

491.99-53
P-48

15 u

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

4
126

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՆՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՆՏԱԿԱՆ

Ի պէտս աշակերտաց Լազարեանց ճե-
մարանի Արևելեան Լեզուաց:

3 թ .

886

ՄՈՍԿՈՎ,

Ի Տպագրարան Եղիշ ճեմարանի.

1846.

187

ՄԱՍՆ ԼՌԱՋԻՆ:

ՅԵՂԱԳՍ ՄԵՍԵՆՅ ԲԱՆԻ:

Քերականութիւն հայկական լեզուի ուսուցանէ զկանոս ուղղ խօսելոյ և գրելոյ զգրաբառ լեզու մեր:

Նիւթք խօսակցութեան են չորք, Գէր, Վնէ, Բո և Բն:

Պէր է գիծ ինչ նշանակիչ տառի, զօր. ո, ք, օ, և Կ:

Հնչումն իւրաքանիւր գրոյ ասի որո:

Մի կամ բազում գիրք ՚ի միասին հնչեալք կոչին Վնէ, զօր. ո ու ք նո լնն:

Մյուսի միով ձայնիւ հնչեցեալ: վանկք՝ յորժամ նշանակին գիր ինչ, ասին Բոս, զօր. Կոյ, ուս:

Յորժամ քանի մի բառք՝ ՚ի միասին եղեալք, զլմաստ ինչ յայտ առնեն՝ կոչին Բն, զօր. Լու ե Կոյ ուս քան Կոյ Կոս:

Ուստի զերկու ինչ նկատել պարտ է ՚ի Բնէ, նախ՝ զԲոս իբրև վնիւթ, յորոյ կազմին խօսք և զորոյ ճառէ առաջին մասն քերականութեան. երկրորդ՝ զԿոս ուս ուսն-նն Բոսէ, որք զկատարեալ զլմաստ ինչ յայտ առնեն. և սա կազմէ զերկրորդ մասն քերականութեան և կոչի համաչայն-նն:

Բոլոր բառք լեզուիս հայոյ բաժանին յութ մասունս, որք են Մեռն, Պերանուն, Բայ, Բնդունելու-

Թ իւն, Նախադրութիւն, Մակբայ, Տաղկապ, Միջարկութիւն:

Սորա հետեւ քննէ կոչին:

Գ Է Ր:

Գիրք լեզուիս հայոյ՝ հնարեալք ՚ի սրբոյն Մեսրոպայ, են երեսուն և վեց՝ յայնչև մինչև յսէ. ՚ի յեօն ժամանակս հնարեցին զայլ ևս երկու նշանադիրս, օ, ֆ:

Մեսրոպեան նշանադիրք յատուկ անուամբ ասին երկուսնս և զծաղրին այսպէս Ա, Բ, և Ն:

Բոլորս ֆէր ասին զծեայքն այսու օրինակաւ, ա, բ, գ, դ, և Ն:

Կորս ֆէր կոչի այս, ա, բ, գ, և Ն:

Այս էն նշանադիրս հայոց և այսպէս անուանին.

1	ա - այբ	14	ծ - ծա	27	ջ - ջէ
2	բ - բեն	15	կ - կեն	28	ռ - ռա
3	գ - գիմ	16	հ - հո	29	ս - սէ
4	դ - դա	17	ձ - ձա	30	վ - վեւ
5	ե - եչ	18	ղ - ղառ	34	տ - տին
6	զ - զա	19	ճ - ճէ	32	ր - ըէ
7	է - է	20	մ - մեն	33	յ - յո
8	ը - ըթ իմ եթ	24	յ - յի	34	ւ - չին
9	թ - թո	22	ն - նու	35	փ - փիւր
10	ժ - ժէ	23	չ - շա	36	ք - քէ
14	ի - ինի իմ ին	24	ո - ուո	37	օ - օ
12	լ - լին	25	չ - չա	38	ֆ - ֆէ:
13	խ - խէ	26	պ - պէ		

Ծանօթ. Հայր ՚ի գործ ամեն զայստիկ նշանադիրս իբրև զթուանշանս, որոց այս է կանոն կիրառութե.

Յոթէ մինչև ՚ի տասներորդ զիրն՝ որ է 3, միմի պարտ է համարել, որպէս. $\bar{w} = 1$. $\bar{v} = 2$. $\bar{u} = 3$. $\bar{q} = 4$. $\bar{r} = 5$. $\bar{l} = 6$. $\bar{s} = 7$. $\bar{p} = 8$. $\bar{d} = 9$. $\bar{f} = 10$:

Ի ճէն սկսեալ մինչև ՚ի տասներկներորդ զիրն՝ որ է 3, տասն տասն պարտ է համարել, որպէս. $\bar{f} = 10$. $\bar{l} = 20$. $\bar{l} = 30$. $\bar{p} = 40$. $\bar{s} = 50$. $\bar{l} = 60$. $\bar{s} = 70$. $\bar{x} = 80$. $\bar{q} = 90$. $\bar{x} = 100$:

Ի ճէն մինչև ՚ի քսանութերորդ զիրն՝ որ է ք, հարիւր հարիւր պարտ է համարել, որպէս. $\bar{x} = 100$. $\bar{d} = 200$. $\bar{j} = 300$. $\bar{v} = 400$. $\bar{z} = 500$. $\bar{n} = 600$. $\bar{z} = 700$. $\bar{u} = 800$. $\bar{z} = 900$. $\bar{n} = 1000$:

Ի քոյն մինչև ՚ի վերջին զիրն՝ զհար հար համարել պարտ է, որպէս. $\bar{n} = 1000$. $\bar{u} = 2000$. $\bar{q} = 3000$. $\bar{w} = 4000$. $\bar{r} = 5000$. $\bar{y} = 6000$. $\bar{z} = 7000$. $\bar{q} = 8000$. $\bar{x} = 9000$:

Այսպէս փոխանակ արաբացոյ թուանշանաց 110* հայր զիրն ճf. — 248 = մւլ. — 1252 = ռմծբ, ևն:

ՅԱԿԱՅՍ ԱՆՈՒՆ:

Անուն է մասն բանի, որ ցուցանէ զինչու թ ին կամ զորպիսութ ին իրին. զօր. բառքս ճարտ, շոյ ցուցունն զինչ լինելն. իսկ բառքս երբէ, ճարտ նշանակին զորպիսի լինելն:

Ուտի անունն՝ որ նշանակէ շինչ լինելն իրին, ասի հոյան, զօր. արտ, ճին, հոյ. իսկ որ նշանակէ շարտի լինելն՝ կոչի արտ, զօր. արտ, ճարտ:

Վոյսկան անունն բաժանի ՚ի յարտ, ՚ի հարտ և ՚ի հարտ:

Յատուկ անուն նշանակէ զանհատ իր մի կենդանի կամ անկենդան, զօր՝ Արտ, Հայ, Մարտ, Պարէն:

Հասարակ առի անուն, որոյ նշանակեալն է անյայտ, և պատշաճի թէ՛ անհատի և թէ՛ ընդհանուր իրի, զօր՝ Ծար, շոշոն, վահան:

Հաւարական անունն եզական ձայնիւ զբաղում միտտեսակ իւր նշանակէ, զօր՝ Բոնի, Ժողով, Խրեան, Եկեղեցի:

Ածական անունն բաժանի ՚ի Կրօնի, ՚ի Բարբարոնի և ՚ի Բերբարոնի:

Պրականն պարզապէս զորպիսութիւն իրին նշանակէ, զօր՝ Բարի, Լաւ, Բեժ, Կոչ:

Բաղդատականն նշանակէ զորպիսութիւն իրին՝ ցուցանելով զառաւելութիւն կամ զնուազութիւն այնր որպիսութեան, զօր՝ Բարեպոյն, Կոչեպոյն. և կազմի երկակի.

Նախ՝ յարելով ՚ի դրականն զբառս Բոյն, զօր՝ բարի — Բարեպոյն, չար — Լաւեպոյն:

Երկրորդ՝ յառաջոյ կամ ՚ի վերջոյ դրականին յաւելելով զնախադրութիւն կամ զմակբայ, որ զառաւելութիւն նշանակէ, որպիսի են՝ Գն, Խո, Խաւիչ, զօր՝ Բեժ Գն զտտա. — Լաւ Խո. — Խաւիչ վեհ: —

Իսկ գերադրականն կազմի.

Նախ՝ ՚ի դրականն և երբեմն ՚ի բաղդատականն յաւելելով յառաջոյ զհանրականդ Գն և կամ մի յառաւելական բառիցս՝ Բեժ, Բեժ, զօր՝ Խաւիչարի, Կոչամաքուր, Բեժավայելուչ. նա և երբեմն զթուականդ Երեք կամ Եր, զօր՝ Երեքիստիարեան, Երամեծ, Երբերգելի:

Երկրորդ՝ յարելով ՚ի դրական կամ ՚ի բաղդատականն զառաւելական անուն ինչ կամ մակբայ, զօր՝ Խո մեծազոյն, Կոչի դժուարին, Խաւիչն ցանկալի, Երեքն եղիելի:

Երրորդ՝ գերադրականն ձևանայ կրկնելով զգրական

նորին, կամ յտրեւոյլ վայն ՚ի նա և կամ հուսի դնելոյ, զօր. ծանր ծանր, լարուար, լար արտաւել քան զլար:

Օտանի. 1: Միջական անուանք, յուսական և տուսական դերանուանք թէ և ածականք են, սակայն չունին երբէք զւրական և զբաղդատական:

Օտանի. 2: Եծականք՝ ան մասնկամք բաղադրեալք, ՚ի գերադրականն ոչ երբէք կամին ահն, քանզի չասեմք՝ ահնանմաբուր. այլ սովորաբար ձևանան ըստ երկրորդ և երրորդ կազմութեան գերադրականին. իսկ բաղդատականն կամի զհոյն, զօր. յոչ կամ նա անմաբուր. անմըտահոյն:

Օտանի. 3: Եծականք՝ եղերեալք ՚ի լէ, եւ, սովորաբար կամին ՚ի գերադրականն ահն և սակաւ ՚ի բաղդատականն, զօր. ահնասիրելի, ահնարհնեալ. սքանչելաւորն, ընտրելաւորն:

Օտանի. 4: Եծականք՝ ին, որ, վերջաւորեալք, դիւրաւ լինին բաղդատական և ոչ երբէք գերադրական, զօր. աստուածային — անճայնահոյն. բանաոր — բանաւորահոյն:

ՊԵՐՄԵՆՅԻ ԱՆՈՒՆ:

Անունն ունի զկեց պարագայս, որք են՝ Սեռ, Ինիւ, Հոյոլ, Հոյալումն, Չև, Տեսակ: —

Ս ե ո ՚ ս ան ու ո ո ո :

Ըստ սեռին անունն բաժանի Ռարական, յպական, ՚ի Հասարակ և ՚ի Չէզոք:

Արականն նշանակէ զարու կ'հնդանի, զժԹ. պեպրոս, ապր, անէր, ահալաւ, էզն:

Իգականն նշանակէ զէգ կ'հնդանի, զժԹ. Սեկեկեկ, Գոպր, զոհուկ, ճարէ, էոն:

Հասարակ ասի անուանն, որ նշանակէ և՛ զարու և՛ զէգ, զժԹ. ճարգ, որոյ, Խոհ, էոյն-ն, Խն-ն:

Չգլղն է՝ որոյ նշանակեալն ոչ արու է և ոչ էգ, զժԹ. ճարեկ, շոյ, յեհ, ճահ, Խոյր-Խն-ն:

Ծանօթ. 1: Աթէ հարկ իյէ ՚ի խօսս որոշել զսեռ հասարակ անուանց, որպիսի են՝ ճարգարէ, ճարգ, առն-ծ, ևն. սարս է յարել յայնս զմի ՚ի բառիցս՝ աշ, էն, ճարու, պրո, աշէն, ևն. զժԹ. աշ մարգարէ. — Պերբուրա՝ էն մարգարէ. — էն մի վհուկ. — աշ մարգ. — էն մարգ. — ճարու առիւծ, ևն: —

Ծանօթ. 2: Թէ և առհասարակ ՚ի լեզուի մերում սեռն անուան կախեալ է զնշանակութենէ բառին և ոչ զվերջաւորութենէ, սակայն դոն և առ մեզ քանի մի վերջաւորութիւնք, որք յտականան կամ արուի, կամ իղի՝ մանաւանդ ՚ի յտուկ անուանս:

Արական վերջաւորութիւնք են՝ եհ, էն, ա, ա, էն, էն, ա, էն, զժԹ. Արամեան, Բարեկէն, Հրահատ, Արտակ, Պերբուս, Պիմոսթենէս:

Իգական վերջաւորութիւնք են՝ էն, ան-ը կամ ան-ը, ա-նէ կամ ա-նէ, ոյ, էն, Գո-ն, ա, է, զժԹ. Վարդենի, Սմբատանոյշ, Վարդանուհի, Տաճատուրհի, Վարդոյ, Սաթխիկ, Խոսրովիդուխտ, Աննա, Յուլիանէ:

Դ վերջիչեալ մասնկանց առաւել գործածական է ա-նէ վերջաւորութիւն, որ նշանակէ՝ զուտոր, քոյր, կին, զժԹ. Տիգրանուհի, քրմուհի, մարգարէուհի, անուհի, արքայուհի, թագուհի, տիրուհի, իսկուհի, երանուհի, սրբուհի, ևն:

ԹՎԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՄՆԵՐ:

Թվան ձայնիւ իւրով ցուցանէ զքանիութիւն և զորքանութիւն իրին. և են երկու՝ ելակն, յորժամ զմի իր նշանակէ, զօր. փայտ, ալկն. և յոհակն, յորժամ զբազում իրս նշանակէ, զօր. փայտ, ալկն:

Գոյականք՝ որք միշտ եզակի վարին, ասին անյոհակն, որպիսի են բառքս՝ յոյս, սէր, հոհ, լոյս, ևն. իսկ որք միշտ յոբնակի վարին՝ ասին անեղակն, որպիսի են՝ քոյր, փոքր, ինչ, հոգ, ստոր, ծակ, երես, ևն: —

Վերջաւորութիւնք՝ նշանակիչք յոբնականին, որք ձայնիւ և նշանակութեամբ զբազմաւորութիւն ցուցանեն, են զիրս ք և յետագայ մասնիկքս՝ աչ, եայ, որայ, որեայ, օրե, ե, ի, հ, ոհ, ան, ոյ, հեան կամ հն, զօր:

այս կին — կանայս — женщина.

աղակին — աղակնայս — служанка.

հերետիկոս — հերետիկոսայս — еретикъ:

եայս արուարձան — արուարձանեայս — статуя.

այդետան — այդետանեայս — садъ.

արևելեայս — восточные:

որայս, որեայս, երայս. վանք — վանքեայս կամ վանքեայս կամ վանեայս — монастырь.

արտ — արտորայս — засеянное поле.

բերդ — բերդորայս — крепость.

դաշտ — դաշտորայս — поле:

օրեայս. գիւղ — գիւղօրեայս — деревня:

եայս. այծեայս — шерстяное платье.

անդեայս — грядущее, будущее.

ծովեայս — моря:

իայս. դրուան — դրուանեայս — похвальное слово.

կարծ — կարծէ՛ս — мнѣніе.

պարտ — պարտէ՛ս — долгъ.

սերմն — սերմանէ՛ս — сѣмя.

պահանջէ՛ս — угрозы.

զարմանալէ՛ս — чудеса :

հիմն — հիմնա՛ն — основаніе.

առամն — առամնա՛ն — зубъ.

մասն — մասնա՛ն — часть.

մատն — մատնա՛ն — палець.

եղէղն — եղեղա՛ն — тростникъ :

աղաչան՛ս — мольба, просьба.

առապան՛ս — бѣдствіе.

պարծան՛ս — гордость.

պարտաւան՛ս — порицаніе.

մեղան՛ս — грѣхи.

կերակրան՛ս — пища :

բարբ — բարոյ՛ս — нравъ.

բաշխ — բաշխոյ՛ս — даръ.

գահ — գահոյ՛ս — престоль.

պարտ — պարտոյ՛ս — долгъ :

սե՛ն կամ սե՛ն. ամենսե՛ն կամ սե՛ն. երկոսե՛ն կամ սե՛ն :

Բայ ՚ի վերոյիշեալ մասնկանոց գոն ևս քանի մի այլ մասնիկը, որք եզական ձայնիւ զբազմաւորութիւն նշանակեն և են այսորիկ՝ ան՛, ե՛ն, ե՛ր, ե՛ց, ի՛նե՛ր, ի՛ն, ան՛, է՛ն, րէ՛ կամ րէ՛ :

ան՛. ազատ — ազատան՛ն — свободный человекъ.

աւագ — աւագան՛ն — старѣйшина.

կին — կանան՛ն — женщина.

նամակ — նամական՛ն — письмо :

- եւն. նախարար — նախարարէան — вельможа.
 զօրադլուխ — զօրադլխէան — полководецъ :
- եւր. վարժ — վարժեալ — ученый.
 որեալ — люди :
- եւր. կուշտ — կշտեւ — ребро.
 օր — օրեւ — день.
 ներարդ — ներդեւ — жилка.
 վանք — վանեւ — монастырь.
 թուղթ — թղթեւ — письмо :
- ան. խուժ — խուժան — толпа, чернь :
- իւն. բարձիկ — բարձիւն — подушка.
 քաղաքիկ — քաղաքիւն — городокъ :
- թէ կամ որեւէ ծակ — ծակիւն — дыра.
 մանուկ — մանկիւն — младенецъ.
 ոսկր — ոսկրորդ — кость :
- իւն. մարդ — մարդիկ — человекъ :
- իւն. բազմադաս — сидящие гости.
 զօրան — войска.
 վախատան — бѣглецы :

Հ ո Ն Ն Ն ո ն ո ն ո ն :

Հորովն ցուցանէ զպէսպէս փոփոխուին մի և նոյն անուան ՚ի ծայրին կամ ՚ի սկիզբն, կամ միանգամայն ՚ի ծայրն և ՚ի սկիզբն՝ որպէս յեզակին նոյնպէս և ՚ի յոքնակին, զօր. մարդ, մարդոյ, զմարդ, ոչ մարդոյ, մարդս, ոչ մարդս, ոչ մարդոս, ևն :

Հորովք են ինն — Ազգական, Հայցական, Տրական, Սեռական, Բաղառական, Պատմական, Ներդոյական, Պորժիական, Պարառական :

Պիտեւիք զհոգովոյ:

1. Ուշուհի:

Անունն ՚ի լեզուի մերում յեզուի հասանն կարէ եզերել զողոյս յամենայն բաղաձայն գիրս, այլ ՚ի ձայնաւորաց միայն է, է, ւ, զօր. մտրգարէ, էրէ, բարէ, գրաւ: Իսկ յանուիս, որ ՚ի վերջոյ ունի ս՛ փոխէ զայն բազում ուրեք ՚ի ու և այս ոչ միայն յանդականս, այլ և ՚ի սովորական անուանս, և յաճականի յաճականս, զօր. » Խաճատեւ զերեարս և կոչեւ միոյն զմուսն գայլ» և յախշտակող» . փոխանակ ասելոյ՝ գայլս և յախշտակողս: » Ախցուք պատճառ» զղջման նոցա, « ի պատճառս:

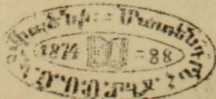
Ազակի ուղղականն սակառ ուրեք վարի իբրև մակբայ, զօր. » Ենն օրէնն և մեր առ նոսա առնէաք. « — այսինքն՝ նոյնալէս:

Արի երբեմն ՚ի տեղի ներգոյականի, զօր. » Որ ոյն օր ահազին նահատակութիւնս ցուցեալ Պաղաւսնի, « ի յայնմ առուր: — » Առուեցաք ուրէն թ ընդ Աղուանից արբայի: «

2. Կայսրի:

Ունի յառաջոյ գերդ շ յեզակին և ՚ի յոքնակին, որ ոչ դնի բազում ուրեք ՚ի վերայ հասարակ անուանց և կոչի յայնժամ անուանից կամ անորոշ կայսրի, զօր. » Ղե ետուր մեզ կայսրի ուրախութեան: « — » Աւտն հոյ և զոյ և ըմպեն զոյ ցուրտ. « փոխանակ ասելոյ՝ Ղերակուր, շհայ, և՛ն:

Յոքնակի հայցականն բազում անգամ անխորտիս պահէ գեղին ս, որ ըստ կանոնի սրարտ էր փոխել ՚ի ո, զօր. » Ղե գոյուք առաջի քո հաճոյս « — ի հաճոյս: —

Հայրականն վարի բարութիւնն անգամ ՚ի տեղի ներդո-
յականի և յայնժամ նշանակէ զտեղի, զժամանակ, զե-
ղանակ, զօր. « շէն և զնիշիւ » ի տունջեան և ՚ի գի-
շերի. — « զմեծն զմեծն կենաց իմոյ » ի յամենայն
աւուրս. — « Տոտաւ քուն յաչաց նորա զմեծն զնիշիւ » :

Հայրականն դնի նա և ՚ի տեղի գործխականի, զօր.
յասելն զմեծն օրնիւն կամ օրնիւն զմեծն նշանակէ այսու օրի-
նակաւ. « լսելիք մեր առողջայան զմեծն զմեծն երկ-
նաւոր, « այսինքն՝ երկնաւոր անախտաւորութիւն : Օհոն
նահարմարն նահատակեցաւ աշխարհս մեր, « այսինքն
նովին նահատակութեամբ » :

3. Տ Ե Մ Ի Մ Ե .

Երկու են տեսակք տրականի՝ վերջահարու և նախդրիւ :

Երբեմն մի և նոյն անունն կրկնի նախդրիւ տրակա-
նաւ, և յայնժամ մին յայնցանէ ունի զզօրութիւն բա-
յառականի, զօր. « Ժամ ՚ի Ժամ, ամ յամ, օր ՚ի օր, ի ժամ
ի ժամ, ամ յամ, օր յօր » :

Յօրնակի նախդրիւ տրականն երբեմն անիտիտիս պա-
հէ ՚ի վերջոյ զժ, զօր. « առ մարտադունիցէ երամ, « ի
երամ : « Յիմ հայոյ ազգաց եկեղեցիս, որ յայդ կող-
մանդ են » . իմ յիմ յեկեղեցիս, որ ՚ի կողմանդ » :

Նախդրիւ տրականն յորժամ ունի յառաջոյ զյ նշա-
նակէ զնիշիւ, զօր. « յաւուրան, յայնտիկ, յայտօր, յայժմ,
յերբ » : Իսկ յորժամ ունի զայլ նախդրիւ՝ երբեմն նշա-
նակէ զնիշիւ, զօր. « ՚ի վերլութիւն առաքեաց զիս Աստ-
ուած, « իմ զնիշիւ վերլութեան : Օհայս իմն և զաներկե-
ութիւն » նախդրիւ վարելոյ՝ ՚ի անկէլ, ՚ի շինել, իմ զնիշիւ
անկելոյ, շինելոյ » :

Բարութիւնն անգամ նախդրիւ տրականն ունի զզօրութիւն

գործխականի, զօր. » Է՛ Է՛ճ » ԼԷՐ մասնեցաւ Ի ձեռս խա-
չահասնուայն, « Իմ կամօք: » Աղաղակեայ Դ՛ Ե՛ճ՛ մեծ, « Իմ
ձայնիւ մեծաւ: » Ի սոս-ը սուսերի մաշեայ. Դ՛ Ե՛ճ՛ Է՛-
բաղի եհար: « —

4. Ս Է * * Է * Է .

Յորժամ ունի յառաջոյ զգիրս շ նշանակէ Դ՛ Ե՛ճ՛,
զօր. » զերմն քաղաքացւոյ շբարի հարցուք: « — Օ՛հահի,
շամօթի հարկանիլ — ծափ շճափի հարկանել:

Ղնի նաև երբեմն Դ՛ Վերայ մակբայից, զօր. շճանա-
պարհայն. շայգոյ:

5. Բ * Գ * * Է * Է .

Ունի յառաջոյ զնախդիրս Դ՛, Ե՛, * * Դ՛, զօր. Դ՛ մար-
դոյ, շաւուրց, * * Դ՛ նոյանէ:

Յորժամ Դ՛ խոսս բայառականն և տրական գտանին
Դ՛ միասին վարեալ՝ բաղում՝ անգամ նախդիրն դնի Դ՛
վերայ վերջնոյն միայն, զօր. վոխանակ ասելոյ՝ Դ՛ դրանէ
Դ՛ դուռն, ասեմք՝ դրանէ Դ՛ դուռն, տեղի Դ՛ տեղուցէ:

Իսկ երբեմն դնի յերկոսին ևս, զօր. շերկիւ շերկինս:
Արբեմն բայառականն ձևանայ ո-ոք մասնկամք, զօր.
շսծ ո-ոք, շարբուն ո-ոք, շամեն ո-ոք, Դ՛ վեր ո-ոք, Դ՛ ներբ ո-ոք:

Բայառականն ունի նաև երբեմն զնշանակութի գոր-
ծիականի, զօր. » Խոսրով փոքր էր շնէնէ, Դ՛ անձամք:
» Անձատուր եղին Դ՛ Է՛ճ՛ և ոչ Դ՛ Է՛ն ունի Է՛նէնէ, Դ՛ կա-
մօք և ոչ բռնութեամք: » Յոնի Է՛ն ունի Է՛նէնէ նորին թա-
գաւորեայ Խոսրով: « — Շրջիցի Դ՛ Ե՛ճ՛, Դ՛ զարով:

Բազում անգամ վարի իբրև մակբայ, զօր. Դ՛ բնէ,
յառաջնմէ, Դ՛ մասնէ: —

Արբեմն ունի զգորութ իւն ներգոյականի, զօր. Դ՛ Դ՛ն-
և Դ՛ զիշերի, Դ՛ Դ՛ սունջեան: » Ար է Դ՛ Ե՛ն Դ՛ դամասկոսի:

Ունի զոյժ նախադրութեան և նշանակէ վառն, զօր.
 » Ո՛չ անսպին նմա՛ն քէ կարճճարու-նիկն և քէ ինքոս Գործոյն,«
 քի վառն կարճմտութեան :

Երբեմն նշանակէ ընդդէմ, զօր. » օգնական քեզ քէ
 ընդդէմ, քի ընդդէմ թշնամեաց :

Երբեմն առանց նախդրի տեսանի ՚ի զործ ածեալ,
 զօր. » Կնաւորեալ եմք ՚ի խրատութեւ ոչ խուսափեալ,
 և յանդէմնեւ ոչ հրաժարեալ. « քի քէ յանդիմանէ :

Երբեմն վարի ՚ի տեղի ներդոյականի, զօր. » զի որոյ
 աչք և տեսութիւն քէ Գլխոյն իցէ, « քի քէ Գլխոնն :

6. Գ ր Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ .

Ունի յառաջոյ շ և նշանակէ վառն, յառաջ, զօր. ստոր-
 մեւ շնման. — խօսել շնտանոյ, շնտանոյ. — երթալ շոտի-
 ոյ. — » Թագաւորն արձակէ ՚ի հայս արս շհողոյ և
 շջրոյ : « — Առաքեաց շոտորոյ և շոտորոյ իմոյ. —
 յղեցէք շոտանայ՝ շոտորէ քեզիցայ : —

Երբեմն նշանակէ ընդդէմ, զօր. ասիցեն զամբան չար
 շնման, քի ընդդէմ ձեր :

Ունի երբեմն վնշանակութիւն բացառականի, զօր.
 կտաւ շնտանն նորա : — Բուռն եհար շնմանն :

7. Ե Ե Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ .

Ունի յառաջոյ քէ, յ, առ քէ. — յոքնակի ներդոյականն
 տարբերի ՚ի յոքնակի նախդրիւ տրականէն նշանակութիւ
 և ոչ ձայնիւ, զօր. քէ դռն, յառաջ, առ քէ վառն : Իսկ
 եզակի ներդոյականն բազում անգամ տարբերի ՚ի տրա-
 կանէն, զօր. տրական՝ քէ դռն, յառաջ. ներդոյական՝ ՚ի
 սան, յաթուի : —

8. Պ Ե Ժ Է Խ Է Խ Է .

Բազում ուրեր վարի իբրև մակբայ, զօր. դևւրաւ,
խտիւ, կամաւ, կանխաւ, վաղիւ :

Պարզ անուանց գործխականն բազում ուրեր ՚ի գործ
ածի իբրև ուղղական, և յայնժամ հոլովի ՚ի նորոյ, զօր .

Բուն — բնա՝ կարէ հոլովիլ այսպէս շնաւ, բնաք,
բնաւց, բնաւք :

Այն — աշն, աշնաւ, աշնաք, աշնաւց, աշնաւք :

Սակ — սակա, սակաւ, սակաք, սակաւց, սակաւք :

Խր — իբր, շնաւ, յնաւ :

9. Պ Ե Պ Խ Խ Խ Խ Խ Խ :

Ունի յառաջոյ և և նշանակէ շաւր, զօր. կային շն-
վաւ — հող շնաւ արկանել :

Բազում ուրեր նշանակէ ՚ն ձեւոյ, զօր. ամ պակա-
տութ իւնդ քո շնաւ :

Երբեք բերի վնշանակութ իւն ներդրականի, զօր .
շնաւցեւ — շնաւքոք փոխաւ — շնաւքոք փոխաւ :

Երբեք նշանակէ քաւ, ՚ն ձեւոյ, զօր. անյուլեր շնա-
ւաւքոք. վաղիլ շնաւ :

ՀՈՎՈՎՈՒՄՆԷ :

Հոլովութիւնս ցուցանէ զզանազան փոփոխութիւնս վերջաւո-
րութեանց այլ և այլ անուանոց՝ որպէս յեզակին նոյն-
պէս և ՚ի յոլնակին, և են ինչ : —

Առաջի դիցուք ստորագրուած հոգովման անուանց
վասն դիւրաւ ՚ի միտ ստնլոյ համբակաց զամենայն զփո-
փոխութիւնս անուանց լեզուի մերոյ:

Դասակարգում	Ե Ղ ա կ ի		յ ո ք ն ա կ ի	
	Ինքնուրուի	Գործընդհանուր	Ինքնուրուի	Գործընդհանուր
1.	ի	իւ	ից	իւք
2.	ի	աւ	աց	աւք
3.	ոյ	ով	ոց	ովք
4.	ան	ամք	անց	ամքք
5.	ու	ու	ուց	ուք
6.	եր եղ	երք եղք	երց եղց	երքք եղքք
7.	ւոյ	եաւ	եաց	եաւք
8.	ին	ամք	անց	ամքք
9.	այ եաց	աւ եաւ	ու	ուիք:

ԿԼԵՕՄՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՈՎՈՅ:

Հորովք՝ յորոյ կազմին այլ ամ հորովք լեզուէս հայոց,
կոչին արճարէն, և են երեւելն այտաբիկ՝ ուղլն, սեռն և Գործէն:

Նախ՝ յեղակի ուղլն ելանեն

ա. Հայցական՝ յաւելլով յառաջոյ զգիրդ շ, զօր. ուղ.
գող. հայց. զող:

բ. Նախդրիւ տրական՝ յարելով յառաջոյ զմի՛ի տա-
ռիցս ՚ն, յ, ար, ար ՚ն, յ, զօր. ՚ն քաղաք, յող, ար նառ

գ. Ներդոյականն երրորդ, հինգերորդ և իններորդ հո-
լովմանց՝ յաւելլով յառաջոյ ՚ն կամ յ, զօր. մարդ,
ներդ. ՚ն մարդ. գանձ — ՚ն գանձ. տրդատ — ՚ն տրդատ:

Երկրորդ՝ ՚ի Սեռն ելանեն

ա. Վերջահորով տրական՝ որ ըստ կազմութեան նոյն
է ի սեռականին յամ հորովմունս, զօր. սեռ. արքայի,
վերջ. տր. արքայի, սեռ. գանձու, վերջ. տր. գանձու:—

բ. Բացառական՝ յաւելլով յառաջոյ ՚ն կամ յ և
երբեմն ար ՚ն, փոխելով միայն զվերջաւորութիւն սե-
ռականին, յառաջին և յերկրորդ հորովմունս՝ որ է է
յէ, և յութերորդ հորովման՝ որ է ն յան. իսկ ՚ի մնա-
ցեալ հորովմունս կամ անփոփոխ թողլով զվերջաւո-
րութի սեռականին և կմ՝ յաւելլով է, զօր. սեռ. ար-
քայի, բայ. յարքայէ.—սեռ. մարդոյ, բայ. ՚ն մարդոյ, ևն:

գ. Պատմական՝ յարելով յառաջոյ զգիրդ շ, իսկ
մնացեալ փոփոխութիւնք նոյն են ընդ բացառականին,
զօր. զարքայէ, զմարդոյ, ևն:

դ. Ներդոյական՝ յաւելլով յառաջոյ ՚ն կամ յ՝ եթէ
բառն իցէ ա, ար, ար, ար, ար և ի հորովմանց, զօր. սեռ.
արքայի, ներդ. յարքայի, սեռ. կարլի, ներդ. ՚ն կարլի.—
սեռ. հիման, ներ. ՚ն հիման:

Երրորդ՝ ՚ն Գործէն ելանէ

Պարառական՝ յաւելլով յառաջոյ զգիրդ շ, զօ՛ր. ար-
քայիւ, շարքայիւ, և էն:

Չորրորդ՝ ՚ի յոսկիէ ապրիլիսէն միշտ ելանեն

տ. Յոբնակի հայցական՝ յարելով յառաջոյ շ և վո-
խելով ՚ի վերջոյ զք ՚ի *:

ք. Նախդրիւ տրական՝ յաւելլով յառաջոյ ՚ի կամ 3
և վոխելով ՚ի վերջոյ զք ՚ի *:

դ. Ներգոյական՝ յաւելլով յառաջոյ ՚ի կամ 3 և վո-
խելով ՚ի վերջոյ զք ՚ի *:

Հինգերորդ՝ ՚ի յօքնկի սեռկնէն և ՚ի գործիկնէ ելանեն
Նոյն իսկ հոլովք՝ որպէս և յեղակին: —

Յ ո - ց ո ի ն ի ւ շ ո - ք ե ն ն և ո լ ո զ ո ց ք

Կազմութիւն տ, ք, դ, լ, է և լ երորդ հոլովմանց.
եղակէ

Ուղղական	արքայ	Սեռական	արքայի	Պարծէ-	արքայիւ
Հայցակ.	շարքայ	Վերտր.	արքայի	նիւն	
Նախտր.	ցարքայ	Բացառ.	յարքայի	Պարա-	շարքայիւ
		Պատմ.	շարքայի	ռական	
		Ներգոյ.	յարքայի		

Կազմութիւն դ, ե և լ երորդ հոլովմանց.

Ուղղական	մարդ	Սեռական	մարդոյ	Պար-	մարդով
Հայցակ.	շմարդ	Վերտր.	մարդոյ	ծէնի.	
Նախտր.	ոմարդ	Բացառ.	՚ի մարդոյ	Պա-	շմարդով
Ներգոյ.	՚ի մարդ	Պատմ.	շմարդոյ	լառ.	

Կազմութիւն յօքնականաց առհասարակ.

Ուղղական	արքայք	Սեռական	արքայից	Պար.	արքայիւէ
Հայցակ.	շարքայ	Վերտր.	արքայից		
Նախտր.	ցարքայ	Բացառ.	յարքայից	Պար.	շարքայիւէ
Ներգոյ.	յարքայ	Պատմ.	շարքայից		

Օրէնսի տարաւէն հոռակէտն:

Եզական.

Յոքնական.

- Ուղտիւն . . . արբայ արբայք
- Հայրական . . . զարբայ շարբայս
- Նախարական . ջարբայ, յարբայ, ցարբայս, առարբայս
առ արբայ . . .
- Մեռիւն . . . արբայի արբայից
- Վերջարական արբայի արբայից
- Բացառական . յարբայէ յարբայից
- Պատուական . . զարբայէ զարբայից
- Ներդոյական . . յարբայի յարբայս
- Պարթիւն . . . արբայիւ արբայիւք
- Պարառական . զարբայիւ զարբայիւք:

Օրէնսի. Օայս ինչ առ հասարակ գիտել պարտ է, զի ՚ի հոլովման գլխաւոր փոփոխութիւն լինի ՚ի սեռակն ՚ի ձեռն ձայնաւորի ինչ, որ յարի ՚ի ծայրն բառի. և այս լինի. **Պամ** առանց փոփոխութիւն ուղղականին՝ յաւելլով միայն ՚ի վերջոյ է, ոյ, ու, ու, զօր. արլայ—այի, царь. մարդ—ոյ, человекъ. ուղտ—ու, верблюдъ. Բէլլ —այ:

Պամ գլխովն վանկի ձայնաւորն տեղափոխելով ՚ի վերջն, զօր. երկէն—երկնէ, небо. դարբէն—դարբնէ, кузнецъ, ևն:

Պամ ՚ի բայ թողլով զձայնաւոր ինչ ՚ի վերջին վանկէն, զօր. մանեկ—մանկի, ожерелье. ատեան—ատենի, судилище, ևն:

Լու կամ զձայնաւորն վերջին վանկի փոխելով յայլ ձայնաւոր, զօր. պարտեղ—պարտէղի, садъ. կոյս—կոսի, дѣва. գմբէթ—գմբէթի, куполь, ևն:

Բերցուք զքանի մի օրինակս—

արուեստ — տի, искусство. բանտ — տի, тюрьма.
 դան—նի, розги. զրահ—հի, панцырь. մարգարէ—
 էի, пророкъ. փեսայ—այի, зять.

բիծ—բծի, пятно. սիրտ—սրտի, сердце.—
 բրուտ—բրտի, горшечникъ. լեարդ—լերդի, печень.—
 իղծ—ըղծի, желаніе. նշուլ—նշուլի, лучь. վէճ—
 վիճի, споръ, распри.—

աւօրեայ—աւօրէի, дневной, обиденный. փախըս-
 տեայ—փախտտէի, бѣглець:—

Մնեղական անուանք՝

աղօթ բ—աղթից—молитва.
 գնայք—գնացից—походка.
 ընթայք—ընթացից—шествіе.
 խնջայք—խնջացից—пиршество.
 խօսք—խօսից—с.слово:—

Օրէնքի երէրորդ հոշովքն:

Եղական.

Յոբնական.

Ուշիւն . . .	կարգ	կարգք
Հայցական . . .	զկարգ	զկարգս
Նախ. տրական	ի, առ կարգ . . .	ի կարգս
Սեռիւն . . .	կարգի	կարգաց
Վեր. տրական	կարգի	կարգաց
Բացարձական .	ի կարգէ	ի կարգաց
Պատմական . . .	զկարգէ	զկարգաց
Ներդրցական .	ի կարգի	ի կարգս
Պարզեցումն . . .	կարգաւ	կարգաւք կամ օք
Պարտական . . .	զկարգաւ	զկարգաւք կամ օք:

Ըստ այսմ օրինակի հոլովին

Նախ՝ յետագայ բառքս առանց փոփոխման

ազգ, народъ. բաժակ, чаша. բանակ, станъ. գա-
ւառ, область. դերան, бревно. խաւար, тьма. կուսան,
дѣва, և ՚ն:

Նրկորդ՝ անուանք, եղերեալք յո՛ւն, ո՛ն, է՛ն, բո՛ն, սո՛ր, ո՛րք,
ո՛յ, ո՛ւ, ո՛շ, զօ՛ր. յառակ, дно. բազմական, сидящие
гости. արբայարան, дворецъ. զինւոր, воинъ. լեզու,
языкъ. խարտոյ, подписка. շինող, строитель:—

Նրրորդ՝ անուանք, յորս յետին վանկի ձայնաւորն տե-
ղափոխի ՚ի վերջն, զօ՛ր. անդրանէկ—անկէ, первенецъ.
բժէշկ—բժշկէ, врачъ. պարէտալ—պարտալէ, стѣна. և ՚ն:

Նյալէս հոլովին է՛ճ, է՛ւ եղերեալ բառք, որպիսի են՝
դահէճ—դահճէ, палачъ. դատէչ—դատէլէ, судья, և ՚ն:

Չորրորդ՝ անուանք, որք ՚ի բայ թողուն զձայնաւոր ինչ՝
՚ի վերջին վանկէն, և որք ունին ՚ի վերջին վանկն
է՛ւ, ո՛ւ, զօ՛ր. ահէ՛կ—ահեկի, шуйца. աղմո՛կ—աղմկի,
возмущение. բազմ—բազմի, много:—

Չնգերորդ՝ անուանք, որք զձայնաւոր վերջին վանկի փո-
խան յայլ ձայնաւոր, զօ՛ր. դէ՛տ—դէտի, стража. դէ՛ւ—
դէւի, злой духъ. վարադո՛ւր—վարդո՛ւրի, занавѣсь. և ՚ն:

Վեցերորդ՝ բազում անեղական անուանք, ևսև ո՛նք, է՛ւյք,
ո՛յք եղերեալք, զօ՛ր. աչք—աչաց, очи. արտասառք—
արտասառաց, слезы. արհաւիրք—արհաւրաց, стра-
шилище, ужасы. աղաչո՛ւն—աղաչանաց, мольбы. մե-
ծար՛նս—մեծարանաց, почести. ահեկէ՛ւյք—ահեկեաց
կամ կեաց, ошуюю находящиеся. աջե՛ւյք—աջեաց
կամ եաց, одесную находящиеся. ապաղո՛ւյք—ապա-
ղաց կամ գայլց, будущее, և ՚ն:—

Օրէնի երբորդ հոլովմէ:

Եղաղան.

Յոբնաղան.

Ուլլիւն . . .	մարդ	մարդք
Հայցական . . .	զմարդ	զմարդս
Նախ. տրական	ի մարդ	ի մարդս
Սեւիւն	մարդոյ	մարդոց
Վեր. տրական	մարդոյ, մարդում	մարդոց
Բացառական . . .	ի մարդոյ	ի մարդոց
Պատմական . . .	զմարդոյ	զմարդոց
Ներդոյական . . .	ի մարդ, ի մարդում	ի մարդս
Պարբէնիւն	մարդով	մարդովք
Պարառական . . .	զմարդով	զմարդովք:

Բայտ այսմ օրինակի հոլովն

Նախ՝ յետագայ բառքս առանց փոփոխման, աթոռ—ոյ, стуль. աճիւն—ոյ, горячий пепель. այս—ոյ, злой духъ. անօթ—ոյ, посуда. արմատ—ոյ, корень, ևն:

Նաև բառք՝ ած, ած, եղբրեալք, որպիսի են, հարած կամ հարաած—ածոյ կամ ուածոյ, ударъ, поражение:

Երկրորդ՝ անուանք, որք ՚ի բայ թողուն զձայնաւոր ինչ ՚ի վերջն վանկն, զօր. անկողն—անկողնոյ, постель. բլր—բլրոյ, холмъ. թաղ—թղոյ, фи́га. կնէք—կնքոյ, печать. մոխր—մոխրոյ, зола. ջր—ջրոյ, вода. հր—հրոյ, огонь. (որոյ դործիականն լինի ջրով կամ ջուրք, հրով կամ հուրք, յոբնակի սեռականն՝ ջրոյ կամ ջուրք, բայց ոչ հուրք):

Երրորդ՝ անուանք, ին, աին, էւ, աին եղբրեալք, որպիսի են, վերին—նոյ, верхній. մարդկայն—կայնոյ, человекский. ծածկէւ—կերոյ, закрытый. գիտաին—նոյ, свѣдущій, ևն:

Չորրորդ՝ անուանք, որք զձայնաւոր վերջին վանկին փո-
 խնն յայլ ձայնաւոր, զօր՝ անէւ—անոյ, КОЛЕСО.
 թէւ—[թ ույ, ЧИСЛО. ձէթ—ձէթ ոյ, МАСЛО. յոս—
 յոսոյ, надежда, ևն:

* Ինգերորդ՝ բազում անեզական անուանք, զօր՝ ա-
 նուրջք—նրջոյ, СНОВИДѢНІЯ. կուսք—կուսոյ, ИДОЛЪ.
 դժոխք—դժոխոյ, АДЪ, ևն:

Ծանօթ. Աստի հոլովման էն, եւ Էզերեալ անուանք և
 այլ անձանք յեզրակի ներդոյակն յանգին յոս՝, զօր՝.
 ՚ի վերնոս՝, ՚ի մարդկայնոս՝, յայսպիսոս՝, ՚ի սրբոս՝,
 ՚ի հանդերձելոս՝, ևն:

Օրէնի և բերորէ հոլովման:

Եզական. Յոբնական.

Ուշաիւն . . .	հիմն	հիմունք
Հայցական . .	զհիմն	զհիմունս
Նախ. տրական	ի հիմն	ի հիմունց
Սեռաիւն . . .	հիման	հիմանց
Վեր. տրական	հիման	հիմանց
Բացառական .	ի հիմանէ	ի հիմանց
Պատմական . .	զհիմանէ	զհիմանց
Ներդոյական .	ի հիման	ի հիմունս
Գործիւն . . .	հիմամբ	հիմամբք
Պարառական .	զհիմամբ	զհիմամբք:

Ծանօթ. Յօրինակէ ատոի յայտնի երևի, զի յուղակա-
 նէ՝ որ յանգի յերկու բաղաձայնս, ձևանայ սեռա-
 կանն, մուծանելով ՚ի մէջ վերոյիշեալ բաղաձայնից
 զձայնաւորս , զի հիմն, հիման: Օրայս պարտ է զի-

տել և զսլոց հաւանման բառից՝ այսու և եթ տար-
բերութիւն, զի յորժամ վերջին բաղաձայնն է ն, ՚ի
մէջ անկեալ ձայնաւորն լինի * կամ է. իսկ յորժամ
վերջին բաղաձայնն է շ կամ ջ, ՚ի մէջ մտեալ ձայնա-
ւորն՝ լինի է, որպէս աստու, աստեղ. դուստր, բարձր:

Ըստ այսմ օրինակի հոլովին

Նախ՝ անուանք, որք անփոփոխ պահեն զձայնաւոր իւր-
եանց, զօր. ափն—ափան, око. (*) աղեղն—աղեղան,
лукъ. ատամն—ատաման, зубъ. գեղմն—գեղման, ру-
но, шерсть. հիւսն—հիւսան, столяръ. ուլն—ուլան,
шея. (**) սերմն—սերման, сѣмя. անուկ—անուան, имя.

Նրկորոգ՝ անուանք, որք ՚ի բաց թողուն կամ փոփոխեն
զձայնաւոր իւրեանց, զօր. այծեմն—այծեման, серна:
եղէզն—եղէզան, тростникъ. ուրն—ուրան, зерно,
горошинка. սրտն—սրտան, котель. պաշտոն—պաշ-
տաման, служба, должность:

Նրրորոգ՝ անուանք, որք միանգամայն ՚ի բաց թողուն
զձայնաւոր իւրեանց, զօր. ասէզն—ասղան, иглока.
բռնն—բռան, горсть. նռն—նռան, гранатъ. շար-
թըն—շրթան, губа, уста. խոտոռմն—խոտման, о-
бѣтъ, обѣщаніе:

Չորրորդ՝ անուանք եղերեալք ՚ի էէնն, զօր. արդարու-
էէնն—թեան, правосудіе. բարուէէնն—թեան, бла-

(*) Անն յորժամ եշտնիկ շէլէր, ունէ ՚ի յոսնիկն Աննն,
источникъ. յորժամ եշտնիկ շէլնգէն *— ՚ի յոսնիկն
լէլէն—Աննն—յոսնն, драгоценный камень. ինչ յոր-
ժամ եշտնիկ Աննն *— ՚ի յոսնիկն լէլէն Աննն:

(**) Ուլ առանց ն՝ եշտնիկ ծեռնիկ յոսնն, козленокъ և
հոլովէն Ուլ, ու, ուլ, ուլն—յոսնն, ուլն, ուլն:

гость, доброта: Ըյապէս հոլովին նա և յերազայ
բառքս. աղջիկ—աղջկան, дѣва. մանուկ—մանկան, мла-
денецъ. արիւն—արեան, кровь. կորին—կորեան, ще-
нокъ. սիւն—սեան, столпъ. ստին—ստեան, сосокъ,
грудь. գալուստ—գալստեան, приходъ, пришествіе.
կորուստ—կորստեան, потеря, погибель. տեսիլ—
տեսիլեան, видъ, видѣніе. Ժողովուրդ—Ժողովրդեան,
народъ. վաղիւ, վաղուեան կամ վաղուի, ՚ի վաղուենէ,
՚ի վաղուէ, завтрашній день. տիւ, տունջեան, ՚ի
տունջենէ կամ ՚ի տուէ, տունջեամբ, ՚ի տունջենի,
տիւբ—день :

Ծանօթ. ւ. Բառքս հարոն, «ճորոն», «շոն», յիւն, յաւէտ ՚ի
նախդրիւ հոլովս վարին. և եթէ հարկ իցէ զայլ հո-
լովս ՚ի գործ ածել՝ ՚ի կիր աւնումք զյերազայ բառս,
որք հոլովին. հարոն—նայնոյ, весна կամ весенній.
«ճորոն»—այնոյ, лѣто կամ лѣтній. «շոն» կամ «շ-
ն»—աշնայնոյ, осень կամ осенній. յիւն—ձմե-
րայնոյ, зима կամ зимній:

Ծանօթ. բ. Բայանուանք էն եղերեալք, որպիսի են. կայ-
թէն, прыжокъ. շաչէն, стукъ. բրթմնջէն, ро-
потъ, ևն. նախդրիւ միայն հոլովին:

Ծանօթ. ց. Ոն և ոն եղերեալ բայանուանք հոլովին,
որպիսի են. կայթոն. հնչոն, звукъ. և ունին ՚ի սե-
ռականն կայթմն, հնչմն, ևն:

Քրթմնջոն, ջանաց. աղաչոն, աղաչանաց :

Օրէնքի հիշիցեցոցէ հռոմէսն :

Եղաղան.

Յոքնաղան.

Ուղտի . . .	դանձ	դանձք
Հայցական . .	զգանձ	զգանձս
Նախ. տրական	ի դանձ	ի դանձս
Սեւի	դանձու	դանձուց
Վեր. տրական	դանձու	դանձուց
Բացառական .	ի դանձէ	ի դանձուց
Պատմական . .	զգանձէ	զգանձուց
Ներգոյական .	ի դանձ	ի դանձս
Գործի	դանձու	դանձուք
Պարտական .	զգանձու	զգանձուք :

Ըստ այսմ օրինակի հոլովն

Նախ՝ յետագայ անուանքս, որք անխորիս մնան, զօր. ազուալ—ազուալու, ворона. այդ, այդու—ոյ, յայդուէ, разсвѣтъ. առաւօտ—տու, утро. ար, ասու—յասուէ, шерсть. բարդ—բարդու, утка. գրաստ—գրաստու, вьючная скотина. զօր—զօրու, войско. ժամ—ժամու, время, часъ. որժ—որժու, теленокъ. ուղտ—ուղտու, верблюдъ. սով—սովու, гладъ. սպաս—սպասու, служба. քաղց—ցու, голодъ :

Երկրորդ՝ անուանք, որք փոխոխն զձայնաւոր իւրեանց, զօր. աղուէս — աղուէսու կամ աղուէսու, лисица. զէն—զէնու, оружие. ինձ—ինձու, леопардъ. շէն—շէնու, село, селение. վրէժ—վրէժու, мечь. ցալ, ցլա՝ կամ ցլոյ, волъ. քէն—քէնու, вражда, зависть, мщение :

Երրորդ՝ անեղական անուանքս. բարբ—բարբուց, нравъ.

վարք—վարույ, поведение. վարտք—վարտույ, ДОЛГЪ.
բովք, բովույ կամ ոյ, ГОРНИЛО:

Չորրորդ՝ յետադայ անուանք, որք ստիաւ մի խոսարին
ի հասարակ կանոնէ. թանձր, թանձրու կամ ձու,
թանձրունք կամ թանձունք, ГУСТОЙ. ծանր, ծանու—
ծանունք, ТЯЖЕЛЫЙ. մանր, մանու—մանունք, МЕЛКІЙ.
բարձր, բարձու, ձու կամ ձամբ, բարձունք, ВЫСОКІЙ.
մեղր—մեղու, МЕДЪ. քաղցր, քաղցու—քաղցունք, СЛАД-
КІЙ. փոքր, փոքու, ՚ի փոքուէ, փոքումբ—փոքունք, МА-
ЛЫЙ. յոգունք, յոգունյ, քումբք, МНОГІЕ:

Օրէնսն զնոյնքոյն և ուղղմն:

Եղա կան.

Յոքնական.

Ուղղմն.	աղբիւր	աղբիւրք կամ աղբերք
Հայցակ.	զաղբիւր	զաղբիւրս կամ զաղբերս
Նախ. տրակ.	յաղբիւր	յաղբիւրս, յաղբերս
Մեակն.	աղբեր	աղբերց, աղբերաց
Վեր. տրակ.	աղբեր	աղբերց, աղբերաց
Բացառակ.	յաղբերէ կի՞ բիւրէ	յաղբերց, յաղբերաց
Պատմակ.	զաղբերէ կի՞ բիւրէ	զաղբերց, զաղբերաց
Ներգոյակ.	յաղբեր	յաղբիւրս, յաղբերս
Պարթնակն.	աղբերք կի՞ բերաւ	աղբերբք, աղբերաւք
Պարառակ.	զաղբերք կի՞ բերաւ	զաղբերբք, զաղբերաւք:

Ըստ այսմ օրինակի հոլովին

Նախ՝ անուանք, որ եղերին ՚ի ՚ և անխոփոխ պահեն
զձայնաւոր իւրեանց, որսխտեն աղբ, աղբեր, աղբե-
րաց—աղբերաւք, бедро. եղբ, եղեր, յեղերէ, եղերբ,
րաւ, լաց—լաւք, край, берегъ. կայս, սեր, սերէ,

բաւ—բայ, императоръ. համբ, մեր, մերէ—մերց, нѣ-
мой. ուստը, տեր, տերէ, բաւ—բայ, сынъ:

Արկրորդ՝ անուանք, որք ՚ի բայ թողուն կամ փոխեն
ղձայնաւոր իւրեանց, զօր. ալէ-ր, ալէր, երէ, բաւ—
բայ, мукà. դուտոր, դուտէր, երէ, տերք կամ բաւ—
բայ, дочь. եղջէ-ր, եղջէր, յեղջէրէ, եղջէրք կամ
ջերաւ—բայ, рогъ. արտուր, слеза. (նախդրիւ հոլովի)
անուր, անուրունք—րունս, тонкій, прозрачный:

Արրորդ՝ անուանք, որք եղերին ՚ի շ մերձ ունելով զբա-
ղաձայն ինչ, զօր. անդ, անդեղ, դեղց կամ դեղաց,
коршунъ. աստ, աստեղ, տեղք, եղաց—եղաւք, звѣз-
да. արկ, արկեղ, կեղք, կեղաց—աւք, сундукъ. ետ,
ետեղ—ետեղք, мѣсто. քոյ, քեա, ՚ի քոյր, ՚ի քեաէ
քերք. քորք, քերց, ՚ի քորս, ՚ի քերց—քերքք, сестра:

Օրէնքի եօններու եւ յարմարութիւնք:

Եղական.

Յորնական.

Ուշիւն . . .	Տեղի	Տեղիք
Հայցական . .	զտեղի	զտեղիտ
Կախ. տրական.	՚ի տեղի	՚ի տեղիտ
Սեռիւն	տեղոց	տեղեաց
Վեր. տրական.	տեղոց կամ տեղոջ . . .	տեղեաց
Բացառական .	՚ի տեղոց կամ ՚ի տեղոջէ .	՚ի տեղեաց
Պատմական .	զտեղոց կամ զտեղոջէ .	զտեղեաց
Կերպոյական .	՚ի տեղի կամ ՚ի տեղոջ .	՚ի տեղիտ
Գոյծիւն . . .	տեղեաւ	տեղեաւք
Պարառական.	զտեղեաւ	զտեղեաւք:

Բայտ այսմ օրինակի հոլովին

Կօթի՝ անուանի, որք եղիլին յէ. նէ, լէ, զօր. աղանէ—
 նույ, голубь. ասուէ, шерсть. արծուէ, орель. զօտէ,
 поясъ. լիդէ, желчь. ծիրանէ, порфира. կարատէ,
 утварь. կողէ, чухонское масло:

Արհրորդ՝ անեզականբ, որպիսի են. ալիբ, լեայ—լեուբ,
 волна, едина. անեալբ—անայ, радостная вѣсть.
 երախտիբ—անայ, благодѣяніе. ընթ ըիբ—ըեայ, у-
 жинь. կարիբ—ըեայ, нужда. անիբ—նեայ, крыша:
 Ինչ կի՝ ոչ յանդի ներդոյական այր հոլովանն ՚ի յետա-
 դայ բառս—սյդի, садъ. կզդի, островъ. եկեղեցի, цер-
 ковь. դալարի, зеленый. բարի, добрый. ջերմ, жар-
 кий. ասուբ, крепкій, ևն. յսյդ-ու, ՚ի կզ-ու, յեկեղեց-
 -ու, ՚ի դալար-ու, ՚ի բար-ու, ՚ի ջերմ-ու, յամբ-ու, ևն:

Օրէնքն է աստիճանային հոլովանն:

	Աղական.	Յորնական.
Ուղանի . . .	Բեռն.	Բեռինք
Հայրական . . .	զբեռն.	զբեռինս
Նախարական. . .	՚ի բեռն.	՚ի բեռինս
Մեռանի	բեռին	բեռանց
Վերարական . . .	բեռին	բեռանց
Բացատական . . .	՚ի բեռանէ	՚ի բեռանց
Պատմական	զբեռանէ	զբեռանց
Ներդոյական . . .	՚ի բեռին	՚ի բեռինս
Գործնական	բեռամբ	բեռամբբ
Պարտական	զբեռամբ	զբեռամբբ:

Ըստ այսմ՝ օրինակի հոլովին անուանբ՝ որք եղիլին ՚ի
 ն հանդերձ բաղաձայնիւ ինչ, զօր. աղն, աղին, յսյդ-
 նէ—աղամբ, народъ. ամն, берегъ. դաշն, условіе.

եղն, быкъ. եղն, олень. խաշն, стадо барановъ.
մատն, палець. մասն, часть. ոտն, нога. դառն, горь-
кій, горечь:

Օրէնն էնն երբ որ Կառնմնն:

Եղական.

Ուշուիւն . . .	տիգրան	հեղինէ
Հայցական . .	զտիգրան	զհեղինէ
Նախ. տրական	առ. տիգրան . . .	առ. հեղինէ
Սեռուիւն . . .	տիգրանայ	հեղինեայ
Վեր. տրական	տիգրանայ	հեղինեայ
Բայտուական .	ի տիգրանայ . . .	ի հեղինեայ
Պատմական . .	զտիգրանայ	զհեղինեայ
Ներդոյական .	ի տիգրան	ի հեղինէ
Գործիւիւն . . .	տիգրանաւ	հեղինեաւ
Պարտական . .	զտիգրանաւ	զհեղինեաւ:

Բայտ այսմ օրինակի հոլովին յատուկ անուանք, որք չու-
նին զյոքնակի, որպիսի են՝ Ընակ, աղայ. Ըշոց, ցայ-
Բէլ, Բէլայ. Եղեմ, եղեմայ. Երասխ. Ընահտ. Պա-
ղիկ, զաղկայ. Գիտս, դիայ. Եկեղեցայ, եղեցայ. Սճբին,
մճբնայ. Ըթանաղինէս, զինեայ. Ընդրոնիկոս, դրո-
նիկեայ. Ըրկաղէոս, դեայ. Պալիլիա, լեայ. Պայլանէ,
նեայ. Պորգի կամ՝ զիտս, դեայ. Օկբեդէոս, դեայ, ևն:
Ծանն. Գոն քանի մի անուանք, որք ունին զյատուկ
վերջաւորութ լւն ՚ի սեռական, ՚ի տրական և ՚ի յոր-
նակի ուղղական և են այսորիկ—իւն, женщина. ՚ի
նմանէ ձևայեալքն թաննիւն, замужная женщина. Գ-
նիւն, имьющій одну жену. Գնիւն, госпожа, цари-
ца. Գնիւն, хозяйка. որք և հոլովին այսպէս:

Ե զ ա կ ա ն .	Յ ո թ ն ա կ ա ն .
Ուշափն . . .	կին կանայք
Հայցական . .	զկին անզկայս
Կախ. տրական	ի կին առ կանայս
Սեփական . . .	կնոջ կանանց
Վեր.տրական	կնոջ կանանց
Բացառական .	ի կնոջէ ՚ի կանանց
Պատմական . .	զկնոջէ զկանանց
Կերգոյական .	ի կին կամ ՚ի կնոջ ՚ի կանայս
Պարթևական . .	կնաւ կամ կանամբ կանամբք
Պարառական .	զկնաւ , զկանամբ զկանամբք :

Պէշ, քաղաքազիւղ — деревня :

Եւնի. Պիւղ կամ գեօղ, զգիւղ, ՚ի զիւղ, գեղջ, գեղջ,
ի գեղջէ, ՚ի գեղջ, զիւղիւ, զգիւղիւ :

Յոնի. Պիւղք, զգիւղս, ՚ի գիւղս, զիւղից, զիւղից, ՚ի
զիւղից, զգիւղից, ՚ի գիւղս, զիւղիւք կամ զիւղօք, զգիւ-
ղիւք :

Տէր — господинъ. կոչնատէր — хозяинъ. պարտատէր —
кредиторъ :

Եւնի. տէր, զտէր, ցտէր, տեսաւն, տեսաւն, ՚ի տեսաւնէ,
զտեսաւնէ ՚ի տէր, տերամբ, զտերամբք :

Յոնի. Տեարք, զտեարս, ցտեարս, տեարց կամ տե-
րանց, ՚ի տեարց կամ ՚ի տերանց, զտեարց կամ զտե-
րանց, ՚ի տեարս, տերամբք, զտերամբքք :

Եւր — день :

Եւնի. Եւր, զաւր, յաւր, աւուր, յաւրէ, զաւրէ, յա-
ւուր, աւուրք, զաւուրքք :

Յո՛ւնի՛. Աւուրբ, զավուրս, յավուրս, աւուրց, յաւուրց,
զավուրց, յավուրս, աւուրբբ, զավուրբբ:

Այ՛—мужь. Ի՛սայ՛—зять:

Աւ՛ի՛. Այր, զայր, առ այր, առն, առն, յառնէ, զառնէ,
յայր, արամբ, զարամբ:

Յո՛ւնի՛. Արբ, զարս, առ արս, արանց, արանց, յարանց,
զարանց, յարս, արամբբ, զարամբբ:

Հո՛յր—отець. Ե՛րեւո՛յր—праотець. Ժո՛յր—мать. Ա՛յր—
братъ. Ի՛սայ՛իւրբո՛յր, ևն:

Աւ՛ի՛. Հայր, զհայր, առ հայր, հաւր, հաւր, ՚ի հաւրէ,
զհաւրէ, ՚ի հայր, հարբ, զհարբ:

Յո՛ւնի՛. Հարբ, զհարս, զհարս, հարց կամ հարանց, ՚ի
հարց կամ ՚ի հարանց, զհարց կամ զհարանց, ՚ի հարս,
հարբբ, զհարբբ:

ՉՆԻՔ ԱՆՈՒՄՆ:

Ան երեբ—գորչ, բորտ և բորտերեւ:

Պորչ կոչի անուն, որ ճ կազմեալ յայլ նշանական
բառէ, և յառաջոյ կամ ՚ի վերջոյ չունի վմանիկ ինչ,
զօր՝ ւոյ, Ի՛սայ, Ի՛սայբ, Ի՛սայբ:

Բորտ է անուն՝ յորժամ յերկուց նշանական բա-
ռից է կազմեալ, զօր՝ Ի՛սայբ, Ի՛սայբ, Ի՛սայբ:

Բորտերեւ է յառաջոյ կցեալ ունի վաննշան մանիկ
ինչ. զօր՝ Ի՛սայբ, Ի՛սայբ:

ՅԱՂԱԿՍ ԲԱՐՊՈՒԹԵԱՆ ԿՆՈՒՆՑ:

Կ Կ Կ Կ :

Առ մեզ բառք 'ի բարդութեան սովորաբար միաւորին = ձայնաւորաւ, զօր. բառքս ուն և հակ միաւորին այսպէս՝ սովմահ, ազգասէր, ևն:

Յորժամ 'ի բարդութեան առաջին բառն յանդի յէ՛ 'ի բաց թողումք սովորաբար զայդ դիր և միաւորեմք գերկոսին բառն 'ի ձեռն ձայնաւորացս է, է, զօր. բարէ—բարէգործ. գերէ—գերէդարձ. որդէ—որդէգիր:

Սակաւ ուրեք միաւորին = ձայնաւորաւ, զօր. հեռէ—հեռաբնակ:

Իսկ յորժամ երկրորդ բառն ձայնաւորաւ սկսանի, միաւորի ընդ առաջնոյն առանց փոփոխութեան, զօր. բանտարդել, հանձարէմաց, հաւորս:

Յորժամ ձայնաւորաւ յանդի առաջին բառն, և երկրորդն նոյնպէս ձայնաւորաւ սկսանի՝ երբեմն անփոփոխ մնան երկուքին ձայնաւորքն, զօր. բարէտեսաց, հոգէնկալ. սակայն բաշում ուրեք 'ի բաց թողանի կամ վերջին ձայնաւորն առաջին բառի, զօր. գինարբու. կամ առաջին ձայնաւորն երկրորդ բառի, զօր. ապաշխար. և կամ յերկոսին բառն 'ի բաց թողումք գլխեալ ձայնաւորն՝ մուծանելով 'ի մէջ նոյնն զայլ դիր, զօր. բարէբար:

Սակաւ ուրեք բարդութիւնն լինի առ մեզ 'ի ձեռն է կամ է ձայնաւորացս և կամ շարկասպացս և, ու. զօր. ապէկար, քնեած, տուրնառ, տանտեսէր, այրածի կամ այրածի, ելմմուտ կամ ելմմուտ, տարտբեր, ևն:

Կ Կ Կ Կ :

Բարդն ձեանայ երբեմն կրկնութիւն մի և նոյն բառին և յայնժամ զսաստկութիւն նշանակէ:

Այսպիսի կրկնութիւն լինի առանց պլայլութեան սրարդ բառին՝ որք ՚ի բարդութիւն մտանէն՝ մուծանելով կամ ոչ ՚ի մէջ նոյնի գծայնաւոր ինչ, զօր՝ չարձար, զանձան, պէսպէս, ծործոր, ևն:

Իսկ երբեմն վանք քաղցրութեան կ'սմ ՚ի բաց թողումք զգիր ինչ, որպէս փփփ, փփփ, փփփանակ՝ փփփփփ, հեղեղ. և կամ զայլ գիր մուծանելք ՚ի մէջ, զօր՝ յարձար, փփփանակ ասելոյ՝ յարձար:

Պայ միւս ևս կերպ փոփոխութեան՝ որ յաճախակի սեռանի ՚ի բառս՝ յի՞ ձայնաւորաւ կարմեայս, յորս ՚ի կրկնութեան վերջին բառի յի՞ն փոփի է կամ ոչ, զօր՝ ասեմք աղջամհղ՝ փփփանակ աղջամհղ—МРАКЪ, բարձրաբէրձ՝ փփփանակ բարձրաբւրձ—ВЫСОКІЙ, ևն:

Օայս գիտել պարտ է և վանք բայից, յորս սեռանի կրկնութիւն մի և նոյն բառին, զօր՝ փփփանէ՞՞՞՝ փփփանակ սանտանեմ—КОЛЕБАТЬ, փփփանէ՞՞՞՝ փփփանակ բախելեմ—БИТЬСЯ, ևն:

И м н ъ ъ:

Երկու են կանոնք բարդութեան.

Նի՞ ստորաբար վերջին բառն անփոփոխ մնայ, իսկ առաջինն փոփոխի:

Երկրորդ՝ փոփոխութիւն այս լինի ըստ փոփոխութեան սեռականին, զորոյ վերջաւորութիւն ՚ի բաց թողով՝ մուծանեմք զայն ՚ի բարդութիւն ընդ երկրորդ բառին, զօր՝ բառս ճար, որ ունի ՚ի սեռականն ճարոյ և բառս րէր, որոյ սեռականն է րէրոյ, ՚ի բարդութեան՝ յորժամ ճարոն դնի յառաջոյ, ՚ի բաց թողով զվերջաւորութիւն սեռականին ոյ, ասեմք ճարոյրէր. աստ բառս րէր անփոփոխ մնայ: Իսկ եթէ յառաջոյ դիցուք րէր, և զինի նո-

րին սուսնէր, աստիք սէր սուսնէր. աստ վերջին բառն ան-
վտի մնայ, իսկ զառաջին բառի սեռականի վերջաւորու-
թիւնն ոչ ՚ի բայ թողուիք:

Այսպէս գլուխ—գլխոչ, պտուղ—պտոյոչ՝ յորժամ յա-
ռաջոյ դնին՝ աստիք գլխապարս—приговоренный къ
смерти. պտղաբեր—плодоносный. իսկ յորժամ ՚ի
վերջոյ դասին՝ պարս է ասել, զորագլուխ—полково-
децъ. քաղցրապտուղ—приносящий сладкий плодъ.
ախաախից—горестный, болезненный. բանասէր—уче-
ный. ասննախալ—предсдатель. գլխապետ—архипа-
стырь. և կամ՝ մանկապարժ—наставникъ. կանանցա-
ծին—рожденный отъ женщины. բարեպաշտաբարս—
обязанный благодареніемъ. քեռորդի—племянникъ.
ձկնորս—рыболовъ. ասնատ—кормилица. նսնածն—
имѣющій видъ граната, և ևն:

Չնն անուանք, որք ՚ի բարդութեան անվտիտի պա-
հնն զսեռականն, և կամ ուղղականաւ մտանն ՚ի բար-
դութիւն, զօր. ասող—աստեղ, աստաբան կամ աստեղ-
աբան—астрономъ. արին—արեան, արեւարբու կամ
արեւարբու—кровоийца. այր—ասն, արեւկերպ կամ
արեւկերպ—имѣющій видъ человека:

Մենզական անուանք մտանն ՚ի բարդութի ստորաբար
հայցական հոլովով կամ սեռականաւ, զօր. կեանք—կենաց,
կեանա, կենապորժ կամ կենապորժ—животворящий. կեն-
ատու—дающий жизнь. օրէնք—օրենաց, օրէնս, օրէնադիր
կի՛՛ օրէնադիր—законодатель. օրէնադէս—законовѣдецъ.
մեղք—մեղաց, մեղս, մեղապարս—виновный. մշտածին—
рожденный отъ грѣха. մշտասէր—любящий грѣхъ:

Ըստք՝ եզերեալք ՚ի կն, շն, ուն, կնն, ստորաբար
ուղղականաւ մտանն ՚ի բարդութիւն, զօր. արեւկերպ

կերպ — солнцеобразный. «Կէղնալից» — ветвистый. «Աստուածաբան» — любящий науки. «Երկնաբան» — приносящий благословение:

Պ սոյլն շարս դասել պարտ է և դբանի մի գոյականս և զածականս, որպիսի են, չէնախալ — блестящий как снѣгъ. «Աշխարհաշահ» — имѣющій сладкій вкусъ:

Արբեմի խոտորմամբ ՚ի կանոնէս՝ բանի մի բառք գործիական հոլով մտանեն ՚ի բարդութիւն, զօր. չէրբախալ — пойманный руками. չէրբազուլութիւն — распространение рукъ:

Պ ա ն ի ր ք :

Պ բարդութիւն կամ ՚ի բաղադրութիւն մտանեն.

Նախ՝ դերանուանք, որ միշտ յառաջոյ դնին, զօր. էճածին — рожденный отъ меня. «Չէնաշունչ» — тобою-духовенный. էրաստեղծ — имъ самимъ созданный. նախադոյ — имѣющій одинакое бытіе. «Կալէս» — какъ. «Կալէսալի» — столько:

Արբեմք՝ ընդունելութիւնք, որք կարեն դնիլ յառաջոյ կամ ՚ի վերջոյ, զօր. անցեալ ընդունելութիւնք, շէնչալ, օրհնչալ — շէնչալիտ — погасшая слава. ամեն — օրհնչալ — благословеннѣйшій. ապտանի ընդունելութիւնք, բժշկելիլի — изцѣляемый. անբժշկելիլի — неизцѣлимый. երդելիլի — բազմեբնէլիլի — многохвалебный:

Արբեմք՝ նախադրութիւնք, որք ստորաբար յառաջոյ դնին, զօր. ընտարձակ — обширный. էնկախոյ — подлежащій. ընդդիւտ կամ «Կդիւտ» — обвиненный. ընդունիլ կամ «Կունիլ» — притворяющійся глухимъ:

Չարբեմք՝ մակբայք մանաւանդ ժամանակակեանք. զոր օրինակ. «Չճածին» — рожденный теперь. ճարադար —

вѣчнозеленый. Գեօարդյս—молодой, свѣжій, յարածուի—вѣчноволнуемый:

Ա ՝ Ե ՝ Ն ՝ Է ՝ :

Պարզ անեղական անուանք ելուի՞ մտանեն ՚ի բարդութիւն՝ թէ յառաջոյ և թէ ՚ի վերջոյ իցեն եղեալ, բայ ՚ի սեռականէն և ՚ի բայառականէն. Գեօարդյս, Էօարդյս, Էօարդյս—славолюбивый. Էօարդյս—добровольный. Կորովա՞րդյս—имѣющій сильный умъ:

Սակառ ուրեք յղենակի միան՝ դասելով ՚ի վերջոյ. զօր. աստուածա՞րդյս—божественная колесница. բարձրա՞րդյս—престоль. յորդա՞րդյս—сильный потокъ. Տրա՞րդյս—огненный потокъ:

Ա ՝ Ե ՝ Ն ՝ Է ՝ :

Օգյս ինչ զխտել պարտ է զհոլովմանց բարդ անուանց, Նու՞ն՝ զի հոլովի վերջին անունն, յորժամ բառն բարդեալ է ո, ե, ք ձայնաւորք, զօր. մարդասէր—մարդասէր—человѣколюбивый. բարեբար—բարեբար—благодѣтель. խկ բարդեալքն ո, ե շարկապօք, երկօքին ևս կարեն հոլովել ՚ի քանի մի հոլովս, զօր. այրո՞ւն—այրու՞ն, կամ աստուածո՞ւն, շարկա՞ն կամ շարկա՞ն—конница. ելո՞ւն—ելուն, շարկա՞ն—входъ и выходъ, сношение:

Արար՞ար՞ զի բարդա՞ր ՚ի պարզ անուանց՝ մանաւանդ ՚ի գործականաց, ՚ի բարդութեան կամ ՚ի բարդութեան փոփոխեն զհոլովումն իւրեանց, զօր.

արար—արար—дѣяніе. շարարար, բէ, բոյ—злодѣй.

արար—арар—порокъ. անարար, բէ, բոյ—безпорочный.

բլյս—բլյս—растѣніе. նորարդյս, Էօարդյս, Էօարդյս—молодой.

արս=արս—охота, ловля. ձկնորս, խէ, ոյ կամ էջ—ры-
боловъ.

զէն = զինան — оружие. սառաւազէն, շէնէ, նոյ — воору-
женный.

կիր=կրէջ—ношение, страдание. բեռնակիր, էրէ, ոյ—
носящій бремя.

խօր=խօրէջ—слово. բարեխօր, խէ, էջ կամ ոյ—пос-
редникъ:

Արարչի զի սարղ անդրեալան անուանը, յորոյ ո-
մանը անհրաժեշտ են, ՚ի բարդուծ եան վարին յբնակի
և հրովին, զօր.

շն, փոք, հէշ, յէշ, էոյ, ևն. սրբաշն, նէ, նէջ — свя-
той. յաւափոք, բէ, բոյ—болѣзненный. արեւնակէշ, շէ,
շոյ — кровопролитный. լուսաէոյ, փայլէ, փայլէջ —
свѣтозарный:

Ի ո շ ո ր բ է ո լ ո ն ո ն է

Բաղադրական մասնիկը են այսորիկ— ո, նէ, ր, է, է,
շ, շն, շճ, շճէ, յորոյ առաջին հինգը բոյոսնէն կոչին, զօր.
ո, ն. արտո=նարտո—безпорочный.

նենդ = նենենդ — нелукавый.

չնորհ = նչնորհ — бездарный.

ամօթ = նամօթ — безстыдный.

կամայ = կամայ — невольно.

ծուխ = նծուխ — уголь. (յի անծուխ).

բաւ = նբաւ կամ նճբաւ — безпредѣльный.

նբարիշտ կամ նճբարիշտ — нечестивый.

ուր = նուր կամ նճուր — крепость:

ր. զեղ = րզեղ — безобразный.

- դէտ = *դէտ — невѣжда.
 կար = *կար — безси́льный.
 բուհ = *բուհ — бессонный.
 հատ = *հատ — незрѣлый, неспѣлый:
 Է. դիրս այս ունի նոյնպէս զնշանակութիւն բայա-
 սականի, զօր.
 որջակտհ = Էորջակտհ կամ Էրջակտհ — имбюціѣ
 нечистыя помышленія.
 որբ = Էորբ — жалоба.
 որջ = Էորջ, *բւորջ — полный. (որջ — полный,
 Էորջ — неполный):
 1. տղ = լտղ — ненародъ.
 տես = լտես — невидящій.
 դոյ = լդոյ — небытіе.
 աստուած = լաստուած — ложный бѣгъ, кумирь.
 լաջորութիւն — неудача:
 2. մանիկիս շարեալ 'ի սարղ անուհ' սակաւ ինչ
 սասակայույանէ; զնշանակութիւն նորին և կամ
 անխախտ սահէ զայն, զօր.
 անց = լանց — отходъ, происшествіе.
 արդ = լարդ — украшеніе.
 անցանեմ = լանցանեմ — преступить.
 գնամ = լգնամ — прогуливаться.
 իջանեմ = լիջանեմ — низойти:
 3. շ, շ^հ, շ^բ. յարեալ 'ի սարղ անուհն յույանեն զաստ-
 կութիւն, զօր.
 սու = շ^հսու — скорый на подъемъ, вспылъ-
 чивый.
 Ճիւղ = շ^հիւղ — отпрыскъ.
 բռնեմ = շ^հբռնեմ — схватить:

ՏԵՍԵԿԻ ԱՆՈՒՆ:

Երկու են տեսակը—նորոգելու և թանցելու:

Նորոգելու կոչի անունն, որ ըստ կալմութեան և ըստ նշանակութեան անիտիոս է և չունի ՚ի վերջոյ վաննչան մասնիկ, զօր, մարդ, տուն, ևն:

Իսկ ընդ հակառակն թանցելու կլեալ ունի ՚ի վերջոյ վրի յաննչան մասնկանցս—նի, -ոյ, նի, նի-ն, էն, ոյ, ևն. որք և թանցանիւնցող կոչին, զօր. մարդկայն, ևն:

Ծանօթ. 1: Կանոն ածանցման նոյն է ընդ կանոնն բարդութեան, իմ, նորոգելու անունն միաւորի ընդ աննչան մասնկան ՚ի ձեռն ձայնաւորացս, ւ, է, ու. ուստի զանազանել պարտ է զբուն աննչան մասնիկն ՚ի յանորոգելու և չէ օրէն ասել նի, ու, ու-նի, այլ նի, -ոյ, նի-ն, քանզի ՚ի վերջոյնեալ օրինակս, ու, միաւորիչ ձայնաւորք են:

Ծանօթ. 2: Որովհետև ածանցականակերտ մասնիկն նիչան է, վասն այսորիկ զանազանել պարտ է յայնմանէ վնչանականն. քանզի նշանակիչք են յետագայ բառքս. ուչ=ձև—խորանուչ, զմբեթուչ, վիմուչ իմ խորանաձև, զմբեթաձև, վիմաձև:

ու=կելու—զեղաու, այլաու, իմ, զեղեցիկներու, այլակերու:

իւ=ոյժ—մնասաիւ, օգտաիւ, իմ, որ կարող է մնասել, օգտել:

ու=սուերեալ—յաւաու, իմ, սուերեալ ՚ի յաւոյ, ՚ի հիւանդութենէ:

իւ=խօսք—երկիւ, խաբեիւ, իմ, երկխօս, խաբող խօսիւք:

ու=ունող (է արմատ ունի՞ք բայի)—դիտու, իմաստու:

խօսուհի. քի ունող զինաստուծին, զգիտուծին և զխօսս :

Եճանցականներս մասնիկք բաժանին յերեքոտան տեսակս, որք են. 1. Հայրանունական. 2. Սոացական. 3. Պործողական. 4. Արտադրական. 5. Լնթակցական. 6. Պարունակ. 7. Ունակական. 8. Աատական. 9. Նուազական. 10. Հարանուն. 11. Վերացական. 12. Նոյնական. 13. Թուական :

1. Հայրանունական.

Առջին մասնիկք, որք յարին յանուն հօր, տան, հայրենեաց, ալղի, վարդապետի, հեղինակի, ևն. և են այսորիկ — էան, էայ, ցէ, ունէ, ու, էի, էան, է, էր, նոս կամ ոս, զօր.

Եան. Մամիկոնէան, Պողոսէան, Արիտոսէան, ևն. որք լինին ՚ի յոբնականն էանս, էանց :

Եայ. Հայկազնէայ, սկերէայ, թուանէայ — ВЛУЧАТЫЙ СЫНЪ :

Յէ. Անտիոբացէ, Փարխսցէ, Սաբելացէ :

Ունէ. Արշակունէ, Մանգակունէ, Արծրունէ, որոց յոբնականն լինի ունէս :

Ու. հօրոս — ВОТЧИМЪ. մօրոս — МАЧИХА. ուրջոս, խորթուակ — ПАСЫНОКЪ :

Ին. պարսէն, հեղէն, ոստանէն — ЦАРСКИЙ, КНЯЖЕСКИЙ, ДВОРЯНСКИЙ :

Կան. Պղատոնաչան, Արիտաչան, Նեստորաչան — քի, հետևողք Պղատոնի, Արիտի, Նեստորի :

Ի. Վեռն (տեսական սոյք բառին) ДЯДЯ :

Իր. Վաղկեղտնէր. հետևող ժողովոյն քաղկեղտնի :

Նոս կամ ոս. Արխանոս, Սաբելխանոս, քի, հետևողք Արիտի, Սաբելխանտի :

2. Արարչական

Մտն մանկիբ, որբ զուստն, զտեղն, զպատճառն
 նշանակեն և են այտբիկ. հն, էն, կամ էն, -ոն, էն կամ
 էն, յն, նն, ուն, էն, էն, էն, ուն, զօր.

Կն. հոյնն—духовный. մարմնահն—тѣлесный. շի-
 նահն—сельскій:

Լն, կամ էն, ն. Արևելքն կի՞ արևելքն—восточный.
 ժամանակն, կամ ժամանակն—временный.
 կամն—волею. որորն—обжора. վարսիկն—
 цирюльничъ. աջն—правый. միորն—од-
 нодневный. ախտն—магарычи. հասակն—
 рослый:

Ին. երկնաոն—небесный. երկրաոն—земной. զին-
 ոն—воинъ:

Ին կամ էն. տառապն—божественный. մարդ-
 կն—человѣчскій. լուսն—свѣтлый:

Ին. տառայն կամ տառայն—утренній. խաւ-
 րն կամ խաւրայն—мрачный. աջն—правый.
 ահն—левый. (յոն. աջն. ահն) մար-
 ցայն—грѣховный. իւրնանցայն—свой. մարայն—
 нашъ. քոն—твой:

Յն. Անայն—мужескій. քաղաքայն—горожанинъ.
 հայն—армянскій:

Նն. հայրն—отечественный. մայրն—материнскій.
 (նն. գոյանք են). յայն—известный. զար-
 նն—тайный. (աճանք են) մտանն—перстень.
 արմանն—пальма. նն—миндальное дерево.
 տն—мерлушка. խոնն—свинина. քաղաք-
 նն կամ քաղաքն—конфеты:

- Ի. երկաթէ — желѣзный. արծաթէ — серебряный.
 տանէ, արանցէ — мужескій, արանցէ — нитка. [սըն-
 ձարէ — яблоня. տաննէ — груша. կարնէ — орѣхо-
 вое дерево:
- Ուի. տէրանէ — господскій. Տէրանէ — старецъ. գողան-
 նէ — краденый:
- Իի. բնէ — настоящий. գաւհէ — мужикъ. նաւարան-
 ցէ — матросъ:
- Մի. համարնէ — одноплеменный. հարանէ — пяти-
 лѣтний. երեսընէ — трижды сплѣтённый.
 մաշէ — кожа, мѣхъ:
- Ռի. գեղջուի — деревенщина:

3. Պարզանիւն

Ասին մանկիք, որք յարեալ ՚ի նախատիւն՝ յուր-
 ննն զգործողն կամ զգործիք նորին, և ունին զգործ-
 թիւն ոչ երբեքալ ընդունելութեան. և են այսքիկ—
 ոչ, ոչք, ոն, բոն, ուի կամ եմի, եի, էի, էլ, էճ, ու, ոչք, ինն,
 ուլ, ինք, է, ոն, զօր.

Ոչ. սղոյ — пила. [սարոյ — подпилка:

Ուր. կընոյ — вѣсы. այդոյ — садовникъ. անդոյ — па-
 стухъ. սյլոյ — извощикъ. յանյոյ — рыбакъ:

Մի. [սթն — шило. ջնջն — утиральникъ. անն — по-
 суда. փակն կամ փակն — замокъ. սառն — са-
 ванъ. սարն — верѣвка. որորն — колыбель. իշ-
 [սն — государь, вельможа. Վարսան — историкъ.
 ճարսան — ораторъ:

Բն. նաւարան — органъ. բարան — ключъ. բաւ-
 ըն — чистилище:

Աի կամ նի. ինդրի — искатель. երդի — пѣвецъ. գա-

Јѣ—существо. ишшѣ—ошибка. ишѣзѣ ишѣ
ишѣзѣ—стража. ишѣрѣ—сапожникъ. ишѣрѣ
рѣ—завѣса. рѣишѣ—чаша:

Иѣ. ишѣрѣ—воинъ. ишѣрѣ—пѣвецъ. рѣѣ—лу-
чина. (Јѣ. рѣишѣ):

Иѣ. ишѣрѣ. ишѣрѣ—мѣщикъ. ишѣрѣ—кормчій.
ишѣрѣ—стража. ишѣрѣ—сѣдокъ:

Иѣ. ишѣрѣ—лапата. ишѣрѣ—гонитель. ишѣрѣ—очи-
ститель. ишѣрѣ—житель. ишѣрѣ—плюсунъ.
ишѣрѣ—слуга:

Иѣ. ишѣрѣ—моль. ишѣрѣ—польня. ишѣрѣ—кора.
ишѣрѣ—повелика. ишѣрѣ—палачь:

Иѣ. ишѣрѣ—поклонникъ. ишѣрѣ—пьяница.
ишѣрѣ—посѣтитель. (ишѣрѣ ишѣрѣ)
ишѣрѣ):

Иѣ. ишѣрѣ—проситель. ишѣрѣ—молель-
щикъ. ишѣрѣ—носящій трауръ. ишѣрѣ—во-
довозъ:

Иѣ. ишѣрѣ—вѣстникъ печали. ишѣрѣ—побѣ-
дитель. ишѣрѣ—бѣглець. ишѣрѣ—
продавецъ, купецъ:

Иѣ. ишѣрѣ—надзиратель. ишѣрѣ—пріемщикъ.
ишѣрѣ—привлекательный:

Иѣ. ишѣрѣ ишѣрѣ ишѣрѣ—молельщикъ. ишѣрѣ-
ишѣрѣ—убѣдительный. ишѣрѣ—пѣстникъ.
ишѣрѣ—поваръ:

Иѣ. ишѣрѣ—мельница. ишѣрѣ—орудіе:

Иѣ. ишѣрѣ—милостивый:

4. Արարութիւնք

Մասնիկք ունին զնշանակութիւն անյեալ ընդունելութեան և են այսորիկ. — օձ, ասօձ, զօր՛.

արարօձ կամ արարասօձ — создание, творение:

շինօձ կամ շինասօձ — строение, постройка:

հարօձ կամ հարասօձ — ударъ, поражение:

յօրինօձ կամ յօրինասօձ — сочинение, создание:

սյրեյօձ — пепелище. ստեղծօձ — тварь, творение.

ղիպօձ — случай. զանդօձ — переброжение:

Այսորիկ բառք դարձեալ կարեն ածանցել ոչ կամ ասմանկամբ, զօր՛.

հիւստօձ, հիւստածօձ — тканий. ձուլածօձ կամ ձուլածօձ — литой. կովածօձ — изваянный, ևն:

5. Անկախութիւնք

Մասնիկք յարեալ ՚ի նախատիպն՝ ցուցանեն զյարմարութիւն նշանակեալ իրին և ունին զգորութիւն ևն, ընդ եզերեալ սարսանի ընդունելութեանց. և են այսորիկ. ցոօ, ասօ, էն, էր, էմ, օր, ոչ, սյ, օնքօ կամ էնքօ, էնքէ, զօր՛.

Յօօ. մահացօ կամ մահանացօ — смертный. սարսանանացօ — тлѣнный. մարտացօ — боець:

Ոօօ. կիզանօօ — сожигаемое. շիջանօօ — погасяемое:

Ին. վաղամեռնն — раноумерший. անառնն — неприступный. խաղալնն — игрушка:

Իր. անյարնն — неподвижный:

Ան. այլայնն — различный. կամնն — добровольный. պարտնն — стань, занавѣсь:

Ան. եզմանն — тлѣнный. լուծանն — разрѣшающее. անյանն — проходящее:

Իր. *սիտժառ* — ссыльный. *սիրմանառ* — удивительный:

Ո. *հաճոյ* — угодный. *մեծարոյ* — почтенный. *արդոյ* — уважаемый. *սխառոյ* — нужный:

Ա. *անտղղոյ* — безпутный. *որդորոյ* — обжора:

Աւր. *կամ* *բնուի*. *սլանուի* — безобразный. *բարձրաւանուի* — возвышенность. *օժբնուի կամ օժանուի* — помощник. *դժբնուի* — безобразный:

Աւր. *բնուի*. *սխարանուի* — скитальческий. *մժբնուի* — сильный:

6. Պարանուն:

Մանկիկը՝ յարեալ ՚ի նախասխիւն, նշանակեն զուրի կամ զճածկոյթ նորին, և են այսօրիկ — բն, ոյ, նոյ, որան, ն, են, դն, ուր, ուր, ու, լ, զՕՐ.

Բն. *արրայարան* — дворѳцъ. *սխրժարան* — училище. *ճեմարան* — академія:

Ոյ. *դպրոյ* — институтъ. *ծաղկոյ* — цвѳтникъ. *թիկնոյ* — плащъ. *ձմեռոյ* — зимній дворецъ, *կամ* зимняя квартира:

Կոյ. *սխալանանոյ* — торжище. *հանդանանոյ* — больница. *հարանանոյ* — приотъ, гостинница. *զխանանոյ* — шапка. *սխանանոյ* — шея:

Սրան. *ծառարան* — садъ. *բուրարան* — цвѳтникъ. *այդեան* — садъ. *անդարան* — огороды. *սխարիարան* — Персія:

Ան *կամ* *եան*. *կայան* *կամ* *կայան* — мѳсто, точка опоры. *դարան* — засада. *սխոբան* — ножны. *խլան* — станція. *օժ և* — ночлегъ:

- Պ^ն. սոճիադ^ն—сапоги. դռճիադ^ն—дворникъ. սիարսիդ^ն—садовникъ. սիսՀադ^ն—стража:
 Ռ^ր. ընկուդ^ր, շամբ^ր—мѣсто, изобилующее грецкими орѣхами и тростникомъ:
 Ռ^ր. ժողով^ր—народъ. հայ^ր—сходка համ^ր—собрание. հյ^ր—собрание:
 Մ^ն. դիւ^ն—каланча. սիւ^ն—скѣворода:
 Լ^ն. ճեմե^ն—мѣсто гулянія, бульваръ:

7. Ո^ն

Մանիկը են սյարիկ.—^ն, ^ն, ե^ն, ե^ն, ն^ն, է^ն, է^ն համ^ն է^ն, ը^ն, ^ն, որ համ^ն օ^ն, օ^ն, ո^ն, ո^ն, ն^ն, ո^ն, է^ն, է^ն, ո^ն, ո^ն, որը յարեալ ՚ի նախասիւն յուցանեն զընդհարին, զօր^ն.

Ի^ն. ալե^ն—сѣдой. թեալ^ն—крылатый. մարմնա^ն—тѣлесный. բանա^ն—разумный:

Կ^ն. բանա^ն—разумный:

Ե^ն. բազմա^ն—многоочій. համհորե^ն—рожденный отъ одного отца. համարե^ն—имѣющій одинакую природу. հնորե^ն—древній. մաշտորե^ն—молодой, юный:

Ե^ն. երկթե^ն—двукрылый. բառակերպե^ն—имѣющій четыре лица:

Ն^ն. ըզրա^ն—дерзскій. երկուսե^ն—двуногій. սիւրբա^ն համ^ն սմարայե^ն—лѣто, лѣтній. ձմեռա^ն համ^ն ձմեռայե^ն—зима, зимній:

Ի^ն. ծարա^ն—жаждащій. դաշտ^ն—зелёный. հորով^ն—могучій. սնու^ն—именитый, славный. տեղ^ն—известный. միտ^ն—умный:

1. *hwal* *h*. *hwal* *h* — скромный. *hwal* *h* — разумный.
hwal *h* — приности:
2. *hwal* *h*. *hwal* *h* — вѣрный. *hwal* *h* — искренний. *hwal* *h* — враждебный:
3. *hwal* *h*. *hwal* *h* — достойный. *hwal* *h* — мой:
4. *hwal* *h*. *hwal* *h* — нуждающийся. *hwal* *h* — знакомый. *hwal* *h* — краткій:
5. *hwal* *h*. *hwal* *h* — смысленный. *hwal* *h* — отрѣзанное дерево:
6. *hwal* *h*. *hwal* *h* — плодоносный. *hwal* *h* — удобный. *hwal* *h* — жёлѣ. *hwal* *h*:
7. *hwal* *h*. *hwal* *h* — маска. *hwal* *h* — упитанный телѣць. *hwal* *h* — возрастъ:
8. *hwal* *h*. *hwal* *h* — *hwal* *h*, уклоняющийся. *hwal* *h* — кружка. *hwal* *h* — кругъ. *hwal* *h* — награда. *hwal* *h* — награда побѣдителя:
9. *hwal* *h*. *hwal* *h* — удобный, способный, удачный. *hwal* *h* — неудобный, неспособный, неудачный. *hwal* *h* — обожженный, обгорѣлый:
10. *hwal* *h*. *hwal* *h* — расписанный. *hwal* *h* — лохмотья:
11. *hwal* *h*. *hwal* *h* — имѣющей часть. *hwal* *h* — имѣющей свѣтъ, луна. *hwal* *h* — солѣнный:
12. *hwal* *h*. *hwal* *h* — разломанные куски. *hwal* *h* — часть. *hwal* *h* — мелочь:
13. *hwal* *h*. *hwal* *h* — кривой, невѣрный. *hwal* *h* — справедливый:
14. *hwal* *h*. *hwal* *h* — кругъ, окружность:

- Ունի՝ պարոնի—որ սենի զբոլորակ նշանս ?
 [արոնի—костёр :
 Ունի՝ ողջոնի—цѣлый համ՝ поклонъ.
 Հարոնի—совокупный :
 Շնի՝ բոլորչի—кругловатый.
 Լայնչի—широковатый :

8. Արարական

Մանկիկը՝ յարեւոյլ ՚ի նախորդին, աստիպարույս-
 ննն զնշանակութիւն նորին ասանց բարդատուութեան, և
 են այսորիկ—սէն, եւ համ՝ եւնի, եւտ համ՝ եւտ, որ համ՝
 որն, որտ, որ, ունի, ունի, ինն, ինն, որտ, ւնի, զԸ՛.

- Գնի՝ զարտնի—гнѣвный.
 զուարթ առնի—радостный :
 Եւ համ՝ եւնի. հանճարեւն—разумный.
 ահեւն—ужасный.
 ասնի—стружка.
 աղտնի—нечистый.
 մտնի—тучный :

Ինտ համ՝ եւտ. զինտեւտ համ՝ զինտեւտ—изобилующій
 виномъ.

- Հայտեւտ—хлебобродный.
 երանտեւտ—блаженнѣйшій :
 Ոտ համ՝ որն. զորտ—сладострастный.
 ծահորտ—дырявый.
 հասկած որտ—мнительный.
 յասնորտ—вспыльчивый.
 զաղորտնի—нечистый.
 մեռելորտնի—трупъ :
 Ոտ. աղաղակորտ—каменистый.

Ժ առ առ — густой, лѣсистый.

Խաղաղ առ առ — мирный, безтревожный.

Ծարառ առ առ — жаждущій воды.

աղմ առ առ — грязный.

Խառառ առ առ — мрачный:

Ո- կամ առ առ հարառ — острый.

աղառ առ առ — убедительный, сильный:

Ո-ի- աղաղաղ առ առ — солѣный.

յղաղ առ առ — измѣнчивый.

վաղվաղ առ առ — быстрый, скорый.

յաղթ առ առ — побѣждающій:

Պ-ի- ծաղաղ առ առ — дырявый:

Պ-ա- յաղթ առ առ — побѣждающій.

հառառ առ առ — многосильный:

Պ-առ- բաղաղ առ առ — болтунъ.

յառառ առ առ — завистливый.

յառառ առ առ
 զառառ առ առ } вспылчивый, гнѣвный:

Ս-առ- խոռոռ առ առ — бездна.

հոռառ — пожаръ, пожарище.

հաստառ — непоколебимый, твердый:

Ր-ի- սրահառ առ առ — восхитительный.

յառառ առ առ — печальный, болѣзненный.

յառառ առ առ — радостный:

9. Կառառ առ առ

Սահահառ առ առ յի նահահառ առ առ, զոչսահահառ առ առ
 զառառ առ առ առառառառ առ առ և են այսորիկ -ի-
 կամ էի կամ էի, առ-ի- կամ առ առ, առ, է, զոչ.

Ս-ի- նառ — նահահառ — корабликъ.

ձոր—ձորի—маленькая долина.

անոյշ—անուշի—сладенькій.

Հայկ—Հայկի—Гайкъ.

սարանի—սարանի—юноша.

որդի—որդի—сынѡкъ.

մանկաի—մանկուի—малютка:

Ի. ձոր—ձորի—маленькая долина.

դուստր—դուստրի—дочка.

Հայր—Հայրի—батюшка.

մանուկ—մանկի—малютка.

սարանի—սարանի—сѡдикъ.

սարանի—սարանի—юноша.

արև—արևի—солнышко.

լոյս—լուսի—свѣтикъ.

աղբատ—աղբատի—бѣдняжка.

բարևոր—բարևորի—добренькій.

բաղդր—բաղդրի—сладенькій.

սպիտակ—սպիտակի—золотой.

յանի—յանի—ягнѡкъ.

կովի—կովի—бычѡкъ.

շուշանի—շուշանի—линія.

Թոսի—Թոսի—внучка.

լարին ևս իբրև յառուկ անուանի:

Ո. կամ յի. սկուսդ—սկուսդի—щенокъ.

այր—այրի—человѣчикъ.

ճնճուկ—ճնճուկի—пташка.

Մ. ախանջ—ախանջի—безухій.

ձեռն—ձեռնի—безрукій.

ծայր—ծայրի—усъченный.

կենբ—կենբի—безсильный:

Ի. այր—այրէ—բдоша.
 թ եր—[թ երէ—неполный:

40. Յարանան

Մանկիք են այսբիկ. ճան, քէր կամ քոր, շոր, որբ
 ցուցանեն զյարուսն կամ զսէր առ եր ինչ, զօր.
 Ճան. զիննճան—пьяница.

Դաւաճան—измѣнникъ.

Խրախճան—пиршество:

Փէր կամ քոր. ախախքէր—бользенный.

Խերաքէր—сумашедшій, помѣшанный.

Սրբաքէր—обжора.

Կենդաքէր կամ Կենդաքոր—лукавый:

Շոր. լեզուաշոր—злосычный.

Այր շոր—сладострастный:

41. Վերայան

Մանկիք ցուցանեն զնշանակութիւնն նախաստղին վեր-
 րայեալ և են այսբիկ. թէն, ուն կամ ին, ուր, ոյն,
 աթ կամ ութ, եր կամ եշ, իր, ուն, ուր, օն, ուն,
 ույ կամ ոյ, ոյ, աթ, քաթ, ա, ար, եան, ոյ կամ եւյ
 կամ եյ, զօր.

Թէն. յընթէն—беременность.

Կարմանութէն—удивленіе.

Արանլեզութէն—чудесность.

Մարդկութէն—человѣчность կամ челоуѣчество:

Ուն կամ ին. զոչնուն կամ զոչնն—крикъ.

Հնչնն կամ Հնչնն—звукъ.

Ծախնն կամ Ծախնն—рукоплескание:

Ուր. ապրանք—житье, пропитаніе.

- 4^{pp}—потеря, погибель.
 4^{sh}—бѣгство:
 П². 4^{sh}—величіе.
 4^{rl}—видѣніе, видѣ.
 4^{sh}—гнѣвъ.
 4^{sh}—обѣдъ, пиршество.
 4^{rl}—гостепріимство:
 У². 4^{sh}—ударъ, пораженіе.
 4^{sh}—рѣзня, кровопролитіе.
 4^{sh}—просьба:
 У², 4², 4². 4^{sh}—похвала.
 4^{sh}—ѣда, пища, припасы.
 4^{sh}—отставка, удаленіе.
 4^{sh}—покой, отдыхъ:
 П². 4^{sh}—родъ, рожденіе.
 4^{sh}—воспитаніе, возрастаніе.
 4^{sh}—поколѣніе:
 П². 4^{sh}—смѣшеніе, смѣсь.
 4^{sh}—отпущеніе.
 4^{sh}—насыщеніе:
 О². 4^{sh}—должность, служба.
 4^{sh}—религія.
 4^{sh}—плачь:
 П². 4^{sh}—гнѣвъ.
 4^{sh}—милость.
 4^{sh}—зависть:
 П². 4^{sh}—гнѣвъ.
 4^{sh}—опухоль, пухлость.
 4^{sh}—опухоль:
 У². 4^{sh}—ошибка:

- S^ի. յիշատակի—память, воспоминание:
 Ա^ի. Տրաւիրան—приглашение, зовъ:
 Ա^ր. սրտոտ—отрѣчение.
 Իմտոտ—смысль.
 զգտոտ—чувство.
 զգտտոտ—прививка, прививание:
 Ա^ն. ներբողական—похвальное слово:
 Ա^յ. Էյ կամ էյ. զէյ—походка.
 Իմյ—мысль.
 զգէյ—чувство.
 Ընկէյ—бросание, кидание:

42. Անանիան

Մաննիր. բազումք ՚ի վերոյիշեալ մաննանյդ յարելով ՚ի նախատիպն բաւի կամ անտիտիս պահն զնշանակութիւն նորին և կամ սակաւ մի այլայլն, և են այսորիկ. ան, բան, ան, ին, տը, ին, է, արտ, ա, արէ, ան, արէ, անէ, անէ, արէ, էն, անէ, ան, բան, ին, զոք.

- Ա^ն. կոյս—կուսան—дѣва.
 Տրաւէր—Տրաւիրան—приглашение:
 Բ^ն. կերպ—կերպարան—видъ, образъ:
 Ա^ն. համ—համան—всѣ.
 երտան—երտանան—узда:
 Ա^ն. թշուաւ—թշուաւան—несчастнѣй.
 դրաւ—դրաւան—залогъ:
 Ա^ն. տիպ—տիպար—образецъ:
 Ի^ն. գէջ—գէջն—влажный.
 դժուար—դժուարն—трудный.
 խոր—խորն—глубокій:
 Ի^ն. կենդան—կենդանն—живой.

- նման—նմանիկ—подобный:
 Որտ. աւելի—աւելաբար—излишний.
 կից—կցարար—совокупный.
 կշիւ—կշարար—вѣсы:
 Ոյ. երեկ—երեկոյ—вечеръ:
 Որի. սին—սնարիկ—суетный.
 զազիր—զազրարիկ—нечистый:
 Աի. դի—դիմիկ—трупъ:
 Տի. զուսար—զուսարարիկ—сборище:
 Ոի. ծեր—ծերարիկ—старецъ:
 Ու. վայել—վայելաւ—красивый, приличный:
 Դի. անջուր—անջրարիկ—безводный:
 Իի. անտոհմ—անտոհմիկ—безродный.
 ընկեցեալ—ընկեցիկ—подкидышь.
 ձիւնթաց—ձիւնթացիկ—ристалище:
 Ոի. նոր—նորարիկ—новый, снова:
 Ոիւ. անտէր—անտերարիկ—безродный, бездомный:
 Աի. ամէն—ամենայն—всѣ.
 համ—համայն—всѣ:
 Քի. դոյզն—դուզնարար—мальи:
 Իւ. կաթ—կաթիլ—капля.
 տես—տեսիլ—видъ:

13. Թարգմանիկ

Ասին մասնիկը, որք աւանց փոփոխութեան պահեմ
 զնշանակութիւն նախապիւն և են պարբիկ. Էի, Էի, Էի,
 Էի, Է, ԿՕԵ.

միակիկ—единичный.

նախիկ }
 նախիկ } прежний, первобытный.

առաջին }
 առաջին } первый.

միայն—одиножды, одинъ.

վեցեիք—шесть, шестью, шестеро:

ՅԱԴԱՐՈ ՄԻՋԱԿԱՆ ԵՆՈՒՆԵՅ:

Մէջինն անուանը բաժանին ՚ի կէնն տեսալա, որք
 են—հասնին, ճաննին, հանրանն, հարցանն և վերջնանն:

1. Յուսականը ըստ կազմութեան և ըստ նշանակութե
 իւրեանն դարձեալ բաժանին ՚ի կէնն տեսալա, որք
 են՝ Բացարձակ, Գոտանն, Ղարանն, Տալանն և կրկնանն:
- ii. Բացարձակ թուականն սրարզապէս զհամարն նշանակէ՝
 և են այսորիկ, Մէ, միոյ, միոջ, միում, ՚ի միոջէ, միով:
 Ծանօն. Ուր դնի մի, նուն դիմորոշող յօդ համարելի է,
 որ և վարի երբեմն իբրև բնական, և քայնժամ կա-
 թէ սանուլ զայլ յօդ, քանզի ասեմք՝ մին, մինք,
 մինն: Գոտ ևս հն, ճո, որք նոյն են ընդ ճ բառին
 և նախդրիւր միայն վարին, որպէս և բառս էշ, էշոյ,
 ճշողն, ուստի ելանն բառս էշական՝ յի միաւորական:
 Երկո, երկուց, զնգիւս, երկուք:

Ծանօն. Սորա արմատն է երկ, որ հարկի այսպէս—երկ,
 երկն, երկնց, ուստի ելանն բառքս երկանն, երկնն, և նա
 Երկո, երկց, երկս, երկք:

Ծանօն. Գոտ ևս ե, երբ, որք նախդրիւ հարկին և ուս-
 տի ելանն բառքս՝ ետանն և երբանն:

Չորս, չորեց, չորս, չորքք:

Ծանօն. Մակառ ուրեք չորս վարի իբրև ուղղական: Գոյ
 ևս քո, որ հարկի քաննց, քաննք, ուստի ելանն քո-
 նանն, և ն:

Հնգի, հնգի, հնգիւ. հնգք, հնգից, հնգիւք. կամ հնգաւ,
հնգաց, հնգաւք:

Վեց, վեցի, վեցիւ. վեցք, վեցից, վեցիւք:

Եւթան, եւթամբ. եւթանք, եւթանց կամ եւթաննց, կամ եւթնից, եւթամբք:

Ութ, ութի, ութիւ. ութք, ութից, ութիւք:

Ինն, ըննի, ըննիւ. ըննից, ըննիւք. ինունք, ինունց կամ ինանց, ինամբք:

Տասն, տասին, սամբ. տասունք, սանց, սամբք:

Մեծասան, երկուսասան, երեքսասան, (սանի, սանիւ, Չորեքսասան, հնգեքսասան, վեչոսասան, ևն.) նից, նիւք:

Եւթնևատան կամ եւթնուտան. Ութևատան կամ ութուտան. Իննևատան կամ ինուտան: Բարդեալքն և շաղկապաւ՝ երկօրին թուականք ևս հօլովին՝ այսպէս. եւթանցևատանց, ութիցևատանց, ըննիցևատանց. իսկ բարդեալքն և շաղկապաւ հօլովին այսպէս՝ եւթնուտանք, սանից. ութուտանք: սանից, ևն:

Քսան, քսանի, նիւ, նից:

Երեսն, երեսնի, նիւ:

Քսանսն, սնի, սնիւ:

Յիսն, յիսնի, յիսնիւ կամ յըննի, յըննից:

Վաթսն, վաթսնի, վաթսնից:

Եւթսնան, եւթսնանի, նիւ:

Ութսն, ութսնի, նիւ:

Հարիւր, հարիւրոյ, ու. ոյ, ուք. կամ հարիւրի, իւ, ից:

Երկուհարիւր, երկուհարիւրոյ, ոյ. կամ երկուհարիւրի, երկուհարիւրոյ, կամ երկուց հարիւրոյ: Այսպէս հօլովին և յետագայքս:

Երեք հարիւր, չորեքհարիւր, հինգհարիւր, վեցհարիւր, եւթնհարիւր, ութհարիւր, իննհարիւր:

Հարի, զարի, բաւ, բայ կամ ըիւ:

Բիւր կամ Բիւր, բիւրու, բիւրբ, բիւրուց, բիւրուք.
կամ բիւրոյ, բիւրոց:

Ը. Գառնի թուական զհամարեալ իրի կարգն, քանի-
երորդ լինելն նշանակէ, և ձևանայ՝ յարելով ՚ի
բայարձակն զմասնիկս ոչք կամ երկք, բայ ՚ի բա-
ռէս ֆ, յորոյ ոչ կազմի դասական և վոխանակ
որոյ վարեմք զբառս արջ կցելով ՚ի վերջոյ զմաս-
նիկ Էն—այսպէս՝

Առջի, առաջնոյ, աջնում, յառաջնմէ, նով. առաջինք,
նոյ, նովք:

Օտի. Ատի ելանէ բառս արջ կամ արջի-
րոյ: Ատի ևս Էնի, նախնոյ. Էնի, նախնոյ:

Արջի, երջի կամ երջ (սանախղբիւ հոլովի), արջի
կամ արջի կամ արջ (սանախղբիւ հոլովի), Էնի-
բերջ, վերջի, ևն:

Տաներոյ, մետասաներոյ, երկոտասաներոյ, ևն:

Քաներոյ, երեսներոյ, քառասներոյ, ևն:

Հարիւրոյ կամ հարիւրոյ, երկերիւրոյ, հազա-
րերոյ, ևն:

Օյս. Այս ամենայն ոչք եղերեալ թուականքս հո-
լովին այսու օրինակաւ, երկրորդի, դաւ, դայ. կամ
դիւ, դից, ևն:

Գ. Օգտնի ձևանան՝ յարելով ՚ի բայարձակն զմաս-
նիկս ոչ կամ եւ, զօ.

Սեւ, երեւի կամ երեւի, երբեւի, արեւի կամ ար-
եւի, հիւսիսի, արեւի, եւեւիսիսի, հարեւիսի, ևն.

հոլովին—ձիւ, միակի, կաւ, կաց.—հսգեակ, հսգեկի,
կաւ.—տասնեկի, տասնեկաւ, ևն:

Գ. Մակե՞շն թուականը ձևանան յարելով 'ի բացարձակն չե՞ն կամ չէ՞ն, զօր՝

Արի՞տե՞ան կամ երի՞տէն. երե՞տան կամ երե՞տն. Լոբե՞տան կամ Լոբե՞տն. Եւթե՞տե՞ան կամ Եւթե՞տն. Դասե՞տե՞ան կամ Դասե՞տն. Երի՞տասե՞տե՞ան:

Սորա հոլովին. երի՞տե՞ան—երկոցուն կամ ցունց, զերկոտեան կամ զերկոտն, յերկոցունց, երկոքումբբ կամ երկոքումբ:

'ի շորս սոյնն դասել պարտ է և զբոսս երիտասե՞տե՞ր, քանջուրոց, բում, խում, խում, բոց, ևն:

Է. Արի՞նո՞ւնն ձևանայ յարելով 'ի բացարձակն զմաննիկս կէ՞ն կամ դո՞ւն, զօր՝

Արի՞գո՞րէն, երեքպատիկ կամ եռապատիկ:

Չորեքգորէն կամ քառապատիկ:

Հինգգորէն, եւթնապատիկ:

Տասնգորէն, հարիւրապատիկ, հալարապատիկ:

Սորա հոլովին այսու օրինակաւ, երեքգորէն, գորէն, գորէտ, կոց, ևն:

Իսկ կէ՞ն մաննկամբ ձևանան միայն յետագայ բառքս՝ կրէն, երեքէն, Լոբեքէն, որբ և նախդրիւ վարին՝ բաց 'ի բառէս կրէն, որ 'ի ներդոյականն ունի 'ի կրէնոմ:

2. Մաննկանք են սորին ո՞ն, ո՞ք, է՞ն, է՞ն, մե՞տե՞նց, էրեքոց, էրեքանէր, տննէր, մոտ կամ մոտ:

3. Հանրականք են այսորիկ. տէ՞ն, տե՞նայն, տե՞նեքե՞ն կամ տե՞նեքն, համայն, բուրբ, բուրբեքե՞ն և հոլովին այսպէս—

Ատէն, ամենի, ամենում, ընդ ամէնն, ամենիւ, լոյ, իւր:

Ատեայն, այնի, այնում, յամենայնէ, ամենայնիւ. ամենայնք, ամենայնց կամ ամենայնից, ամենայնիւր:

Ատեեքե՞ն կամ չէ՞ն, ամենեցուն կամ ցունց, յամենեւեան կամ սին, յամենեցունց, ամենեքումբբ կամ ամենեքումբ:

Մյայրէս հօլովին քուրբէ՛ան կամ զնէ:
 Համայն, այնի, նէ, նիւ. համայնք, նից, նիւք:
 Բուրբ, բոլորի, բիւ, բից, բիւք կամ բոլորով՝ ուտի
 քուրբնէն:

Համէ, ալի, կաց:
 Համբէն, բինի, բինաց:

Բնաւ, (գործ. բուն բառի) եղականն նախդրիւ հօլովի,
 իսկ ՚ի յօքնակին լինի՝ բնաւից, իւք:

Ողջոյն, նախդրիւ հօլովի և միայն յեղականն՝ յողջոյն,
 զողջոյն:

Մեծայն ոս, մեծայն էն. սոցա մասնականն միայն հօլովի:
 Ոս ոս, ոս էն, երկօքին ևս հօլովին:

Ո՛ւ ոս, ո՛ւ էն, ո՛ւ մէ էն հօլովին այսպէս՝ ո՛չ ուրուք,
 ո՛չ ումք, ո՛չ երեք, ո՛չ իմք, ո՛չ իւք, ո՛չ միով
 իւք, ևն:

4. Հարցանիւն են այսօքիկ՝ ո՛ւ, ո՛, ո՛ք, էն, քանէ:

Ո՛ւ, Ո՞:

Եղական. Յօքնական.

Ուղղական . . .	Ո՞ւ կամ Ո՞ . . .	Ո՞ք
Հայցական . . .	զ՞նի կամ զ՞ . . .	զ՞իս
Նախ. տրական . . .	առ ո՞ւ կամ յո՞ . . .	առ ո՞իս
Սեռական . . .	ո՞յր	ո՞յց
Վեր. տրական . . .	ո՞ւմ	ո՞յց
Բացառական . . .	յու՞մք	յո՞յց
Պատմական . . .	զու՞մք	զո՞յց
Ներդրական . . .	} ո՛ւ ունէ	} ո՛ւ ունէ:
Կործնական . . .		
Պարտական . . .		

Ո՛ր :

Եղական.

Յոբնական.

Ուղղական . . .	Ո՛ր	Ո՛րք
Հայցական . . .	զո՛ր	զո՛րս
Կախ տրական .	առ ո՛ր	առ ո՛րս
Սեռական . . .	որո՞յ	որո՞յ
Վեր տրական .	որո՞ւմ	որո՞յ
Ինքնաական . . .	յորմէ՞	յորո՞յ
Պատմական . . .	զորմէ՞	զորո՞յ
Կերպոյական . . .	յորո՞ւմ	յո՛րս
Պործիական . . .	որո՞վ	որո՞վք
Պարաական . . .	զորո՞վ	զորո՞վք :

Ծանօթ. Սոքա միաւորին ընդ մասնականաց պայպէս՝ Ո՛ր
 ո՛ր, ո՛ր ո՛ր, ո՛ր ի՛նչ, և հոլովին երկորին ևս :

Ի՛նչ. սովորաբար նախդրել ՚ի գործ ածի, զօր. յինչ,
 առ ինչ, զինչ :

Ծանօթ. Վոն քանի մի հարցական հոլովք, որոց ուղղա-
 կան կարէ լինել ի՛նչ հարցականն, և են տքին, սեռ-
 է՛ր տրական. է՛ճ կամ հէ՛ճ, բայ. առ է՛նք. պատ-
 շէ՛ք. գործ. է՛ն :

Քանի՞ք. քանոյ կամ քանուոյ, ՚ի քանոյ, քանով, քանիք,
 քանեայ, ՚ի քանիս, քանեաւք կամ քանօք :

Ծանօթ. ան. Վարի միայնակ կամ ընդ պլում բառի,
 զօր. քանոյ զնեցեր. — քանե՞աց կանանց. — քանի՞ ժամա-
 նակք ես :

Ծանօթ. ք. Վարին իբրև հարցական յետագայ բառքս՝
 ո՛րդե՞նի, շէ՛նդե՞նի, ո՛րքե՛ն, ո՛րքե՛նք :

5. Վերբերական կազմին ՚ի ցուցական դերանուացս՝ ոյս,
 ոյք, ոյն, ոյնի, ոյնի, և ՚ի դէս, քան, և շէ՛ք բառիցս :

Այսպիսի, սոյնպիսի	}	պիսուոյ, ում, սեաւ, այս-
Այդպիսի, դոյնպիսի		պիսիք, այսպիսեաց, սեաւք
Այնպիսի, նոյնպիսի		կամ սեօք:

Այսքան, սոյնքան	}	այսքանոյ, նով կամ նեաւ,
Այդքան, դոյնքան		այսքանիք կամ քանք, քա-
Այնքան, նոյնքան		նեայ, քանեաւք:

Այսչափ, սոյնչափ	}	Նախդրիւ հոլովին:
Այդչափ, դոյնչափ		
Այնչափ, նոյնչափ		

Ծանօթ. Օայս զիտեւ պարտ է և զբառիցս՝ ո՛րքան, ո՛րչափ:

Ո՛՛, Ո՛՛:

Եզական.

Յրբնական.

Ուղղական .	Ո՞՞ն	Ո՞՞ք	Ո՞՞մանք
Հայցական .	զո՞՞ն	զո՞՞ք	զո՞՞մանս
Նախդ. տր	առ ո՞՞ն . . .	առ ո՞՞ք . . .	առ ո՞՞մանս
Սեռական .	ուրու՞՞ն . . .	ուրու՞՞ք . . .	ումանց
Վեր. տր.	ումն՞՞ն	ումնք	ումանց
Բացառակ.	յումն՞՞նէ . . .	յումնքէ . . .	յումանց
Պատմակ .	զումն՞՞նէ . . .	զումնքէ . . .	զումանց
Ներկոյակ .	յումն՞՞ն . . .	յումնք . . .	յումանս
Պործիակ .	ումամք	ո՛ւ ո՞՞նէ . . .	ումամքք
Պարտակ .	զումամք . . .	ո՛ւ ո՞՞նէ . . .	զումամքք:

ԻՏԷ, ԻՏ:

Ե Ղ ա կ ա ն .

Ուղղական	Իմն	Իբ
Հայրական	զլմն	զլբ
Նախ. տրական	առ իմն	
Սեռական	ելբբ	ելբբ
Վեր. տրական	լմիբ	
Բայառական	յլմնմնէ	յլմնբէ
Պատմական	զլմնմնէ	զլմնբէ
Ներդոյական	յլմիբ	
Գործիական	լւլբ	
Պարառական	զլւլբ	

Ինչ իբբև մասնական անունն ո՛չ հոլովի, իսկ վարկալ իբբև հարցալն՝ նախդրիւ հոլովի—: Ընչ, առ Ընչ, զԸնչ:

ՄԷ - Ն :

Ե Ղ ա կ ա ն .

Ուղղական	Միւս կամ Միւս
Հայրական	զմիւս
Նախդ. տրական	յմիւս, առ միւս
Սեռական	միւսոյ
Վերջ. տրական	միւսում
Բայառական	ի միւսոյ կամ ՚ի միւսմէ
Պատմական	զմիւսոյ կամ զմիւսմէ
Ներդոյական	ի միւսում
Գործիական	միւսով
Պարառական	զմիւսով :

Ծանօթ. Յոբնական սորին՝ հարց սակաւ ՚ի գործ ածի :

ՆՅԼ:

Ն զ ա կ ա ն .

Յ ո ք ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	ՆՅԼ	ՆՅԼԲ
Հայցական . . .	զայլ	զայլս
Նախք տրական	առ այլ	առ այլս
Սեռական . . .	այլոյ	այլոյ
Վեր տրական .	այլում	այլոյ
Բացառական . .	յայլոյ կի՞ յայլմէ .	յայլոյ
Պատմական . . .	զայլոյ կի՞ զայլմէ .	զայլոյ
Ներգոյական . .	յայլում	յայլս
Ղործիական . .	այլով	այլովք
Պարառական . .	զայլով	զայլովք:

Մ է Է ո ն ց , Ի ք Ե ր ո ց :

Յ ո ք ն ա կ ա ն .

Ուղղական		
Հայցական . . .	զմիմեանս	զիրեարս
Նախ տրական .	առ միմեանս . .	առ իրեարս
Սեռական . . .	միմեանց	իրեարց
Բացառական . .	ի միմեանց . . .	յիրեարց
Պատմական . . .	զմիմեանց	զիրեարց
Ներգոյական . .	ի միմեանս . . .	յիրեարս
Ղործիական . .	միմեամբք	իրերաւք կամ օք
Պարառական . .	զմիմեամբք . . .	զիրերաւք կամ օք:

Ծանօթ. Ուրեք երբէք տեսանի ՚ի ղործ ածեալ, էքե՞ր, էքե՞ր, զօր. յիամէին խառնել ընդ էքե՞ր:— խմբեցաւ պատերազմն ընդ էքե՞ր:»

Իւրօրէնք, իւրոյ, իւրում, իւրմէ, բով, չիւրք, չիւրոյ:
 Անցնէր՝ նախդրել հօրովի, անցնէր, զանցնէր: Դ սոյա
 շարս դասել պարտէ և մէ, մըստմէնք:

ՅԱՂԱԳՈ ՎԵՐԱՆՈՒՄ:

Դերանն է մասն բանի, որ ՚ի խօսակցութեան վա-
 րի վտխանակ անուան:

Պարագայք դերանուան են հինդ—էն, քէմ, քէս, հո-
 ւն և հոլովոսն:

Թիւք են երկու—երկան և յոչնական:

Արեք են դէմք—սուղէն, որ է խօսողն՝ ես. երկրորդ՝
 առ որ յարաբերի խօսէն՝ դու. և երկրորդ՝ զորմէ է խօս-
 քըն՝ նա:

Ըստ տեսակին դերանուանք բաժանին յեւէն, ՚ի ցո-
 ցան, ՚ի սրտցան, ՚ի յարմէրան. ՚ի սոյն շարս դա-
 սել պարտ է և զքէմըն յօրս:

Իականք են սոյն—էս, դու, էն, էնք, սա, դու, նա:

Յուցականք են՝ սա, այս, որոն. դու, այդ, դոն. նա, այն, նոն:

Ստացականք են՝ էմ, մեր, էմոն, մերոն. քոյ, յեր, քոն,
 յերոն. նորս, նոյս. էք, էքոն, ևն:

Յարաբերական է բառս ոչ:

Վնորոշ յօղք են՝ ս, դ, ն, յորոյ ս ցուցանէ զա-
 ռաջին դէմն, դ՝ զերկրորդ դէմն, իսկ ն զերրորդ դէմն
 նշանակէ:

Ծանօթ. Իականքս ես, դու, էն, էնք, ցուցականքս սա, դու,
 նա և յարաբերականս ոչ՝ զոյականք են. իսկ այս,
 որոն, այդ, դոն, այն, նոն, և ամենայն ստացականք
 ածականք են:

Հոլովումն հական դերանուանց.

Ե * :

Ե զ ա կ ա ն .

Յ ո ք ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	Ես	Մեք
Հայցական . . .	զիս	զմեզ
Նախ. տրական .	առ իս, յիս . . .	յմեզ, առ մեզ
Սեռական . . .	իմ	մեր
Վեր. տրական .	ինձ	մեզ
Բայառական . .	յինէն	ի մէնջ
Պատմական . .	զինէն	զմէնջ
Ներդոյական . .	յիս	ի մեզ
Գործիական . .	ինև	մեւք
Պարառական . .	զինև	զմևք:

Գ * * :

Ե զ ա կ ա ն .

Յ ո ք ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	Գու	Գուք
Հայցական . . .	զքեզ	զձեզ
Նախ. տրական .	յքեզ, առ քեզ . . .	յձեզ, առ ձեզ
Սեռական . . .	քո	ձեր
Վեր. տրական .	քեզ	ձեզ
Բայառական . .	ի քէն	ի ձէնջ
Պատմական . .	զքէն	զձէնջ
Ներդոյական . .	ի քեզ	ի ձեզ
Գործիական . .	քև	ձեւք
Պարառական . .	զքև	զձեւք:

Ի ն ն ն :

Ն զ ա կ ա ն .

Յ ո թ ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	Ինքն	Ինքեանք
Հայցական . . .	զինքն	զինքեանս
Նախ տրական .	առ ինքն	առ ինքեանո
Սեռական . . .	ինքեան	ինքեանց
Վեր տրական .	ինքեան	ինքեանց
Բացառական . .	յինքենէ	յինքեանց
Պատմական . . .	զինքենէ	զինքեանց
Ներգոյական . .	յինքեսն	յինքեանս
Գործիական . . .	ինքեամբ	ինքեամբք
Պարտական . . .	զինքեամբ	զինքեամբք :

Ծանօթ . Ինչ միայնակ վարեալ ցուցանէ զերրորդ դէմն
 էականին, իսկ վարեալ ընդ այլոց դերանուանց
 զերեսին դէմն ևս նշանակէ, քանզի ասեմք, ես ինքն,
 դու ինքն, նա ինքն :

Ի - ր :

Ն զ ա կ ա ն .

Յ ո թ ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	ն՛լ ունէ	ն՛լ ունէ
Հայցական . . .	ն՛լ ունէ	ն՛լ ունէ
Նախ տրական .	առ իւր	առ իւրեանս
Սեռական . . .	իւր, իւրեան . . .	իւրեանց
Վեր տրական .	իւր, իւրեան . . .	իւրեանց
Բացառական . .	յիւրմէ	յիւրեանց
Պատմական . . .	զիւրմէ	զիւրեանց
Ներգոյական . .	յիւրում	յիւրեանս
Գործիական . . .	իւրև, իւրեամբ, իւրեամբք իւրեալ	իւրեամբք
Պարտական . . .	զիւրև, զիւրեամբ, զիւրեամբք զիւրեալ	զիւրեամբք :

Ս - :

Ե զ ա կ ա ն .

Յ ո ք ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	Սա	Սոբա
Հայցական . . .	զսա	զսոսա
Նախ. տրական .	առ սա	առ սոսա
Սեռական . . .	սորս	սոցս
Վեր. տրական .	ամա	սոցս
Բացառական . . .	ի ամանէ	ի սոցանէ
Պատմական . . .	զամանէ	կսոցանէ
Ներդոյական . . .	ի ամա	ի սոսա
Պործիական . . .	սովաւ	սոբաւք կամ սոբօք
Պարառական . . .	զսովաւ	զսոբաւք կի՛վսոբօք :

Ե յ ք :

Ե զ ա կ ա ն .

Յ ո ք ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	Եյս	Եյսք, այսոքիկ
Հայցական . . .	զայս	զայսոսիկ
Նախ. տրական .	առ այս	առ այսոսիկ
Սեռական . . .	այսք, այսոքիկ .	այսց, այսոցիկ
Վեր. տրական .	այսմ, այսմիկ .	այսց, այսոցիկ
Բացառական . . .	յայսմանէ	յայսց, յայսցանէ
Պատմական . . .	կայսմանէ	զայսց, զայսցանէ
Ներդոյական . . .	յայսմ, յայսմիկ .	յայսոսիկ
Պործիական . . .	այսու, այսուիկ .	այսոքիւք, այսոքիմքք
Պարառական . . .	զայսու, զայսուիկ .	զայսոքիւք, զայսոքիմքք :

Ըստ այսմ օրինակի հղովլն և դերանուններս այլ,

այսու և եթ տարբերութեամբ, զի այն ՚ի յոլնու
կի նախդրիւ հոլովս ունի յայնո, շայնո:

Սոյն, Ղոյն, Նոյն:

Ե զ ա կ ա ն .

Յ ո ք ն ա կ ա ն .

Ուղղական . . .	Սոյն	Սոյնք, սորին
Հայրական . . .	զսոյն	զսոյնս, զսոսին
Նախ. տրական .	առ սոյն	առ սոյնս, առ սոսին
Սեռական . . .	սորին, սորուն .	սոյին, սոյուն, սո- յունց
Վեր. տրական .	ամին	սոցին
Բացառական . .	ն'չ ունէ	ի սոցունց
Պատմական . . .	ն'չ ունէ	զսոյունց
Ներգոյական . .	ի ամին	ի սոսին
Գործիական . .	սովին, սովիմբ .	սովիմբք, սորիմբք, սորումբք
Պարառական . .	զսովին, զսովիմբ .	զսովիմբք, զսո- բիմբք, զսորումբք:

Եթէ հարկ իցէ վարել զեզակի բացառական սոյն
բառիս՝ ասեմք, ՚ի սոյն, ՚ի ամին. այսպէս՝ ՚ի նոյն, ՚ի նամին:
Ըստ այսմ օրինակի հոլովին և բառքս՝ Գոյն, նոյն:

Ստացական դերանուններ կազմին ՚ի սեռականէն էա-
կանաց և յուլյականաց, զօր:

Ե շ ո ն ի ն .

Յ ո ք ն ո ն ի ն .

Ես. սեռ. էճ.	Քրք.
Ղոս. սեռ. քո.	Յքք.
սեռ. էքք.	
Սա. սեռ. սորո.	սորո.
Ղա. սեռ. քորո.	քորո.
Նա. սեռ. նորո.	նորո.

Այսօրիկ հականաց սեռականքս վարին իբրև ուղղական ստացականք և ՚ի նորոյ հոլովին այսու եղանակաւ:

Ի Կ:

Եղա կան.

Յոքն ա կան.

Ուղղական . . .	Իմ	Իմք
Հայցական . . .	զիմ	զիմս
Նախ. տրական.	առ իմ	առ իմս
Սեռական . . .	իմոյ	իմոյ
Վեր. տրական.	իմում	իմոյ
Բացառական . .	յիմոյ, յիմէ . .	յիմոյ
Պատմական . . .	զիմոյ, զիմէ . .	զիմոյ
Ներդրական . .	յիմում	յիմո
Գործիական . .	իմով	իմովք
Պարտական . .	զիմով	զիմովք:

Այսպէս հոլովին և յետագայ ստացականքս՝

Ք, սեռ. քոյ, քում, ՚ի քումէ կամ ՚ի քոյ, քով. քոյք, քոյ, զքոյս, ՚ի քոյ, քովք:

Մ, մերոյ, մերում, ՚ի մերմէ կամ ՚ի մերոյ, մերով. մերք, մերոյ, զմերս, ՚ի մերոյ, մերովք:

Չ, ձերոյ, ձերում, ևն:

Ի, իւրոյ, իւրում, ևն:

՚ի սեռականէն վերոյիշեալ ստացականացս կազմին էն մասնկամք այլ ստացականք, որք միայն նախդրել հոլովին յեզակին և ՚ի յորնակին՝ և են այսօրիկ—իմոյն, քոյն, մերոյն, ձերոյն, իւրոյն: ՚ի սոցանէ միայն յոյն ունի զսեպհական հոլովումն, յի քոյն, քոյոյ, քոյում, ՚ի քոյոյ, քոյով. քոյնք, քոյոյ, զքոյնս, ՚ի քոյոյ, քոյովք:

Գոն ևս այլ ստացականք, որք = յոգել միաւորնն

զմտննիկս էն ընդ ուղղականին կամ սեռախնային այսպէս՝
 իմային, մերային, ձերային, իւրային կամ իւրեանցային, և
 հոլովին այսու եղանակաւ՝ իմայնոյ, իմայնով, ևն:

Սրո՞ սոցո՞ քոքո՞ քոցո՞ նոքո՞ նոցո՞ հոլովին, սորայոյ,
 սորայում, սորայով, սորայք, սորայց կամ սորայոց, զո-
 ւայս, սորայուք, ևն:

Յարաբերականն Ո՞ր կրճատեալ լինի Ռ և հոլովին
 որպէս հարցականք, քի Որ, որոյ, որում, յորմէ, որով —
 Ռ՞ ցր, ում, յումմէ, ևն:

Բ Ա Յ :

Բայն է բառ ինչ՝ որ ցուցանէ զգործողութիւն հան-
 դերձ ժամանակաւ, թուով, և դիմաւ:

Պարազայք բայից են՝ սեռ, յն, սեռն, եղանն, ժամանն,
 էն, քէճ, իննսրհոռն և լծորդոննն:

Բայտ սեռին իմանի եղանակն գործողութեան, և են՝
 էչանն, Ներգործանն, Արսորսանն, Չէլոս, Հարսան և Անցո-
 շանն:

Էչանն նշանակէ զգոյութիւն, լինելութիւն կամ գոր-
 ծողութիւն ինչ յինքեան պարունակեալ, զօր՝ եճ, հոճ,
 լիննն:

Ներգործանն ցուցանէ գործողութիւն ՚ի վերայ այլոյ
 եղերեալ, զօր՝ հքեճ, սաննն:

Արսորսանն զգործողութիւն յայլմէ ընկալեալ նշա-
 նակէ, զօր՝ սայնն, հաննն:

Չէլոսանն ցուցանէ նման էականին զգործողութիւն
 յինքեան պարունակեալ, որոյ սկիզբն և վախճան ՚ի գոր-
 ծող առարկայի մնայ, զօր՝ հնոճ, նննն:

Հասարակն միով ձայնիւ առանց փոփոխութեան վերջաւորութեան նշանակէ զգործողութիւն կամ եզերեալ ՚ի վերայ այլոյ և կամ ընկալեալ յայլմէ, զօր. դատէ՛ճ, ճհանէ՛ճ:

Անշարժանն ցուցանէ զգործողութիւն, որ պատճառ լինի այլոյ գործողութեան, զօր. ամրացուցանեմ, զօրացուցանեմ:

Չ և * Բ ու յ է ց :

Բոտ յնոյն բայք բաժանին ՚ի դուր, ՚ի քուր և ՚ի քուրբե՛ալ:

Պարզն կազմել է ՚ի սարզ անուանէ, զօր. պատիւ—պրտուեմ. հաւատ—հաւատում. զրզիւ—զրզեմ:

Բարբն ՚ի բարբ անուանէ կազմեալ է, զօր. նորորորեմ, յաղթահարեմ, վերադարձեմ:

Բաշարբե՛ալն ՚ի բաղաբեալ անուանէ է կազմեալ, զօր. քկարանամ, ըքանամ:

Տ ե ո * Բ ու յ է ց :

Ան երկու, նոյնորդ և ո՛ճնցե՛ալ:

Աճանցումն լինի երբնի՛ն:

Նա՛ն յորժամ յաճանցեալ անուանէ ձեւնայ, զօր. լուսաոր—լուսաւորեմ. երեկոյ—երեկոյանայ. արժան—արժանանամ:

Նընըրբ՝ յորժամ ՚ի մէջ նախտոխլ բայի անկանի մաննիկ կամ տառ ինչ, որ սատակացուցանէ կամ քաղցրացուցանէ վնշանակութիւն նորին: Սատակացուցանեն

մաննիկքս աբ, աբ, ա, զօր. կտրեմ—կտրաբեմ. խոյեմ—
խոյոբեմ. բեկեմ—բեկաբեմ:

Քաղցրալուր սունէ վնշանակութիւն բային մաննիկ
ա, աւանց փոխտխելոյ վնշանակութիւն նորին, զօր. բե-
կեմ—բեկաւեմ. անիծեմ—անիծաւեմ:

Երբեք՝ յորժամ ՚ի ծայր բային յորի ուղանէճ. յայս-
պիսի դիպուածս զէզոյ տկան բայն փոխի յանցողական,
զօր. գոչեմ—գոչելոյ ուղանէճ. զարմանամ—զարմացոյ ուղանէճ:

Ե շ ա ն ա ի չ Բ ա յ է ց :

Են երեք. սահմանակն, հստոյանակն և անէրեւոյն:

Սահմանակն հաստատելով նշանակէ զգործողութիւն:
Հստոյանակն հրամայելով կամ արդելով ցուցանէ
զգործողութիւն. իսկ անէրեւոյն ցուցանէ զգործողութի
աւանց նշանակելոյ զլէմս, զթիւ կամ զժամանակ:

Ժ ա մ ա ն ա ի չ Բ ա յ է ց :

Ժամանակն է մին ՚ի պարագայեց, զոր բայն վերջաւո-
րութեամբ իւրով նշանակէ և են երեք. ներկայ, անցեալ
և ապառնէ. յորոց ներկայն ունի զմիմիայն աստիճան. ան-
ցեալ լինի անկապ, յորժամ ցուցանէ զգործողութիւն
սկսեալ և ոչ հասուցեալ ՚ի կատար և անկապ, յոր-
ժամ նշանակէ զգործողութիւն հասեալ ՚ի կատար. իսկ
ապառնէն բաժանի ՚ի պարզ և ՚ի քաղցրեալ:

Ուստի ժամանակք բայեց ՚ի լեզուի մերում են հինգ,
ներկայ, անցեալ անկատար, անցեալ կատարեալ, ա-
պառնի պարզ, և ապառնի բաղադրեալ:

Թ ի ն ո ս ք Ե Կ Տ Գ Բ ո ս ի ց ։

Թ ի ն ո ս ք Ե Կ Տ Գ Բ ո ս ի ց նման անուանց են երկու՝ ելուին և յոս
նուին. առաջինն յուսանէ զգործողութիւն միոյ անձին
կամ իրի, իսկ երկրորդն զբազմաց։

Գ Ե Կ Տ Գ Բ ո ս ք նման դերանուանց երեք են, «աւելն» որ
յուսանէ զգործողութիւն խօսողին, ելլողք՝ որ նշանա-
կէ զգործողութիւն այնր՝ առ որ վերաբերի խօսք. ել-
լողք դէմն յայտ առնէ զգործողութիւն այնորիկ, զորմէ
են խօսք։

Խ ո ն ո ս ք Կ ո ս ճ Ի ո ս ի ց ։

Օ որ ինչ հոլովք վասն անուանց յայտ առնեն, զայն
և խոնարհումն վասն բայից, որ յուսանէ գիտիտխութի
ժամանակաց, թուոյ և դիմաց. և բաժանի ՚ի նոնսոս
և յաննոն։

Կ աննոսոս խոնարհումն միակերպ կանոնաւ փոփոխէ զա-
մենայն ժամանակս, զգէմն և զթիւս։

Ն աննոն խոնարհումն ասի պահտոսոս, յորժամ չունի
զժամանակ և զերանակ ինչ։ Յորժամ ժամանակ կամ
երանակ ինչ մեծապէս խոտորի ՚ի կանոնէ ասի «քոսոս».
Իսկ յորժամ չունի զառաջին կամ զերկրորդ դէմ՝
ասի քիճաւորի։

Լ ճ ո ս ք ո ս Ե ն ն Ի ո ս ի ց ։

Բ այն ըստ զանազան վերջաւորութեանց իւրոյ միա-
կերպ կամ այլազգ խոնարհի. այս միակերպ կամ այ-
լազգ խոնարհումն ՚ի միասին առեալ լճոսքոսԵնն ասի։

Լ ծորդութիւնն ըստ չորից վերջաւորութեանց սահմանականի ներկային բաժանի 'ի չորս:

Բայք՝ որք 'ի սահմանականն ունին զվերջաւորութիւն չճ, ասին առաջին լծորդութեան, զօր. կապէճ. — որք վերջաւորին յճ, ասին բայք երկրորդ լծորդութեան, զօր. լուսնճ. որք յանգին յԴճ՝ երրորդ լծորդութեան, զօր. հեղճ. իսկ որք յանգին յԵճ՝ չորրորդ լծորդութե, զօր. ուսունճ:

Ծանօթ. 1: Այն ամենայն դէմք և ժամանակք, որք ունին 'ի վերջոյ ՚, ն, միշտ յոքնական են. ՚ վասն առաջին և երկրորդ դիմաց, իսկ ն վասն երրորդ դիմին:

Ծանօթ. 2: Այն ամենայն բայք՝ որք ունին 'ի վերջոյ զտառդ ճ, առաջին դիմի են. որք ունին * երկրորդ դիմի են. որք ունին յ, է, առաջին կամ երկրորդ դիմի են. որք ունին ե, ա, ոյ, ոն, երրորդ դիմի են. իսկ որք ունին 'ի վերջոյ ք՝ երկրորդ կամ երրորդ դիմի են:

Բ ն ք ո ն ն է ւ ո - է է - ն :

Ի չորրորդ մասն բանի՝ որ ձևանայ 'ի բայէ, յարելով 'ի վերջոյ զմասնիկս ու կամ ու, եւ, ոյ, է, և նման բայից ցուցանէ զգործողութիւն հանդերձ ժամանակայն սակայն առանց թուոյ և դիմի, և հոլովի որպէս անուն, զոր տեսանել ունիս յօրինակացդ. —

- Նէրէո: գրողի, գրողաւ. գրողք, գրողաց, գրողաբ:
- Մնչեւ: գրեալ, գրելոյ, գրելով. գրեալք, գրելոց, գրելովք:
- Ադուի: գրելոյ, 'ի գրելոյ, գգրելոյ. գրելոցք, գգրելոցս (նախդրել հոլովի):

Պլեխէ, գրեւոյ, գրեւաւ, գրեւեաց, գրեւեաւք:

Օտօն. 1: Է եղերեալ ընդունելութիւնն սովորաբար
ի գործ ածի կրաւորական կամ չհզոք նշանակու-
թիւամբ, զօր. շարժելէ, գնալէ:

Օտօն. 2: Հեղինակք մեր բազում ուրեք է եղերեալ
ընդունելութիւնն վարեն ներգործական և չհզոք
նշանակութեամբ, զօր. ընթերցանելէ, բերելէ,
գուշակելէ, փոխանակ, ընթերցուիչ, բերուիչ, գուշա-
կուիչ: Պարձեալ՝ լսելէ—լսողք. առնելէ—առնողք.
կոչելէ—կոչող. գնալէ—գնացող. ստանալէ—ստա-
ցող, ևն:

Օ կնի այսոցիկ գիտելեաց յառաջ բերցուք զօրինակս
խոնարհմանց բայից և սպա ցուցցուք զկալմութիւն
ժամանակաց և զայլ հարկաւոր ծանօթութիւնս:

<p>Սահմանական երկանակ- ներկայ:</p>	<p>Շարժիճ, ես, է. եմք, էք, են: Լուան՝ճ, սս, այ. ամք, այք, սն: շեղ՝ճ, ուս, ու. ումք, ոյք, ուն: Ուսանիճ, իս, ի. իմք, իք, ին:</p>
<p>Անցեալ ան- կատար:</p>	<p>Շարժէի, էիր, էր. էաք, էիք, էին: Լուանայի, այիր, այր. այաք, այիք, ային: շեղուի, ուիր, ոյր. ուաք, ուիք, ուին: Ուսանէի, էիր, էր. էաք, էիք, էին:</p>
<p>Անցեալ կատարեալ:</p>	<p>Շարժեցի, եցեր, եաց, եցաք, եցիք կամ եցէք, եցին: Լուայի, ցեր, աց. ցաք, ցիք կամ ցէք, ցին: շեղի, եր, հեղ. աք, իք կամ էք, ին: Ուսայ, ար, աւ. աք, այք կամ արուք, սն:</p>
<p>Ազատնի սարդ:</p>	<p>Շարժեցից, եցես կիճես ջիր, եացէ. եցուք, եսջիք, եսցեն: Լուայից, սցես կամ սջիր, սցէ. սցուք, սջիք, սցեն: շեղից, ցես կամ ջիր, ցէ. ցուք, ջիք, ցեն: Ուսայց, ցես կամ ջիր կամ անիջիր, ցի. ցուք, ջիք կամ անիջիր, ցեն:</p>
<p>Ազատնի բա- ղադրեալ:</p>	<p>Շարժիցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, իցէք, իցեն: Լուանայցեմ, այցես, այցէ. այցեմք, այցէք, այցեն: շեղուցում, ուցուս, ուցու. ուցումք, ուցուք, ուցուն: Ուսանիցեմ, իցես, իցի. իցեմք, իցիք, իցին:</p>
<p>Հրամայական ներկայ:</p>	<p>Շարժեա՛, մի՛ շարժեր, շարժեցէ՛ք, մի՛ շարժէք: Լուա՛, մի՛ լուանաք, լուացէ՛ք, մի՛ լուանայք: շեղ, մի՛ հեղուք, հեղէ՛ք, մի՛ հեղուք: Ուսի՛ք, մի՛ ուսանիր, ուսարուք, մի՛ ուսանիրք:</p>
<p>Հրամայական սպառնի:</p>	<p>Շարժեա՞ցի՛ր կամ շարժեսցեն, շարժեսցէ՛, շարժեսցու՞ք, եսջի՛ք, եսցեն: Լուասա՞ջի՛ր կամ լուասցին, լուասցէ՛, լուասցու՞ք, սասջի՛ք, սայցեն: շեղ՞ջի՛ր կամ հեղջին, հեղցէ՛, հեղցու՞ք, ջի՛ր, ցեն: Ուսա՞ջի՛ր կամ ուսանիջիր, սցի՛, ուսցու՞ք, սջի՛ք կամ սա- նիջի՛ք, սցեն:</p>
<p>Աներևոյթ ե. զանակ:</p>	<p>Շարժել, շարժելոյ, ՚ի շարժել, շարժելով: Լուանալ, լուանալոյ, ՚ի լուանալ, լուանալով: շեղուլ, հեղլոյ, ՚ի հեղուլ, հեղլով: Ուսանիլ, ուսանելոյ, յուսանել, ուսանելով:</p>
<p>Բնդ. ներկայ անցեալ սպառնի:</p>	<p>Շարժող, շարժեցող, լուացող, հեղող, ուսանող: Շարժեալ, լուացեալ, հեղեալ, ուսեալ: Շարժելոյ, ելի, լուանալոյ, ալի. հեղլոյ, լի. ուսանելոյ, ելի:</p>

Յի - շ - Տ - Կ - Է - Է - Է Ժ - Տ - Կ - Է - Է - Է :

Ժամանակը՝ յորոյ իբրև յարմատոյ ելաննն այլ ամ

Ժամանակը բայից, են երկու՝ ներկայ և անցել և հարկուց :

Կախ՝ ի ներկայն ելանէ «պարնէ քաղաքն», յաւելլով

ի մէջ արմատոյ և վերջաւորութեան բայի զմասնիկս

էց՝ եթէ բայն առաջին կամ չորրորդ լծորդութեան

իցէ. զմասնիկս «այ» եթէ բայն երկրորդ լծորդութեան

իցէ. զմասնիկս «ոց» եթէ բայն երրորդ լծորդութեան իցէ,

որպէս ՚ի ներդրական նոյնպէս և ՚ի կրաւորական, զօր՝

Շարժեմ—շարժ էց եմ.

Ուսանիմ—ուսան էց իմ.

Լուանամ—լուան «այ» եմ (« փոխի յե »).

Հեղում—հեղ «ոց» ում :

Երկրորդ՝ ՚ի հարկուցն ելանէ «պարնէ պարնէ», յարե-

լով ՚ի վերջոյ զտառդ ց, զօր՝

Շարժեցի—շարժեցից.

Լուացի—լուացից.

Հեղի—հեղից.

Ուսայ—ուսայց :

Երրորդ՝ յեզակի երկրորդ դիմէ ներկային ելանէ ե-

զակի արգելական հրամայականն՝ փոխելով զվերջին տառդ

« ՚ի ր և յաւելլով յառաջոյ զարգելական մակբայդ

ճ՝. իսկ ՚ի յորձակի երկրորդ դիմէ ներկային ելանէ յոր-

նակի արգելական հրամայականն, յաւելլով միայն յա-

ռաջոյ զվիշեալ բայտտական մակբայդ, զօր՝

Ե - շ - Է - Է .

Յ * * * - Է - Է .

Շարժեք—ճ՝ շարժեք

Լուանաք—ճ՝ լուանաք

Հեղուք—ճ՝ հեղուք

Ուսանիք—ճ՝ ուսանիք

Շարժեք—ճ՝ շարժեք

Լուանայք—ճ՝ լուանայք

Հեղուք—ճ՝ հեղուք

Ուսանիք—ճ՝ ուսանիք :

Ծ^ն։ Ասկառ ուրեք առանց փոփոխելոյ զտառդ * սե-
սանի 'ի դործ ածեալ եզակի հրամայականդ, զօր-
»Մի' երազե» դձեռնադրելն, մի' հաւատաս» և հն-
փոխանակ' մի' երազեք, մի' հաւատար:

Չորրորդ' եզակի ստորասական հրամայականն ելանէ
յեզակի երրորդ դիմէ կատարեալին' 'ի բայ թողլով 'ի
վերջոյ զտառդ ք, եթէ բայն առաջին կամ երկրորդ լծոր-
դութեանց իյէ. իսկ յոչնակի ստորասական հրամայա-
կանն ելանէ 'ի յօնակի երկրորդ դիմէ կատարեալի, զօր-

Ե շ = ի է

Յ * * * = ի է

Շարժեաց—շարժեա՛

շարժեցիք կամ շարժեցէք—
շարժեցէք

Լուաց—լուա՛

լուացիք կամ լուացէք—
լուացէք

Հեղ—հեղ

հեղիք կամ հեղէք—հեղէք:

Ծ^ն։ Այս է՛ վերջաւորութիւնս յօնակի երկրորդ
դիմի կատարելին հին ձև է՛ և բազում ուրեք 'ի
գործ ածի առ նախնի ընտիր հեղինակս մեր: Բայ
յէ՛ վերջաւորութենէս, որ վասն ներգործական բա-
լից է, գոն ևս այլ երկու վերջաւորութիւնք այսր
դիմի վասն կրաւորականաց և ներգործականաց, և
են այսորիկ՝ *չ*, *ո*ս. բերցուք աստ զքանի մի օրի-
նակս, զօր. »Աստիո*չէ՛ զաչս յընթերցուածոց: Ան-
ձամք զանձինս *չէ՛՛ս 'ի ժառանգ դեհենին: Չարա-
չար մտէ՛ս յանպարտելի ծառայութիւն: Ո՛չ լուա-
բո*ս ինձ. բարկանայք և մի' մեղանչէք.—փոխանակ-
կադուցէ՛ս, արկէ՛ս. մտէ՛ս, և հն:

Հինգերորդ' եզակի ստորասական կրաւորականն ելա-
նէ յառաջին դիմէ ներգործականի կատարեալին՝ յաւել-

լուլ ՚ի վերջոյ զտառդ ՚ եթէ բայն երկրորդ և երրորդ լծորդուծեան իցէ. իսկ եթէ բայն առաջին լծորդուծեան իցէ՝ ՚ի բաց թող ՚ի վերջոյ զտառդ և ՚ի մէջ մնայեալ վանկի մոյճ զտառդ * , զօր̄.

Լուացի—լուացի՛ւ.

Հեղի—հեղի՛ւ.

Շարժեցի—շարժե՛ց:

Վեցերորդ՝ յոքնակի ստորասական կրաւորական հրամայականն ելանէ ՚ի յոքնակի երկրորդ դիմէ կրաւորականի կատարեալին, դնելով միայն զչէշտ ՚ի վերայ վերջին վանկի, զօր̄.

Կարգեալ իւրապէս.

Հրամայական.

Լուացայք կամ լուացարուք . . . լուացարո՛ւք.

Հեղայք կամ հեղարուք հեղարո՛ւք.

Շարժեցայք կամ շարժեցարուք. շարժեցարո՛ւք:

Եթմերորդ՝ կրաւորական արդելական հրամայականն հանգոյն արդելականին ներգործականի ելանէ յերկրորդ դիմէ ներկային, որպէս եզակին նոյնպէս և յոքնակին, յաւելլով յառաջոյ զբացասական հ' և յեզակին փոխելով զտառդ * ՚ի ՚, զօր̄.

Եւսի՛ն.

Յոսի՛ն.

Լուանիս—հ' լուանիս . . լուանիք—հ' լուանիք.

Հեղանիս—հ' հեղանիս . . հեղանիք—հ' հեղանիք.

Շարժիս—հ' շարժիս . . շարժիք—հ' շարժիք:

Ծանօն. Երդելականն հ' սովորաբար յառաջոյ դնի, սակայն յընտիր գրուածս դնի և ՚ի վերջոյ, զօր̄. »Որ ոչն կամիցի գործել և կերիցէ հ'.« փոխանակ՝ մի՛ կերիցէ:

Ութ երորդէ՝ սպասնի հրամայական ելանէ յաղա-
նի սլարլէն, անփոփոխ սլահելով վայն ՚ի ստորասական
և յարգելական:

Ա՛նէրե՛ռնէն ելանէ յառաջին դիմէ սահմանականի ներ-
կային փոխելով զտառդ ճ ՚ի ւ, զօր՝ շարժեճ—շարժեւ.
հեղուճ—հեղոււ. լուանաճ—լուանաւ. ուսանիճ—ուսանիւ:

Ծ՞անօ՞ն. 1: Կրաւորականաց և կրաւորակերպ չէզորա-
կանաց աներևոյթն առ հեղինակս վարի առաւել
եւ վերջաւորութեամբ քան թէ էւ: Բայց եթէ
հարկ կցէ յայտնել զկրաւորական նշանակութիւն՝
դնեն էւ: Իսկ ՚ի հոլովիլ նոյնն ոչ երբէք յան-
գին յէւ, քանզի չատեմք բնաւ շարժելոյ, տրտմելոյ,
կոչելոյ—այլ շարժելոյ, տրտմելոյ, կոչելոյ:

Ծ՞անօ՞ն. 2: Ա՛ներևոյթն բազում ուրեք վարի փոխանակ
հրամայականի, զօր՝ »Աղաչէր ք' ինչ աշխարհիս քե-
ռանել:«—սլատուէր տաջիր ք' հոլորոհոււ, ք' յոհոււ
՚ի մեծութիւն:»

Բ՛հոհուելուէնէնէն եզերեալք ՚ի էու և ու ելանեն կամ՝
՚ի ներկայէն սահմանականի որպէս—

Շարժեմ. շարժեու.

կամ ՚ի կատարեալէն, որպէս,

Շարժեցի. շարժեցեու.

Հանի. . . . հանեալ, հանող.

Թողի թողեալ, թողող.

Յուսամ . . . յուսող.

Յուսացայ . յուսացեալ.

Լցի լցեալ, լցող.

Տանիմ . . . տանող.

Տարայ . . . տարեալ, տարող, ևն:

Բ՛նդունելութիւնք ելանեն յաներևութէն՝ յաւել-

լով 'ի վերջոյ զմասնիկս ոչ, է, եթէ բայն առաջին, երկ-
րորդ և չորրորդ լծորդութեանց իցէ, զօր՝.

Շարժել — շարժելոց.

Շարժել — շարժելէ.

Ուսանել — ուսանելոց.

Ուսանել — ուսանելէ:

Իսկ եթէ երրորդ լծորդութեան իցէ բայն՝ պարտ է
'ի բաց թողուլ ու ձայնաւորն վերջին վանկի և յարեւ
'ի ծայր նորին գլխեալ մասնիկն, զօր՝.

Թողուլ — թողուլոց.

Թողուլ — թողուլէ.

Ինթեռնուլ — ընթեռնուլոց:

Ծանօթ. Ի ներկայ ընդունելութիւնս ոչ մասնիկն ո՛չ
յարի յամենայն բայս: Կական բայք, չէզոքականք՝
եզերեալք յո՛ճ, է՛ճ, ո՛ճ, նոյնպէս և կրաւորա-
կանք, զողցես ո՛չ երբէք յանդին յո՛ւ կամ սակաւ
ուրեք միայն: Ուստի փոխանակ ասելոյ՝ լինո՛ւ, երկն-
չո՛ւ, երթ ո՛ւ, կորնչո՛ւ, ասեմք՝ լեալ, երկուցեալ,
երթեալ, կորուսեալ: Իսկ մնացեալ բայք, այն է՝
ներդործականք և անյողականք, յընդունելութիւնս
առնուն զմասնիկս ոչ:

Արդ վինի գիտելեալս բերցուք զօրինակս խոնարհ-
ման բայից ըստ լծորդութեանց հանդերձ այլ հարկա-
ւոր ծանօթութեամբք՝ սկսեալ յէական բայից:

Խոնարհութիւնն Էսէն թոյնց:

Իշական բայն ցուցանէ յէութ ինն կամ զդոյութ ինն,
և են չորք այսօրիկ—էճ, Բոճ, Եղանէճ, Լէնէճ:

Ծանօթ. 1: Իշականն էճ ելանէ յանուանէս է, որ նշանա-
կէ տօնդճեալ իր ինչ, և հոլովի այսպէս—
է, էէ. էճ, էէց, ևն. աստի կազմի բառս էաէ, որ եր-
բեմն նշանակէ սրբեղծութիւն, իսկ երբեմն սրբեղծէլ: Ի
հանդերձ ն տառիւ շԱՍ, սրբութիւն նշանակէ:

Ծանօթ. 2: Իշականս Բոճ ելանէ ՚ի Բոյ անուանէ, որ հո-
լովի այսպէս—Բոյ, Բոյէ. Բոյճ, Բոյէց. և նշանակէ ե-
ղեալ կամ զոյսայեալ իր ինչ. աստի ելանէ Բոյճ, որ
ըստ նշանակութեան նոյն է ընդ Բոյ բառին:

Ծանօթ. 3: Եղանէճ բայի արմատն է եղ բառն, որ թէ-
պէտ ոչ ուրեք տեսանի Բոյնոյ ՚ի կիր արկեալ, սա-
կայն պահպանեալ գտանի ՚ի բարդ և յաճանցեալ
անուանս, զօր. ինէնեղ, անեղ, եղական, ևն:

Ե Ս:

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն ,

Ն է ը ի մ :

Եմ, ես, է.

Եմք, էք, են:

Եցեալ անկարգ:

Էն, էեր, էր.

Էաք, էեր, էին:

Երանէ Բարդեղէլ:

Էցեմ, էցես, էցէ.

Էցեմք, էցէք, էցեն:

Չբճայանէ:

Ե՛ր.

Է՛ք, երո՛ւք:

Անբերանք:

ԵԼ, երոյ, ելուլ:

Բնորոնելուն:

Անցեալ. Եալ.

Արորն. Ելոց:

Պ Ո Մ:

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն ,

Ներկայ:

Պոմ, գոս, գոյ.

Պոմբ, գոյբ, գոն:

Անորոյ:

... գոյեր, գոյբ.

... .. գոյին:

Արորն բնորոնել:

... .. գուցէ.

... .. գուցեն:

Անբերանք:

Պոլ:

Բնորոնելուն:

Պոյող, գոյողի, աւ:

Ծանօթ. 1: Պոմ վարի երբեմն է՛՛՛ թայի նշանակութիւնք, զօր.

»Ինչպե՛ս անայն հոս թողձալի, ցի, է՛՛ թողձալի:—

»Օ՛ր հոյս տեսլեամբ հրեշտակականք—ցի, է՛՛ տեսլեամբ:

Ծանօթ. 2: Իստու լէ՛՛, որ ըստ նշանակութեան նոյն է ընդ ո՛ւ է՛ն անուան, վարի իբրև հականքս ո՛ւ հոյ, ո՛ւ է, զօր.

»Չէ՛՛ խաղաղութիւն ամբարշտաց, ցի ո՛չ գոյ:—

»Չէ՛՛ իմ այր:«—»Ուսեալ բնաւ լէ՛՛,« այսինքն. չէ՛ բնաւ ուսեալ:

ԵՂԱՆԻՄ:

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն ,

Ն ե լ է յ :

Եղանիմ, նիա, նի. Եղանիմք, նիք, նին:

Ա ն յ է ա լ ի ս ր ք :

Եղանէի, նէիւր, նէր. Եղանէաք, նէիք, նէին:

Ա ն յ է ա լ ի ս ր ք լ ք :

Եղէ, եղիւր, եղև. Եղաք կամ եղեաք, եղէք
կամ եղայք, եղին:

Ա դ ր ան ի ն յ ր ք :

Եղէց, եղիցես, եղիջիւր կմ՝ Եղիցուք, եղիջիք կամ եղա
եղանիջիւր, եղիցի. նիջիք, եղիցին:

Ա դ ր ան ի ն ի ս ր ք լ ք :

Եղիցիմ կամ եղանիցիմ, Եղիցիմք կամ եղանիցիմք,
ցես, ցի. ցեք, ցին:

Հ ր ա մ ա յ ա կ ա ն —

Ն ե լ է յ :

— մի՛ եղանիւր. Եղերուք, մի՛ եղանիք:

Ա դ ր ան ի ն ի ս ր ք :

Եղիջի՛ր կամ եղանիջի՛ր, Եղիցո՛ւք, եղիջի՛ք կամ եղա
եղիցի՛ս, եղիցի՛. նիջի՛ք, եղիցի՛ն:

Ա ն յ է ա լ ի ս ր ք լ ք :

Եղանել կամ եղանիլ, եղանելոյ, եղանելով:

Ա դ ր ան ի ն ի ս ր ք լ ք լ ք :

Ա ն յ է ա լ ի ս ր ք լ ք .

Ա դ ր ան ի ն ի ս ր ք լ ք . Եղանելի:

ԼԻՆԻՄ:

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն ,

Ն ե ռ ի :

Լ ի ն ի մ , ն ի ս , ն ի . Լ ի ն ի մ ք , ն ի ք , ն ի ն :

Ա ն յ ե ա լ ա ն ի ր ք :

Լ ի ն է ի , ն է ի ր , ն է ը . Լ ի ն է ա ք , ն է ի ք , ն է ի ն :

Ա ղ ա ղ ի ն է թ ա ղ ա ղ ի ն :

Լ ի ց ի մ , ց ի ս կ ա մ ջ ե ր , ց ի . Լ ի ց ու ք , ց ի ք կ ա մ ջ ե ք , ց ի ն .
կ ա մ կ ա մ

Լ ի ն ի ց ի մ , ն ի ց ի ս կ ա մ ն ի - Լ ի ն ի ց ի մ ք , ջ ե ք , ն ի ց ի ն :
ջ ե ր , ն ի ց ի :

Հ ը ա մ ա յ ա կ ա ն ,

Ն ե ռ ի :

Լ ի ը , մ ի լ ի ն ի ր . Լ ի ք կ ա մ լ ի ը ղ ք , մ ի լ ի ն ի ք :

Ա ղ ա ղ ի ն է :

Լ ի ջ ի ը , ջ ի ս կ ա մ ն ի ջ ի ը , Լ ի ց ղ ք , ջ ի ք կ ա մ ն ի ջ ի ք ,
լ ի ց ի . լ ի ց ի ն :

Ա ն ի ք ի ն յ ի ն :

Լ ի ն ե լ , լ ի ն ե լ ոյ , լ ի ն ե լ ու լ :

Բ ի թ ա ղ ի ն է լ ո լ ի ն :

Ն ե ռ ի . Լ ի ն ո ղ .

Ա ն յ ե ա լ . Լ ի ն ե ա լ կ ա մ լ ի ն ո ղ .

Ա ղ ա ղ ի ն է . Լ ի ն ե լ ոյ , լ ի ն ե լ ի :

Ծ ա ն ի ն . Լ ի ն , լ ի ն ե լ ոյ ն ա լ ս շ ը ի ն հ ղ լ ո լ ի ն ՚ ի յ ղ ը ն ա կ ի ն և ս ,
զ ը ը . Օ ղ ի ն յ ի ն ն ե ը ր յ ե ը կ ն ի ց ա , ք ի . ջ ե ղ յ ա լ , և ն :

Առաջին Լծորդութեանն ռննի զչորս խոնարհմունս՝

որք որոշին ՚ի միմեանց վերջաւորութեամբ առաջին դիմի կատարեալին և յորոց ոմանք յանդին եցն՝ զօր շարժեցն. այլք է՝ զօր. հանն. ոմանք ացն—ասացն. իսկ այլք ուցն, արբուցն:

iii. Օրինակ առաջին Լծորդութեան:

ՇԱՐԺԵՄ:

Ներդրեման:

Արտարեման:

Սահմանական եղանակ,

Ներդրում:

Շարժեմ, ես, է.
շարժեմք, էք, են:

Շարժեմ, իս, ի.
շարժեմք, իք, ին:

Անցեալ անդրադարձ:

Շարժեի, էիր, էր.
շարժեաք, էիրք, էին:

Շարժեի, էիր, էր կամ իւր.
շարժեաք, էիրք, էին:

Անցեալ անդրադարձ:

Շարժեցի, եցիր, եաց.
շարժեցաք, եցիրք, եցին:

Շարժեցայ, եցար, եցաւ.
շարժեցաք, եցայք, եցան:

Արտարեման արդ:

Շարժեցից, եցես, եցէ.
շարժեցուք, եցընք, եցցին:

Շարժեցայց, եցիս, եցի.
շարժեցուք, իջընք, եցցին:

Արտարեման արդ:

Շարժիցեմ, իցես, իցէ.
շարժիցեմք, իցընք, իցցին:

Շարժիցեմ, իցիս, իցի.
շարժիցեմք, իցընք, իցցին:

Հ ր ա մ ա յ ա կ ա ն —

Ն Ե Ր Ի Մ յ :

Տարժեան, մի՛ շարժեր. Տարժեանց կամ շարժեցնի՛ր,
մի՛ շարժիր.
շարժեցէ՛ք, մի՛ շարժէք: շարժեցարու՛ք, մի՛ շարժիք:

Ա Պ Պ Ի Է :

Տարժեսջնի՛ր կամ շարժեսցես, եսցի՛.
Տարժեսջնի՛ր կամ շարժի-
ջնի՛ր, շարժեսցես, եսցի՛.
շարժեսցու՛ք, շարժեսջնի՛ք, շարժեսցու՛ք, շարժիջնի՛ք,
եսցին:

Մ ն ե ը ն յ թ :

Տարժել, ելոյ, ելուլ: Տարժիլ կամ շարժել, ելոյ,
ելուլ:

Բ ն դ ու ն ե լ ու թ ի ն :

Ն Ե Ր Ի Մ յ . Տարժող կամ շարժեցող.

Ա Ն Գ Ե Մ Լ . Տարժեալ կամ Տարժեալ կի՛ շարժեցեալ:
շարժեցեալ.

Ա Պ Պ Ի Է . Տարժելոց: շարժելոց, շարժելի:

Ծ Պ Ի Ն Է . Առաջին լծորդութեան կրաւորականն ձեւանայ
փոխելուլ Է ներկայի ներդորձականին յէ, և ունի
ի կառարեալն ցոյ:

Բ ն ե ը ն յ թ յ ք անի մի բայս, որք լք այսմ օրինակի խոնարհին:

Ն ե բ գ դ թ ա ի մ ե ք :

Ա զ Լ Ե Մ Բ , եցի, եան.

Բ ն Լ Ե Ռ Ե Մ Բ , եցի, եան.

Վ անեմ, եցի, եան.

Չաւմ, եցի, եւ՛.
 Չաղկեմ, եցի, եւ՛.
 Որոնեմ, եցի, եւ՛.
 Պատրեմ, եցի, եւ՛.
 Պարտեմ, եցի, եւ՛:

Ներհորձիկեց լեւորսմէս, որք չունին զկրաւորական:

Մմաչեմ, եցի, եւ՛.
 Մպաշաւեմ, եցի, եւ՛.
 Օանդխտեմ, եցի, եւ՛.
 Խուսեմ, եցի, եւ՛.
 Յամեմ, եցի, եւ՛.
 Ներհեմ, եցի, եւ՛.
 Չուեմ, եցի, եւ՛:

Սրահորձիկեց լեւորսմէս, որ խոնարհին ըստ կրաւորականին:

Նշխատիմ, եցայ, եւ՛ց.
 Մարիմ, եցայ, եւ՛ց.
 Արևիմ, եցայ, եւ՛ց.
 Դժուարիմ, եցայ, եւ՛ց.
 Հրաժարիմ, եցայ, եւ՛ց:

Հասարակ Բայ:

Դատիմ, եցայ, եւ՛ց.
 Դաւանիմ, եցայ, եւ՛ց.
 Դահիմ, եցայ, եւ՛ց.
 Վարձիմ, եցայ, եւ՛ց:

ք. Օրինակ աւաջին լծորդութեան

Հ Ա Ն Ա Մ :

Ներդրումին.

կրտսերին.

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն ,

Ներկայ :

Հանում, ես, է.

Հանում, իս, ի.

Հանումք, էք, են:

Հանումք, իք, ին:

Այլու անհոգի :

Հանէի, էիր, էր.

Նոյն է ընդ ներդրումինէ :

Հանէաք, էիք, ին:

Այլու հոգիներու :

Հանի, ներ, եհան կամ հան.

Հանայ, նար, նաւ.

Հանաք, նիք, նին:

Հանաք, նայք, նան:

Այլու զոր :

Հանից, ցես, ցէ.

Հանայց, ցիս, ցի.

Հանցուք, ջիք, ցին:

Հանցուք, իջիք, ցին:

Այլու բողոքներու :

Հանիցում, ցես, ցէ.

Հանիցում, իցիս, իցի.

Հանիցումք, իցիք, իցին:

Հանիցումք, իցիք, իցին:

Հ ր ա մ ա յ ա կ ա ն ,

Ներկայ :

Հան, մի՛ հաներ.

Հանիր, մի՛ հանիր.

Հանէք, մի՛ հանէք

Հանարուք կամ հանայք, մի՛

հանայք:

Այլու :

Հանջի՛ր կամ նիջի՛ր, ցէ.

Հանիջի՛ր կամ ցիս, ցի.

Հանցուք, ջի՛ք կմիջի՛ք, ցին: Հանցուք, նիջի՛ք, նցի՛ս

Անկերայէ:

Հանել, հանելոյ, լով: Հանել, հանելոյ, ելով:

Բնորոնելուն:

Ներկայ, Հանող,

Ներկայ, Հանեալ, Հանեալ,

Նորոնել, Հանելոյ, Հանելոյ, հանելի:

Ծանօթ. Բոտ այսմ օրինակի խոնարհին բայք՝ եղերեալք
յանէ:

Ներդրածանի:

Ածեմ, ածի, էած կամ ած.

Բեկանեմ, բեկի, եբեկ.

Գտանեմ, գտի, եղիտ.

Լիզանեմ, լիզի, ելիզ կամ լիզեաց, լիզեա՛.

Հատանեմ, հատի, եհատ կամ հատ.

Սպանանեմ, սպանի, սպան.

Յուցանեմ, ցուցի, եցոց կամ ցոց:

Ներդրածանիք շարժանի:

Անցանեմ, անցի, էանց կամ անց.

Ելանեմ, ելի, ել.

Իջանեմ, իջի, էջ.

Օլիջանեմ, զիջի, զիջի՛ր.

Պաղանեմ, պաղի, եպաղ:

Արատորոնելիք շարժանի:

Ազանիմ, ազայ, ազի՛ր.

Բուսանիմ, բուսայ, բուսի՛ր.

Օնստանիմ, զնստայ, զնստի՛ր.

Սնանիմ, սնայ, սնի՛ր:

Ծանօթ. Այսպէս խոնարհին և չէ՛ եղերեալ Էզրեականք:

Երկնչիմ, երկեայ, երկեր, երկուցեալ.

Թաքչիմ, թաքեայ, քեր, քուցեալ.

Մատչիմ, մատեայ, մատեր, մատուցեալ:

Հոտերի բայ:

Ծնանիմ, ծնայ, ծնիր.

Ուսանիմ, ուսայ, ուսիր.

Տանիմ, տարայ, տար:

4. Օրինակ առաջին լծորդութեան:

Ա Ս Ե Մ:

Ներդրման.

Կրտսերի.

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն,

Ներդր:

Ասեմ—ասեմք.

Ասիմ—ասիմք.

Ասես—ասէք.

Ասիս—ասիք.

Ասէ—ասեն.

Ասի—ասին:

Անցեալ ներդր:

Ասէի—ասէաք.

Ասէիր—ասէիք.

Ասէր—ասէին.

Նոյն է ընդ ներդրմանն:

Անցեալ ներդր:

Ասացի—ասացաք.

Ասացայ—ասացաք.

Ասացիր—ասացիք.

Ասացար—ասացայք.

Ասաց—ասացին:

Ասացաւ—ասացան:

Արտիկ դր:

Ասացից—ասացուք.

Ասացայց—ասացուք.

Ասացես—ասացիք.

Ասացիս—ասացիք.

Ասացէ—ասացեն:

Ասացի—ասացին:

Աղտոնէ Բաշարբեալ:

Ասիցեմ — ասիցեմք. Ասիցեմ — ասիցեմք.
 Ասիցես — ասիցէք.
 Ասիցէ — ասիցեն:

Հրամայական,

Ների:

Ասա, մի՛ ասեր. Ասասցես կամ ասիջի՛ր, մի՛
 ասիցես.

Ասացէք կի՛մասէք, մի՛ ասէք: Ասիցո՛ւք, մի՛ ասիջի՛ք:

Աղտոնէ:

Ասաջի՛ր կամ ասասցես, ասացէ՛.

Ասացո՛ւք, ասաջի՛ք, ասացեն:

Անբնոյն:

Ասել, ասելոյ, ասելով. Ասիլ, ասելոյ:

Բնորոնէն:

Ների. Ասող կամ ասացող.

Անբն. Ասացեալ.

Աղտոնէ. Ասելոյ, ասելի:

Ծանօն. Սակաւ են բայք, որք խոնարհին ըստ օրինակիս.

Գիտեմ, գիտայի, գիտա՛ կամ գիտեա՛.

Կարեմ, կարացի, կարացի՛ր:

7. Օրինակ առաջին լծորդութեան:

ԱՄՐԱԳՈՒՅԱՆԵՄ:

Սահմանական,

Ների:

Ամրացուցանեմ. Ամրացուցանեմք.

Ամրացուցանես. Ամրացուցանէք.

Ամրացուցանէ. Ամրացուցանեն:

Անցեալ սկիւորք:

Ամրացուցանէի Ամրացուցանէաք.

Ամրացուցանէիր Ամրացուցանէիք.

Ամրացուցանէր Ամրացուցանէին:

Անցեալ իսորքեալ:

Ամրացուցի Ամրացուցաք.

Ամրացուցեր Ամրացուցիք.

Ամրացոյց Ամրացուցին:

Արտիւ գորք:

Ամրացուցից Ամրացուցուք.

Ամրացուցես Ամրացուցիք.

Ամրացուսցէ Ամրացուսցեն:

Արտիւ քուտքեալ:

Ամրացուցանիցեմ Ամրացուցանիցեմք.

Ամրացուցանիցես Ամրացուցանիցէք.

Ամրացուցանիցէ Ամրացուցանիցեն:

Հրամայական,

Ների:

Ամրացո՛ր, մի՛ ամրացուցաներ, ամրացուցէք, մի՛ ամրացուցանէք:

Արտիւ:

Ամրացուցե՛ս կամ ամրացուցի՛ր, ամրացուսցէ՛.

Ամրացուսցո՛ւք, ամրացուցէ՛ք կամ ամրացուցի՛ք, ամրացուսցեն:

Անբերանի:

Ամրացուցանել, ելոյ, ելով:

Ընդունելու է՛նէ՛:

Ամբացուցանող կամ ամխացուցող .

Ամբացուցեալ, ամխացուցանելոյ:

Ծանօթ. Անյողակնօք կազմին սովորաբար ՚ի կատարեալէն չհզօրականաց, ՚ի բաց թողլով ՚ի վերջոյ զձայնաւորն .

Ն^{ու}ի՛ Զհզօրականք՝ որք եզերին յ^ոճ կամ անճ, ունի ՚ի կատարեալն այն կամ այ՞այ . ՚ի բաց թողլով զձայնաւորսդ է և ա՛յ և յաւելլով ՚ի մնայեալն ուղա՛նէ՛ճ, ունիս զանցողական բայ, զօ՛ր .

Չօրանամ, զօրացոյ, զօրացողանէ՛ճ:

Ն^{ու}ի՛ր^{ու}ր^{ու}ր^{ու} Զհզօրականք՝ որք եզերին յե՛ճ, է՛ճ, ունին ՚ի կատարեալն եյն, եյ՞այ . ՚ի բաց թողլով զձայնաւորսդ է, ա՛յ և յարելով ուղա՛նէ՛ճ, ունիս զանցողական բայ, զօ՛ր .

Ամաչեմ, ամաչեցի, ամաչեցողանէ՛ճ:

Չարհուրիմ, զարհուրեցոյ, զարհուրեցողանէ՛ճ:

Ն^{ու}ր^{ու}ր^{ու}ր^{ու} Զհզօրականք՝ որք եզերին յանէ՛ճ, շէ՛ճ, ունին ՚ի կատարեալն ա՛յ կամ ե՞այ, ՚ի բաց թողլով զձայնաւորն ունիս զանցողական բայ, զօ՛ր .

Շիջանիմ, շիջայ=շիջողանէ՛ճ:

Մտոչիմ, մտոչայ=մտոչողանէ՛ճ:

Չարթնում, զարթեայ=զարթողանէ՛ճ:

Ապրիմ, ապրեցոյ=ապրեցողանէ՛ճ:

Ղառնանամ, զառնացոյ=զառնացողանէ՛ճ:

Կեամ, կեցի=կեցողանէ՛ճ:

Չգեհում, զգեցոյ=զգեցողանէ՛ճ:

Արտուղի բայք առաջին լծորդութեան:

Ներդրութիւն:

Անէ՛մ. Կիր. արարի, արարեր, արար, արարաք, արարիք, արարին.

Տրմ. արո՛, մի՛ առներ, արարէք, մի՛ առնէք.

Ընդուն՜լ. արարող, արարեալ, առնելոյ:

Անէ՛մ. Կիր. արարայ, ար, աւ, արարաք, արարայք, արարան.

Տրմ. առնիջի՛ր, մի՛ առնիր. առնիջի՛ք, մի՛ առնիր. անքեթ. առնիլ, առնելոյ.

Ընդուն՜լ. արարեալ, առնելի, առնելոյ:

Դնէ՛մ. Կիր. եղի, եղեր, եղ, եղաք, եղիք, եղին.

Տրմ. դի՛ր, մի՛ դներ. դի՛ք, մի՛ դնէք.

Ընդուն՜լ. դնող, եղեալ, դներոյ:

Դնէ՛մ. Կիր. եղայ, ար, աւ, եղաք, եղայք, եղան.

անգնի, եղայց, դիցիս, դիցի, դիցուք, դիջիք, դիցին.

Տրմ. մի՛ դնիր, մի՛ դնիր.

Ընդուն՜լ. եղեալ, դների, դներոյ:

Լնէ՛մ. Կիր. լուայ, ար, աւ, լուաք, լուայք, լուան.

Տրմ. լու՛ր, մի՛ լսեր, լուարուք, մի՛ լտէք.

Ընդուն՜լ. լսող, լուեալ, լսելոյ:

Ճննէ՛մ. Կիր. ծանեայ, եար, եաւ, եաք, եայք, եան.

Տրմ. ծանի՛ր, մի՛ ճանաչեր, ծաներուք, ծանի՛ք կամ ծանիջի՛ք, մի՛ ճանաչէք.

անգն. քղգ. ծանիցեմ կամ ճանաչիցեմ.

Ընդուն՜լ. ճանաչող, ծանուցեալ, ճանաչելոյ:

Չեղութիւն:

Սննէ՛մ. Կիր. մեղայ, ար, աւ, աք, այք, ան.

Տրմ. մեղի՛ր կամ մեղանչեա՛, մի՛ մեղանչեր, մեղի՛ք

կամ մեղարձւք, մի' մեղանչէք
անդունի. մեղիցեմ կամ մեղանչիցեմ.

ընդհնլ. մեղանչող կամ մեղուցեալ, մեղանչելոց:

Յոր՛նի. կիր. յարեայ, եար, եաւ, եաք, եայք, եան.
անդունի պարղ. յարեայց, իյես, իյէ, յարիպօք,
յարիջիք, ցեն.

հիմ'. արի', մի' յառներ, արի'ք, մի' յառնէք:
անդունի քղլ. յարիցեմ կամ յառնիցեմ, ևն.
ընդհնլ. յարուցեալ, յառնելոց:

ԱՐԿՐՈՐԴ Լ ԺՐԴՈՒԹՅՈՒՆ:

Արկրորդ լծորդութիւն ունի զերկու խոնարհմունս, որք որոշին ՚ի միմեանց վերջաւորութեամբ առաջին դիմի կատարեալին, յորոց ոմանք յանդին ՚ի ցէ—լուացէ, իսկ այլք ՚ի ցոյ—խոստացոյ:

ա. Օրինակ երկրորդ լծորդութեան:

ԼՈՒՆԱՆԱ:

Ներգրութիւն.

կրտորութիւն.

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն ,

Ներլոյ:

Լուանամ—լուանամք.

Լուանիմ—լուանիմք.

Լուանաս—լուանայք.

Լուանիս—լուանիք.

Լուանայ—լուանան:

Լուանի—լուանին:

Այլեւ անկորոյ:

Լուանայի—լուանայարք.

Լուանայիր—լուանայիք.

Լուանայր—լուանային:

Նոյն է ընդ ներգրութիւնի:

Անյեւէն Կարգելու:

Լուացի—լուացար.	Լուացայ—լուացար.
Լուացիք—լուացիք.	Լուացար—լուացար.
Լուաց—լուացին:	Լուացաւ—լուացան:

Արարել Կարգ:

Լուացից—լուացուք.	Լուացայց—լուացուք.
Լուացես—լուացիք.	Լուացիս—լուացիք.
Լուացէ—լուացին:	Լուացի—լուացին:

Արարել Բարգրելու:

Լուանայիմ — լուանայ-	Լուանայիմ — լուանայիմք.
յիմք.	
Լուանայես—լուանայէք.	Լուանայիս—լուանայիք.
Լուանայէ—լուանային:	Լուանայի—լուանային:

Հրամայական,

Ներհայ:

Լուս, մի՛ լուանար.	Լուացիք, մի՛ լուանիք.
Լուացէք, մի՛ լուանայք:	Լուացարուք, մի՛ լուանիք:

Արարել:

Լուացի՛ր կամ լուացես, լուացէ՛.
Լուացուք, լուացի՛ք, լուացին:

Բարգրելու:

Լուացող, լուացեալ, լու-	Լուացեալ, լուանալի:
անալուց:	

Ներգրութեան արարել օրինակ:

Աղամ, աղայի, աղս, աղայցեմ:
Ամամ, ամայի, աման, ամայցեմ:
Բանամ, բայի, բայց, կարգրելու. բանիմ:

Բառնամ, բարձի, բարձ, բառնայլում. այսպէս խոնարհին հաճեալուս, հաճեալուս:

Օգամ, զգացի, զգան:

Թանամ, թացի, թանց:

Լամ, լացի, լանց:

Խոկամ, խոկացի կամ խոկացայ, խոկան, խոկացեամ:

Կարդամ, կարդացի, կարդան, կարդայլում:

Հաւատամ, հաւատացի, հաւատան, հաւատայլում:

Ողբամ, ողբացի, ողբան:

Չեղանիւնի և զբնիւնի:

Անսամ, անսացի, անսան, անսայլում:

Ղնամ, զնացի, զնան:

Եռամ, եռացի, եռան:

Կամ, կացի, եկաց, կանց:

Մնամ, մնացի, մնան:

Տոկամ, տոկացի, տոկան:

Բայս կե՛մ—ЖИТЬ, այսպէս խոնարհին:

Անլիտ. կէի, կէիր, կեայր, կեաք, կէիք, կէին:

Կնր. կեցի, կեցեր, եկաց, կեցաք, կեցիք, կեցին:

Անլ. սարգ. կեցեց, կեցեցես, կեցեցէ, կեցեցուք, կեցջիք, կեցցին:

Անլ. ըր. կեցեամ կամ կեացեամ, ցես, ցէ, ևն:

Հնմ. կեանց, մի՛ կեար, կեցէք, մի՛ կեայք:

Բնդնլ. կեցող, կեցեալ, կելոց:

Է. Օրինի երկրորդ լծորդութեան:

Այս երկրորդ կերպ խոնարհման նոյն է ընդ կրտսերականին երկրորդ լծորդութեան, փ, լուսնի՛ն, զօր. Խոստանամ, խոստացայ, խոստացայց, խոստացիր, ևն:

1. Անդրադարձումներ:

Անդրադարձում, անդրադարձում, ցայց, ցեր:
 Գողանում, գողացայ, ցեր:
 Օլանում, զլացայ, ցեր:
 Օղջանում, ցայ, ցեր:
 Խմանում, աջայ, ցեր:
 Հոգում, ցայ, ցեր:
 Մերկանում, ցայ, ցեր:
 Մոռանում, ցայ, ցեր կամ մոռան:
 Յրանում, ցայ, ցեր, (հասարակ բայ է):
 Որում, ցայ, որում:
 Ստանում, ցայ, ցեր:

2. Չարձարձումներ:

Ամրանում, ամրացայ, ցեր:
 Արբանում, եցայ, ցեր:
 Անձկում կամ անձկանում, ցայ, անձկան:
 Գլծում, աջայ, գլծացեր կամ գլծան:
 Դառնում, դարձայ, դարձ կամ դարձեր:
 Դողում, աջայ կամ ցեր, դողան:
 Ընծանում, ցայ, ընծացեր, երբեմն՝ ընծանց:
 Զանում, ցայ, ցեր կամ ջանան:
 Ջնծում, ցայ, ջնծան:
 Փուծում, ցայ, ցեր կամ փուծան:

Արտադարձումներ երկուսից և արտադարձումներ:

Գ - 5:

Կարգերը. Ակի, եկեր, եկն, եկար, եկիք, եկին:
 Արտադարձումներ. Ակից, եկեսցես, եկեսցեն, եկեսցուք, եկեսցիք, եկեսցին:

Ագռանէ Բաղաբալ: Պայցեմ, գայցես, գայցէ, գայցեմք,
գայցէք, գայցեն:

Հրամայանն ներկայ. Այ, մի՛ գար, եկայք, մի՛ գայք:

Հրամայանն ագռանէ. Ակեսջի՛ր, եկեսցէ՛, եկեսջի՛ք, եկեսցեն:

Անէրեանն. Պալ, գալոյ, գալով:

Բնորանէն-նէն. Ակնալ, գալոյ:

Տ Ե Զ:

Ագռանէ. Ատու, ետուք, ետու. տուաք, ետուք, ետուն:

Ագռանէ գորչ. Տաց, տայես, տացէ, տացուք, տաջիք, տացեն:

Ագռանէ Բաղաբալ. Տայցեմ, տայցես, տայցէ, տայցեմք,
տայցէք, տայցեն:

Հրամայանն ներկայ. Տո՛ւք, մի՛ տար, տո՛ւք, մի՛ տայք:

Հրամայանն ագռանէ. Տաջի՛ր կամ տացես, տայցէ, տա-
յո՛ւք, տաջի՛ք, տացեն:

Անէրեանն. Տալ, տալոյ, տալով:

Բնորանէն-նէն. Տուօլ, տուեալ, տալոյ:

Արաւորականն աս ըստիս պակասաւոր է և ունի զայ-
տոսիկ միայն ժամանակս.

Ագռանէ. Տուայ, տուար, տուաւ, տուաք, տուայլ, տունն:

Ագռանէ գորչ. Տացիս, տացի:

Ագռանէ գաղաբալ. տայցիմ, տայցիս, տայցի:

Բնորանէն. տուեալ կամ տուեցիսալ, տալի:

Արրորդ Ընթրաննէն:

Արրորդ ընթրութիւնն ունի զերկու խոնարհմունս,
յորոց մին ՚ի կառարեալն ունի ՚ի վերջոյ է—Տեղէ. իսկ
մյուսն — ընթ երկայ:

iii. Օրինակ աւանդին խոնարհման:

ՀՆՊ, ՈՒՄ:

Ս ա հ մ ա ն ա կ ա ն ,

Ներհոյ:

Ներհոյն:

Կրօնական:

Հեղում — հեղումք:

Հեղանիւ՛ — հեղանիւք:

Հեղուս — հեղուք:

Հեղանիս — հեղանիք:

Հեղու — հեղուն:

Հեղանի — հեղանին:

Անցեալ անգամ:

Հեղուի, ուիք, ոյր:

Հեղուաք, ուիք, ունին:

{ Նոյն է ընդ ներհոյնն:

Անցեալ հոգեւոր:

Հեղի, հեղեր, եհեղ կի՛ հեղ:

Հեղայ, ար, աւ:

Հեղաք, հեղիք, հեղին:

Հեղաք, զայք, զան:

Արտիկ դրոշ:

Հեղից, հեղցես, ցէ:

Հեղայց, ցես, ցի:

Հեղցուք, ջիք, ցին:

Հեղցուք, ջիք, ցին:

Արտիկ բարեբեռ:

Հեղուցում, ցուս, ցու:

Հեղանիցիւմ, ցես, ցի:

Հեղուցումք, ցուք, ցուն:

Հեղանիցիւք, ցեք, ցին:

Ս ա մ ա յ ա կ ա ն ,

Ներհոյ:

Հեղ, մի՛ հեղուք:

Հեղի՛ր, մի՛ հեղանիք:

Հեղէք, մի՛ հեղոյք:

Հեղարուք, մի՛ հեղանիք:

Արտիկ:

Հեղջի՛ր կի՛ հեղցես, հեղցէ՛:

Հեղցիս, հեղցի՛:

Հեղցու՛ք, հեղէք կի՛ հեղ-

Հեղջի՛ք, հեղցին:

ջիք, հեղցեն:

Անբնոյն:

Հեղուլ, հեղոյ, հեղուլ:

Բնորոնելուն:

Հեղոլ, հեղեալ, հեղոյ: Հեղեալ, հեղի:

Բսո այսմ օրինակի խոնարհին—

Ներդրումն.

Կրորումն.

Առաւելում, ելի, ելից, ա-
ռաւել կի՞ առաւելցն:

Առաւելայ, լայց, առաւելի՛ր:

Անում, առի, աւեր, էառ
կամ առ, առ:

Աայ, աայց, ապինս, ապի:

Արգելում, գելի, գելիւր,
արգել:

Արգելայ, լայց, արգելի՛ր:

Պելում, գելի, գել:

Պիզում, դիզի, դիզեր, եզեզ, դիզեա՛:

Օեղում, զեղի, զեղ:

Օենում, զենի, զեներ, ե-
զեն կամ զեն, զեն:

Օենանիմ, զենի՛ր:

Րնկենում, ընկեցի, ցեր,
ընկէց կի՞ ընկեայ, ընկեա՛:

Րնկեայ, ցայց:

Թողում, թողի, թողիւր,
եթող կի՞ թող, թո՛ղ:Թողանիմ, թողայ, այց, թո-
ղանիցիմ:Լնում, լցի, լցեր, ելից
կամ լից, լից:Լնանիմ, լցայ, լցայց, լնա-
նիցիմ:Լնում, լսցի, լսցեր, ելից
կամ լից, լից:

Լսցանիմ, լսայց:

Կատում, կասի, կատեր,
կատայ, կատ:Յաւելում, յաւելի, յա-
ւելիւր, յաւել, յաւել:

Յաւելայ, լայց, յաւելի՛ր:

Երկրորդ օրինակ երրորդ լծորդութեան:

ԲՆԹԵՆՈՒՆՈՒՄ:

Ս. Կ. Կ. Բնթեանում, նուս, նու, ևն:

Բնթեանուի, նուիք, նոյք, ևն:

Կ. Կ. Բնթերցայ, ցար, ցաւ. ցաք, ցայք, ցան:

Լ. Կ. Կ. Բնթերցայց, ցցիս, ցի. ընթերցցուք, ցջիք, ցցին:

Լ. Կ. Կ. Բնթեանուցում, ցուս, ցու, ևն:

Զ. Կ. Կ. Բնթերցիք, մի ընթեանուր. ընթերցարուք, մի՛ ընթեանուք:

Լ. Կ. Կ. Բնթերցիք կամ ընթերջի՛ք կամ ընթերցցին, ընթերցցի՛ք.

Բնթերցցուք, ընթերցիք կամ ընթերջի՛ք, ընթերցցին:

Լ. Կ. Կ. Բնթեանուլ, ընթեանլոյ, ընթեանլուլ:

Լ. Եսպէս խոնարհին ՚ի ներքոյ եղեալ բայքս:

ՆԵՐԿՐԺՈՒՆԻՔ:

Օգեանում, զգեցայ, ցայց:

Հանում, հանայ, հան:

Սկսում, սկսայ, սկսիր:

ՉԵՂՈՒՆԻՔ:

Լ. Երանում, այտեայ, այտիր, այտուցեալ:

Երդնում, երդուայ, երդուիք, երդնուցում, երդուեալ:

Օարթնում, զարթեայ, վարթիր, վարթուցեալ:

Օբօսում, զբօսայ, զբօսիր, զբօսեալ:

Հեծում, հեծայ, հեծիր, հեծեալ:

Յնում, յեցայ, յեցիր, յեցեալ:

Ոստնում, ոստեայ, ոստիւր, ոստուցեալ:
 Պակնում, պակեայ, պակիւր, պակուցեալ:
 Յասնում, ցասեայ, ցասիւր, ցասուցեալ:
 Քաղցնում, քաղցեայ, քաղցիւր, քաղցեալ:

Պակասաւոր բայք:

Ո-դէ՛հ. կերի կամ կերայ. կերից կամ կերայց. կեր, մի՛ ուտեր. կերէ՛ք կամ կերայք, մի՛ ուտէք. կերիցեմ կամ ուտիցեմ. ուտել, կերող, կերեալ, ուտելոց:

Արեւորակն:

Ո-դէ՛հ. Ատիցիմ կամ կերիցիմ. ուտիլ, ուտելի կամ կերլի:

Ը-հէ՛հ. Արբի, արբեր, էարբ կամ արբ. արբար, արբիք, արբին. արբից. արբ, մի՛ ըմպեր, արբէք, մի՛ ըմպէք. ըմպիցեմ. ըմպող, ըմպեալ կամ արբեալ, ըմպելոց:

Ո-նէ՛հ. կալայ. կալայց, ցիս կամ ցես, ցի կամ ցէ. կալցուք, կալջիք կամ ունիցիք, կալցին կամ կալցեն. կալ կամ կա՛, մի՛ ունիր. կալէք կամ կալարուք, մի՛ ունիք. ունիցիմ. ունել կամ ունիլ, ունող, կալեալ, ունելի, ունելոց:

Ծ-նէ՛հ. Այսպէս խոնարհին և բայքս ընդունի՛հ, անունի՛հ:

Երէ՛հ. Չոքայ կամ չոգայ, քար, քաւ, ևն: Երթայց, երթիցես, ցէ. երթ, մի՛ երթար. երթայք, մի՛ երթայք. երթայցեմ, ցես, ցէ. երթող, երթեալ երթալոց, երթալի:

Յետապայ բայքս ունին միայն վերջնակեալ ժամանակսդ, իսկ յայլնն պակասին:

Պարտէճ. տիս, տի, և՛ն. պարտէի, պարտէր կամ պարտելը. պարտիցիմ, ջիս, և՛ն:

Մշէնճ. թիս, թի, և՛ն. մարթայից, մարթասցիս, մարթասյի. մարթասցուք, թասջիք կամ թիջիք, և՛ն. մարթիցիմ, ջիս, և՛ն:

Գո՛գ. Ունի միայն զՏրամայական.

գողջի՛ր, գողցե՛ս, գողցե՛մ. գողցո՛ւք, գողէ՛ք, գողջի՛ք, գողցե՛ն:

Վիմագուրկ բայք:

Պի լեզուի մերում՝ Գե՛ճուրնի Թոյս բաժանին յերևս—
 1. ըստ նշանակութեան, 2. ըստ սովորութեան և 3. ըստ կազմութեան:

1. Վիմագուրկ ըստ նշանակութեան—

Նն այսօրիկ. մճղէ, մնչլէ, յօշէ, հեղհեղապէ, յննէ, ճառագոնէ, սասօտէ, ճրջիէ, փոշապիէ, պղտթիլէ, ճանէ, կողմնիէ, Թասուքէ, և՛ն:

Վարձեալ. այմանայ, սասօտանայ, երեկոյանայ, Բէ՛շերանայ, լոսանայ, իսաբանայ, հըանայ, որորայ, և՛ն:

2. Վիմագուրկ ըստ սովորութեան—

Նն այսօրիկ. սոն, երն, Թոն, կորժն, Լոն, հոտանէ կամ հոտանի, պարահէ, հանրիլն, ղնրն, յոն կամ յոնի, և՛ն:

3. Վիմագուրկ ըստ կազմութեան—

Նն այսօրիկ. մնիէ. սրթանէ. սեհնարէ. Թրտարէ. Երտարէ. կմճէ. կմճիէ. հարիէ. ճարլիէ. յայտէ. շարտէ. պարտէ. վայելի. ղերտի. օրնիէ. օրնիէ. փոշիէ. օրորտէ. ՛ն Գեղէ, և՛ն:

ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ:

Նախադրութիւնն է աննշան կամ նշանական մասնիկ ինչ անհոլովելի, որ եղեալ առընթեր հոլովելի բառից՝ փոփոխէ կամ զհոլովս նոյնն կամ զնշանակութիւն:

Յորժամ նախադրութիւն փոփոխէ զհոլովս՝ կոչի հռչակիչ կամ ներքէն: Իսկ յորժամ եղեալ առընթեր բառից պահանջէ զայլ և այլ հոլովս՝ ասի հռչակիչ:

III. Հռչակիչ և ներքէն:

Հոլովակերտ նախադրութիւն՝ որ ներքէն ևս ասի, է զիր կամ միաւանկ մասնիկ ինչ՝ որ եղեալ յառաջոյ հոլովելի բառից փոփոխէ զհոլովս նոյնն, և են այսորիկ՝
 ՚ն, յ, ՚ն յ, ա՛ն ՚ն, ց, շ, շն, ն, շն, շն, շն, նն, ա՛ն

Նախդիրքս ՚ն, յ, ՚ն յ, ա՛ն ՚ն, կազմեն զտրական, զբացառական և զներգոյական հոլովս, զօր. ՚ն քաղաք, ՚ն քաղաքէ, ՚ն քաղաքի. յայգի, յայգոյ, յայգոջ. ա՛ն նոյանէ. ա՛ն ՚ն խրատ:—

Նախդիրս ա՛ն կազմէ զտրական, զօր. ա՛ն քաղաք, ա՛ն այգի, ա՛ն իս:

Նախդիրս ց կազմէ նոյնպէս զտրական հոլով, զօր. ցգիշեր, ցնա:

Նախդիրս շ կազմէ զհայցական, զպատմական և զպարտական, զօր. շքաղաք, շոյս. շքաղաքէ, շուսոյ, շքաղաքաւ, շուսով:

Ընդ կազմէ զտրական, զբացառական և զներգոյական հոլովս, զօր. շն ժողովուրդ հայել. շն իս, շն նա, շն արևելս.—հարկանել շն գլուխն.—շն աւուրն շն այնտիկ. շն տեսաննելն զնա. շն յառնելն ՚ի քնոյ.— շն աջմէ, շն ահեկէ:—

Մնացեալ շն, շճ, շճ՛, ն, մասնիկքն ՚ի յունաց անոռի լեզուէ մուծեալ են ՚ի հայ և են այլալուծիւն յունականն էն մասնկան. նոյնպէս և յունաց «չ» ձևացուցանէ զհայոց «չ» մասնիկն: Թարգմանիչք մեր մուծանել կամեցան զսոսա իբր վնախդիրս ՚ի հայ լեզու, որ հերբեաց զայնս իբրև զխժդժաձայնս, սակայն ՚ի քանի մի բառս պահպանեալ Տնայլն վերլժ բաղադրական մասնիկք: Վաւիժ անյալժ ՚ի կիր առնու զայնս իբրև զնախդիրս:

Մնն կազմէ զբացառական, զօր. բացերեւութիւն ուրումն «չ ումերէ», ք. յումերէ:

Ն, շն, նեչ, կազմեն վներպոյական, զբացառական և զտրական, զօր. նննժակայումն է նանձին.—նննժակայումն է շն մարմնի.—նննժակայում ատեմ, որ նումերնա, ք. յննժակայում, յանձին, յումեր:

Ը. Հոլովումն նախադրութեան:

՚ի գորչ նախադրութեանց ոմանք շնն ՚ի փոխ առեալ յայլ տեսակ բառից, այլ միշտ իբր նախադրութիւն վարին, որպիսի են՝ ա, շն, էնն, շտ, շնն կամ շնն, էնն կամ էնն, էնն, վտ, քն, ևն:

Իսկ ոմանք կամ այլ անուն են կամ յայլ անունաց ձևացեալ վարին իբր նախադրութիւն, և կամին զննդիր ՚ի հոլովեալ անունաց, որպիսի են՝ մեչ, դեք, էոյ, էոյն, շնն, էնն, շնն, քն, ևն:

Իսկ ոմանք նախադրութիւնք կազմին.

Վախ ՚ի նախադրութեանէ և յանունէ, զօր. առնն, էնն, առնն, շնն, էնն, ևն:

Երկրորդ՝ ՚ի դերանուանէ և յանուանէ, զօր՝ յայնչոյս, յայնչոյս, ևն:

Երրորդ՝ յերկուց անուանց, զօր՝ յայնչոյս, ՚ի վերչոյս, ևն:

Խ. Բնական գորշ ներագրութիւնք:

Օտքն կամ շերտ նշանակէ որդե՝—какъ, կամի գնայցական հոլով և յաճախ ՚ի գործ ածի յոտանաւոր բանս, զօր՝ զերթ շարձիլ—какъ стекло:

Իբր, էբր, էբր— կամին գնայցական, զօր՝ գոչէր իբրև շարձիլ վայրացիալ—рычалъ какъ разъяренный левъ.—իբրև շարձիլ—какъ паутина.—իբր շարձիլ—какъ голубица:

Քն—нежели, какъ.—պահանջէ սովորաբար գնայցական հոլով, զօր՝ բան շարձիլն վառաւորագոյն—славнѣе всѣхъ.—սովի լա է բան շարձիլ—золото лучше серебра կամ нежели серебро:

Թարց կամ էնց—безъ—նշանակէ առնց, պահանջէ գեղական, զօր՝ թարց թոյ էրկնչոյս—безъ. всякаго сомнѣнія.—[Թանց որո—безъ него.—սովի ՚ի գործ ածի:

Վոն—для, за—կամի գեղական և դնի յառաջոյ և ՚ի վերջոյ, զօր՝ օրնչիլ վան—для примѣра.—վան որ շարձիլ կողմն—за непринесеніе жертвы идоламъ:

Մէն, Բնչն—до—կամին վնախդրիւ տրական, զօր՝ պահէն զաշխարհս մինչև յճն Տիրանայ—управляли Государствомъ до возвращенія Тирана.—մինչ ՚ի գեղն—до земли:

Հմբհի—сѣ, вмѣстѣ—սովորաբար պահանջէ գործի-
ական հոլով, դնի յառաջոյ և ՚ի վերջոյ, զօր. հան-
դերձ մարմն—сѣ матерью.—Հմբհի հանդերձ—
сѣ учениками:

Լնի—подъ—նոյն է ընդ նախադրութեանս ընդ, զօր.
ենթ արհի—подъ видомъ, սակաւ ՚ի գործածի
իր նախադրութիւնս, յաւէտ մտանէ ՚ի բարդութի
բառիս, զօր. էնիակայ—подлежащій. էնիարել—
подложить. էնիարկել—подкинуть. էնիալուս-
նայ—подлунный:

Պարչ նախադրութիւնս յանանս արհի:

Պիւր—выше—սովորաբար ընդ հայրականի վարի, զօր.
գեր շնորհ—выше всего.—կենաց վայո՛ և գեր
ամբարձեալ քան շնորհ յիբանանու—древо жиз-
ни, вознесшееся выше кедровъ Ливанскихъ:—
Արբեմի կամի գտեալական, զօր. գեր մարտն գտան՝
սովաւ զօրացեալ—подкрѣпленные симъ, стали
они выше людей:—

Սակաւ ուրեք վարի վերջահալով տրականաւ, զօր.
գեր արհ շարիւղ հոտուցութիւն:

Պիւր—подобно—կամի գտեալական կամ գորական և դնի
՚ի վերջոյ, զօր. յմի՛ քո ընդիւն պէս կալ ՚ի հակա-
ռակութիւն—не пребывай подобно своему то-
варищу въ противорѣчїи.—ս պէս:

Պիւր հնանի—подобно, слѣбно—կամի գտեալական կամ
գորական և դնի յառաջոյ, զօր. պէս գունակ Տեր-
տու Տերտու—подобно Тердату Бакрату-
ни.—պէս գունակ էնիւնի:

Պատմություն—подобно—կամի զսեռական կամ զարական և զնի յառաջոյ կամ ՚ի վերջոյ, զօր. գունակ վեհ և մարուր բնութանց—подобно высокимъ и чистымъ натурамъ.—շնչ գունակ:

Գեհ, ՚ի Գեհ—противъ, къ,—զօր.

Ո՛չ ժուժկալեմ գէմ հըրէք՝

Պատկերիւ ըստ յակոբին.—

я не въ силахъ бороться противъ тебя, могучаго, подобно Іакову.—՚ի գէմ ասի զիպանաւորի—противъ встрѣтившагося челоѣка.—գէմ յարեւելս—къ востоку:

Գեհ—противъ—վարի վերջահարի տրականաւ, զօր. գէպ յեւ—противъ васъ.—՚ի միջօրէի գէպ արեգակն ընկնուր—въ полдень бросить на солнце.—վախեան իւրարանչուր գէպ երեսոց իւրեանց:

Կոյ, ինչ—къ—վարին նախորիւ տրականաւ և զնին ՚ի վերջոյ, զօր. եւ ՚ի բիւզանդիոյ ՚ի հոռոջ կոյ—вышедь изъ Византии,—отправился къ Риму.—ընդ արեւելս կոյ—къ востоку.—՚ի ճանկեան կողմն—къ нянкъ:

Չի—около, до—պահանջէ զգործիական և զնի ՚ի վերջոյ, զօր. հինգհարէրոջ չափ յականէ յանուանէ ճանաչեմ—около пятисотъ челоѣкъ зналъ я лично и поименно.—հասարակ գէրէս չափ—около полуночи.—արեմոջ չափ—до капли крови.—ճանաջ չափ—до смерти:

Յի—послѣ—կամի զսեռական, զօր. յետ դառնալորայն ժամանակի անշնչութեան—послѣ безначалія, бывшаго при судьяхъ.—յետ ճանաչ:

Հէրոյ, յէրոստ—за—նոյնպէս կամի զսեռական, զօր. [Թ ա-
գեաւ յետոյ Գրանն—скрылся за дверью.— յե-
տուտ Էրանն—за скиніею завета:

Շորշ—около—կամի զպարսական, զօր. Ժողովուրդն
շուրջ շինէ— նստէր—народъ сидѣлъ около не-
го.—շուրջ եղեն շինն—окружили меня:

Շորշննն—около—լարի սեռականաւ, զօր. շինէ եկե-
ղեցի և զնէ շուրջանակի նոր տուն բնակութեան—
строить церковь и около нея жилище:

Փրնն, քրննն—вмѣсто, за—լարին սեռականաւ, զնին
յառաջոյ և ՚ի վերջոյ, զօր. [Թ ապաւորեցոյց փոխա-
նակ Տէրնն, զորդի նորա—возвелъ на престолъ
вмѣсто Тирана, сына его.— Ես ես փոխան ե-
ղեց—я вмѣсто тебя буду կամ за тебя.— փո-
խան քրնն նորա—за его кровь.— Գրոնն փոխա-
նակ—за կամ вмѣсто сына.— մեռաւ Գրոնննննն
ամենեցուն փոխանակ:

Մրոս, քրոս—за, внѣ, противъ—լարին սեռականաւ
կամ քնն նախդրութեամբ, զօր. ելին արաքս
քնն զկապանն Չորայ—они перешли за ущелье
Чора.— արաքս արքունի հրնննն զիւրութիւն
սանկին նոյս—они дѣлали имъ облегченіе про-
тивъ царскаго приказанія.— ելեալ նստէր ար-
աքս քնննն—сидѣлъ за городомъ.— արաքս
քնն զայդին—за садомъ:

Ներոյ, ՚ի ներոյ—подъ—կամին զսեռական, զօր. ներոյ
վերոյննն միայ տարբ և անարտա—подъ завѣ-
сомъ остается священнымъ и безпорочнымъ.—
ի ներոյ հարաքսնն—подъ твердыо:

7) אֶלֶּם—на, за—*אַחַר* *יַמְלֵךְ* *הַמֶּלֶךְ* *וְהַ* *מִלְּחָמָה* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—не останется камня на камне.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—они великія перенесли мученія.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—онъ воевалъ не за царство свое, но за богопоклоненіе:

7) אֶלֶּם, אֶלֶּם, וְהַ אֶלֶּם—выше, надъ—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—неизрѣченное и непостижимое естество выше страданій.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—онъ перенесъ свой дворецъ въ роццу, что за (выше) лесомъ.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—что надъ твердою *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* выше тверди:—

וְהַ *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—Богъ выше гнѣва и желанія:

וְהַ *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—былъ ли кто нибыдь выше его.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—посадили его выше всѣхъ:

7) אֶלֶּם, וְהַ אֶלֶּם, וְהַ אֶלֶּם—посреди, между—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—отличался храбростію посреди войска.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—между водою.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—переселился (умеръ) изъ среды грѣшниковъ.—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—между которыми процвѣтаетъ наука:

7) אֶלֶּם—черезъ—*וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ* *וְהַ* *מִן־הַ* *בְּרִיחַ*—

կուլթիւն գործխականի, դնի յառաջոյ և ՚ի վերջոյ,
 զօր. ՚ի ձեռն անկէնէ կախարարութիւն—через епис-
 копа Ананія.— յոչ ձեռն գայցէ գայթակղութիւն:

Օ, օրէն—подобно—(է հայցական հոլով օրէն բառի) պա-
 հանջէ զսեռական հոլով, զօր. որ գորէն ապառ
 էրէն շրջէն ՚ի մէջ ճարկարեր լերանոյ—которые,
 какъ лань, свободно ходили посреди горъ, пок-
 рытыхъ цвѣтами.— ջանասցես դու թովելով զօ-
 րէն հանդակեր քննէ—постараясь ты очаро-
 вать его подобно искусному заговорщику.—
 զօրէն քաջ քննէ—подобно искусному врачу:

Օ, Կէր—вслѣдъ, вслѣдъ за—(է հայցական հոլով Կէր
 բառի, որոյ յորնակին է Կէր) կամի զսեռական և
 դնի յառաջոյ կամ ՚ի վերջոյ, և զնախդիր իւր
 կրկնէ ՚ի վերայ խնդրոյն, զօր. որէն զհետ եկեալ
 յախորայ—вслѣдъ за которымъ пришелъ Я-
 ковъ.— արձակեաց զաղանին զհետ ևր—выпу-
 стилъ голубя за нимъ.— մի գէն հետ—одинъ за
 другимъ.— այր գէնէն զհետ երթ լոյց:

Օ, Կնէ—за—(սորա տղականն է Կնէ, Կնէ, սեռ. լինի Կնէ,
 զն նախդիր է, որպէս ՚ի բառս շարի, շարոյ, ևն) կամի
 նոյնպէս զսեռական յառաջոյ կամ ՚ի վերջոյ
 և զնախդիր իւր կրկնէ ՚ի վերայ խնդրոյն, զօր.
 ստեղ ստեղ գէնէն զկնի գնային մարթանր—часто
 посылались прошенія одинъ за другимъ.— մի
 գէն զկնի—годъ за годомъ.— մի գէն կնի—
 Երբեմն վարի բացառականաւ, զօր. ՚ի յոչնէն զկնի
 թուելոյն, ցի. ՚ի թուելոյն զկնի այսորիկ:

Օ, Կնէ, Կնէ—для—(Կնէ բառի տրական և գոր-
 ծական հոլովք են, որ նշանակէ Կնէն) կամին

զեռական յառաջոյ կամ 'ի վերջոյ, զօր. յաղագս
 ոչնչ սրժանի համարեցան—для этого они не
 сочли за достойное.—նորէն աղագաւ և անտառ
 առ Ազատ գետով անկէ—для этого и посадилъ
 онъ рощу вдоль по берегамъ рѣки Азатъ.—
 ՚ն հայհոյողն աղագս, յի. յաղագս հայհոյութեան:

Ի պարճառ, պարճառ—по причинѣ—սեռականաւ վա-
 րին և դնին յառաջոյ կամ 'ի վերջոյ, զօր. իբր
 թէ 'ի պատճառս իսրայիլեան—какъ будто по
 причинѣ мира.—'ի պատճառս չեց կամ 'ի չեց պատ-
 ճառս.—սովորն պատճառաւ:

Սոն, ՚ն սոն—за, для—վարին նոյնպէս սեռականաւ և
 դնին յառաջոյ կամ 'ի վերջոյ, զօր. սոբին սակս
 ոչնչ և մեռան.—յորոչ 'ի սակս ասացեալ է. 'ի չեց
 սակս.—սակս որոչ:

Ի պէտք—для—վարի սեռականաւ, զօր. 'ի պէտս առ-
 շուրէն:

Յաջմէ, ընդ աջմէ } վարին սեռականաւ, զօր. յաջմէ
 Յահեկէ, ընդ ահեկէ } և ընդ ահեկէ որոչն—ошую
 Ի ձաղմէ, ընդ ձախմէ } и одесную царя:—

Գոն ևս այլ բարբ, որբ ածական գոլով՝ սահան-
 ջին զայլ և այլ խնդիրս ըստ նշանակութեան խրեանց,
 որպիսի են՝ բոց կամ բոց, շոր, հեռէ, որոչն, հոպ, Բեք,
 նճան, ևն:

Գ. Բարբարեալ նախորդութեան:

Առանց—безъ—(բաղկանայ 'ի նախադրութեան և
 յանուանէս ոնց) կամի զսեռական, զօր. հրաժարէր

առանց արքայից արհեստնէ առնել զայն—отказывался это дѣлать безъ царя царей:

Առաջէ—передъ—(ձեանայ ՚ի բառիցս առ և առ) սեռականաւ վարի և դնի յառաջոյ կամ ՚ի վերջոյ, զօր. մեղք իմ առաջի է՛՛՛՛ կն յամ ժամ—прегрѣшенія мои всегда предо мною.—է՛՛՛՛ իսկ առաջի ընթերցան—прочли предо мною.—է՛՛՛ և յէ՛՛՛ առաջի ո՛չ կարեն կալ—передъ нами и передъ вами устоять не могутъ:

Ընթեր—подле—(կազմի ՚ի նախդրէս ըն և ՚ի էէր անուանէ, որ նշանակէ ինչն, էէն) սահանջէ գետական, զօր. էէնէն էէնէն ընթեր գումլ—будучи подле какого-нибудь вещества.—այլ ոչ ընթեր նախք զլուսն:—Ըտտի՛ առնէէէր:

Ընդէն—на, противъ—կամի գետական, զօր. որք ընդդէմ հային էէնէնէն—которые смотрять на гору կամ которые стоятъ противъ горы:

Ընդէն—противъ, напротивъ—վարի սեռականաւ, զօր. որ էր յարեւելից կուսէ հանդէպ կմնէնէն—который находился на востокѣ противъ Качконкь:

Յանդէն

Գէն յանդէն

} передъ — վարին սեռականաւ կամ արականաւ, զօր. կշտամբեաց գնա բանիւք յանդինան զօր. իւրոյ—поносилъ его словами передъ своимъ войскомъ.—ամաչեն դէմ յանդինան գալ յարդէն վան արտին—стыдятся являться передъ людьми по причинѣ болѣзни:

Մէննէն—отъ, подальше—(է և ինչն ՚ի կողմն) վարի բացականական, զօր. աւեալ մեկուսի յարդէն ասէ

դիտաւ—отвель ихъ подалыше отъ прочихъ и
говорить имъ:

Գեղ մերոյ, հեր ՚ի մերոյ—выше—վարին կամ վերջ-
տրականաւ կամ քան նախադրութեամբ, զօր. դէսպ
վերոյ ամենայն ճարտիւն—выше всѣхъ людей.—
կուսութեամբ դեր ՚ի վերոյ քան զհարսն:—
Իսկ երբեմն բացառականաւ վարի, զօր. ՚ի շահե-
րէն, և ՚ի պարտականոց դեր ՚ի վերոյ—выше стра-
ха и стыда:

Որպէս—какъ—կամի զհայցական, զօր. որպէս շարժանէնէ—
какъ пальма:

Գերքան, ՚ի մերոյ քան, հեր ՚ի մերոյ քան—болѣе, выше.—
ստանէլ քան, անբը քան—за.—արարչոյ կամ արարչ քան—
за.— յերոյ քան — послѣ.— յառաջ քան, նախ քան —
прежде—կամին զհայցական, զօր. անդր ևս քան
շարժանէն էր գումարեալ.— յառաջ քան շարժան-
րէնէ՛ եհաս:

Ման ևս այլ երեք յատուկ նախադրութիւնք, որք
զայլ և այլ հոլովս պահանջելով՝ զզանազան նշանա-
կութիւնս բերեն և են այսորիկ—Ա, Բ, Գ:

Ա, քան ՚ի:

iii. Բնդ ուղղականի նշանակէ

Նախ՝ ձեռն, ունի զոյժ բացառականի կամ գործիականի,
քան քեզ քո, քի վասն սիրոյ կամ ՚ի սիրոյ կամ սի-
րով—изъ любви къ тебѣ:

Արկորորդ՝ նշանակէ քո, զօր. տալ յիսուն սիկղ քո քոյ,
քի ըստ ասն—съ человека къ человеку:

Երրորդ՝ նշանակէ իբրև, հանցէս, զօր. — իմաստն ունիւր զանձն—считалъ себя умнымъ կամ ставилъ себя на ряду съ умными:

Չորրորդ՝ երբեմն ունի զնշանակութիւն ընդդէմ, զօր. սլատերազմեսցի — «հակա», իմ ընդդէմ անզգամաց— онъ сразится съ нечестивыми:

Հինգերորդ՝ երբեմն ունի զզօրութիւն որդէս, ՚, զօր. — իշէ — աստուծոյ արդարութեանն՝ և արդարք և սլատատարարք են, իմ ՚ իշէ — на всахъ божьяго правосудія и праведные окажутся виновными:

բ. Բնդ սեռականի նշանակէ

Նախ՝ ձուսն—для, изъ—զօր. առ սկէ—изъ страха.— առ իճոյ յէշտուիէ—для моей памяти.— առ լարսն—էնսն—изъ злости:

Երկրորդ՝ ունի զնշանակութիւն — սուզէ—у, передь—կային — իսկէն—стояли у креста.— սուսնէն—передь судьбою:

գ. Բնդ տրականի նշանակէ նախ՝ քի, подлѣ, у, близь—զօր. — որոճ գտցի—у кого найдется.— սուսնէն թագաւորին—при нашемъ царѣ:

Երկրորդ՝ ունի զնշանակութիւն—за—զօր. բան — ինն—слово за слово:—Իսկ երբեմն նշանակէ—по—զօր. — ճանն—по рассказу.— սուսնէն—по смыслу:

դ. Բնդ բացատրականի նշանակէ

Նախ՝ ձուսն, զօր. նզովեաց զթղենին — սուսնէն—իշէ, իմ վանս օրինակի—проклялъ смоковницу для примѣра.— և զնոսս ընդ հրապարակն — սուսնէն շքեցուցանէին.— սուսնէն—отъ причины:

Արկորդ՝ նշանակէ — противъ — ընդդէմ, զօր. օղնութի
 քննութիւնն — помощь противъ непріятелей:

Ի. Րնդ գործխականի նշանակէ

Նախ՝ զհարգանքութիւն — при — զօր. առ արեւելս զարեւոտ
 ընդդէմ — при другихъ худшихъ. — զիսկ է յարդ
 առ ցարեւունս:

Արկորդ՝ զմերձակորութիւն — у — առ արեւելս — у дома. —
 առ ընդդէմ — у համ близъ горы:

Արրորդ՝ զժամանակ — во время, при — զօր. առ առ
 Նիւն — համ առ Տարածութեան — թագաւորէ — онъ цар-
 ствовалъ во время Нина или Семірамыды. —
 առ Տարածութեան — при Тердате:

Չարրորդ՝ զտեղի — при, у — առ արեւելս — при համ у пе-
 щеры:

Նիւրրորդ՝ նշանակէ — притомъ еще — զօր. զվից քա-
 ղաքս և առ արեւելս քաղաքս և երկուս քաղաքս —
 шесть городовъ и притомъ еще сорокъ два
 города:

Վեցրորդ՝ ունի զնշանակութիւնն զիսկ քննութիւնն — на —
 զօր. մատուցանելն անորդոցն առ ճանապարհսն —
 подносили Сынú Божьему на дорогъ:

Եօթնրորդ՝ ունի երբեմն զնշանակութիւնն — кроме —
 զօր. առ արեւելս քննութիւնն — кроме твоего мужа. — առ
 արեւելս — кроме этого:

Ութնրորդ՝ ասկառ ուրեք բերէ զնշանակութիւնն — за —
 զօր. առ խորամանկութեանն անորդոցն — за лукавый
 ихъ нравъ:

Բ Ե Մ :

տ. Վարեալ ընդ սեռականի նշանակէ

Փոխանակի—за—զօր. զայն առեալ տացես ընդ էճ
և ընդ ք—отдашь за меня и за себя.—ակն ընդ
նիւն, առամն ընդ արման—око за око, зубъ за
зубъ —[Ժազաւորեայ ընդ նոր—царствовалъ за
него.—ընդ ամենայն դատարկ էնիւն—за каждое
пустое слово:

Արբեմն սեռականն ընդ այլոյ սեռականի գտանի
եղեալ ՚ի տեղի դործիականի, և յայնժամ ընդ
ունի զնշանակութիւն քանակն, զօր. անկանի ընդ
անթիւ ակտից քանակն, ի ընդ ծառայութիւն
անթիւ ակտից—подпалъ подъ рабство безчис-
ленныхъ недуговъ.—ընդ մահու անկեալ էնիւն—
подпалъ подъ царство смерти:

ք. Վարեալ ընդ վերջ. և նախդ. տրականի նշանակէ
հանգիստ — съ — զօր. բազմեցնին ընդ Ասորի, և ընդ
Սահարայի, և ընդ Յուդայի—возседуть съ Ав-
раамомъ, Исаакомъ и Иаковимъ.—ընդ քանակն
նշանակն, ընդ քանակն մեռայր—вы распялись съ
распятымъ и умерли съ погребеннымъ:

դ. Ընդ բացառականի ունի զգործութիւն ներգոյականի,
զօր. ընդ քանակն—одесную կողմ на правой сторо-
нѣ.—ընդ արեւելից կողմն—на восточной сто-
ронѣ:

Արբեմն յարի ՚ի բացառականն վտանակն ՚ի
նախդրիս, զօր. անկցն ընդ կողմանէ բուսմէ հա-
զարբ, ի կողմանէ—падуть съ твоей стороны
тысячи:

17. Բնդ գործխական ունի զզարու թիւն էնէ—подъ—զօր.
 զովասջիք ընդ թառայ — прохладяйтесь подь
 этимъ деревомъ.—Եր ընդ յեռանէ նորա—будь
 подь его рукою:
18. Արբեմն նշանակէ հոյժաման—вместѣ, съ—զօր. Էնդ
 Բնդ յարույանէր—вместѣ съ этимъ словомъ
 подымалъ онъ:
19. Արբեմն նշանակէ ՚նէր—на—զօր. նայեցեալ ընդ
 յիսուսէն—посмотрѣль на Исуса.—Խաղկեալք ընդ
 Բնդ—смутились при словѣ կամ сокрушались
 при этомъ словѣ.—զգեցաւ մազեղէսս մերկ ընդ
 ունէն—надѣлъ власяницу на голое тѣло.—նա-
 խանձէին ընդ յիսուսէն կամ ընդ յիսուսէն—завидо-
 вали Иосифу.—աւրանալ ընդ ճգնութեան—радо-
 ваться отшельничеству.—զարմանալ ընդ համբէ-
 րութեան—дивиться терпѣнію:
20. Բազում ուրք ունի զնշանակութիւն գործխականի,
 բայտականի կամ ներգոյականի, զօր. բժշկէին
 զհարուածս ժողովրդեան իմոյ Էնդ աւհամարհան, իմ
 արհամարհելու:—Խօսին իբրև Էնդ զԲնդ, իմ
 միտլ բերանով:—Բնդ աւհան զԲնդ Էնդ տէրութի
 նորա, իմ յամ տեղիս:—Բնդ զԲնդ աւհալ, իմ ՚ն միտս:
21. Բնդ—Էնդ կրկնութեամբ նշանակէ Էնդ Բնդ—меж-
 ду—զօր. այս եղիցի քեզ նշան Էնդ ճշմարտութե
 և Էնդ ստու թիւն—да будетъ тебѣ это—знакомъ
 между истиной и ложью.—Էնդ իս և Էնդ քեզ—
 между мною и тобою.—Էնդ երկինս և Էնդ եր-
 կիր—между небомъ и землею:
22. Արբեմն նշանակէ հանդէս—со—ն միասին եկին Էնդ

է* և սորա—со мною вмѣстѣ пришли и они.—
խորհրդաւ դաւիթ ընդ նախնի:

Ժ. Սակաւ ուրեք ունի զնշանակութիւն—со, съ—ընդ
Զեքս զնան միշտ—всегда съ нами ходить.—ոչ
գտանեմ զըք, ընդ որոշ օրհնեմք զիւծ—никого не
нахожу съ кѣмъ могъ бы славить Бога:

ԺԳ. Տնկել ընդ արեւել—насадить на востокъ.—ըջիլ
ընդ երկայնակն—ходить вдоль.—զարբունական
գնալ գողտտայ, ընդ որոշ տէր մեր գնայ—идти по
той царственной дорогѣ, по которой шелъ
Господь нашъ:

Բ. * Ի:

Յ. Վարեալ ընդ սեռականի նշանակէ по, զօր. եղիցի
լատ քննէ որոշ—да будетъ по твоему слову.—
լատ պարկէլէլէ Զերոշ և լատ նմանակն—по образу
нашему и по подобію.—լատ էքնէ—по силѣ.—
լատ հրոշմնէ—по приказанію.—որ միայն մարմ-
նայար վանն մեր լատ Զք, զի արասցես զմեզ վանն
քո լատ Զեք:

Զ. Նոր նախըրիւ տրականի նշանակէ по—զօր.
լատ որոշ իւրեանց—по племенамъ своимъ.—
լատ էքէ—по дыму կամ съ дома.—քահանայութի
է լատ է* կարգ սրբական—по мнѣ священство
есть священный санъ.—լատ հրոշմ—по дѣламъ:

Է. Նոր քայաականի նշանակէ за—զօր. ամ լատ Զեք—
годъ за годомъ.—որ լատ Զեք—день за днемъ:

Ը. Արբեմն ունի զնշանակութիւն ընդ, զօր. ոմանք ըք

Տրապարակս, կամ ըստ Լայնագործոց յարձակեալ
զնան, իմ ընդ Տրապարակս և ընդ լայնափողոցս:

Գ. Տնդ բայիցս անցանէ՛ճ, ելանէ՛ճ, և՛ն. ըստն նշանակէ քան,
անդը, աբրահոյ, զօր. անցանել ըստ սահման, ըստ ջուր,
ըստ բանակ, ըստ օրէնս ար. — ելէն ըստ քաղաքն:

Դ. Տնդ վերջահ. արականի վարեալ՝ ունի զայլ և այլ
նշանակութիւնս, զօր. մեկնեալք ՚ի միմեանց ըստ
նախահօրն: — Տոտ բոլոր ընկալեալ ճարտոյ, իմ ընդ
բոլոր մարմին: — Բանակեցոյց ըստ ճանապարհէն բեթ-
սակարից— իմ ՚ի կողմանս բեթսակ: — Տոտ հեփթոյ—
къ северу:

Նախադրութիւնքս առ, ընդ, ըստ ոչ երբէք լինին վեր-
ջադաս:

ՅԱՂԱԿԱ ՄԱԿԻՆՅԻ:

Մաքի՛ն ի մասն բանի՛ որ եղեալ յառաջոյ կամ ՚ի
վերջոյ բայից, զզանազան պարագայս նոյնն յայտ առնէ,
զօր. հրեցնէ արժճ, առտ, ըստ հարէ, հանխոտ, ՚ի հեջոն հեդէ, և՛ն:

Բաժանի ըստ հաշո՛ւնեան և ըստ նշանակո՛ւնեան:

Տոտ հաշո՛ւնեան մակբայն բաժանի ՚ի նախորդ և յա-
ջանցեալ:

Նախորդ կամ բնական մակբայն չէ՛ ՚ի վոխ առեալ կամ
կազմեալ յանուանէ կամ յայլ մասանց բանի և են այ-
սորիկ—առտ—здѣсь, անդ—тамъ, աբր—теперь, անցնի—
сегодня, վաղ—рано, քեռ—еще, մեկ—до, մշտ—всегда,
որ—где, առ—да, ոչ—нѣтъ, հէ՛ճ—зачѣмъ?

Մանցեալ մակբայն յանուանց կամ յայլ մասանց բա-
նի կազմեալ՝ վարի իբր մակբայ և բաժանի ՚ի որքչ,

որ ձևանայ կամ մանակամբբ կամ ՚ի զանազան հոլովոց անուանց, և ՚ի բարբառու, որ այլ նշանական բառիւք յօրինի:

4. Ածականու հակեաց:

Մանկիկք՝ ձևացուցիչք շարժական մակբայո, են այսորիկ—են, են, ես, է, եմ, յէ, էցս, բն, ոյն, այն, էճն, զօր:

Էն—ենյեն—я самъ собою. Են—ты самъ собою. Բն—мы сами собою կամ по себѣ. Յն—вы сами собою. Ծն—отсюда. Ծն—оттуда. (այսմ ամ մակբայք ՚ի դերանուանց են կազմեալ). Ծն—съ этихъ поръ. (՚ի մակբայէ կազմեալ է):

Էն—ենյեն—я самъ, ты самъ, онъ самъ. Էն—совсѣмъ. Էն—волею. (՚ի գործիականէ):

Էն կամ էս—բն—разъ. Էն—откуда. Էն—гдѣ. (՚ի մակբայից են կազմեալ):

Էն—отсюда. Էն—оттуда. Էն—откуда. Էն—слишкомъ. Էն—даромъ. Էն—самовольно. (մանք յանուանց, իսկ մանք ՚ի դերանուանց են ձևացեալ):

Էն—чѣмъ-нибудь:

Էն—աւելի—сильно, насильственно. Էն—сторонаю. Էն—прямо. (կազմեալ են ՚ի բառիցս՝ ուժիկն, կողմն և ուղիղ):

Էն—յեմ—рукою. Էն—знакомъ. Էն—по-армянски. Էն—ляганьемъ:

Էն—բն—дважды. Էն—трижды. Էն—сколько разъ:

ՐՅԻ—էբբայէցիբէի—по-еврейски. Կբիբբի—по-иудейски.
յա—բիբի—по-гречески:

Ոյի—իիիի—живьемъ. Էնիի—тогчасъ:

Այի կամ էյի—իիի—ночью. Լբիբբի—тихомол-
комъ:

Իյի—иийи—родомъ, племенемъ. Բնիբբի, աիիի-
բիբի—совсѣмъ. (Ի կործիանիի էլանիի):

2. Պիբբի ճիիիի բիբբիի Իիի:

Չանիան Ի զանազան հորոհոյ անուանոյ, և յաճախակի

ն. Ի Իիիիի, զօր.

Պիբբի—լիլիլի—легко. Կիիի—հիիիի կամ հիիիի—
легко. Բնի—բիիի—совсѣмъ. Էիիի—լիլիլի—стро-
го, насильно. Իիիի—կիիիի—рано. Իիի—կի-
մի—волею. Ճիիի—ճիիի—точно. Ճիիի—ճիի-
միլի—истинно. Իիի—միիի—тихо, съ лю-
бовью. Իի—լիիլի—завтра. Բնի—բիիլի (կործ-
բիիիի)—хорошо. Իի—աիիի (կործ-աիիիի)
въ самомъ дѣлѣ, дѣйствительно:

Ի. Ի Բիիիի, զօր.

Իիի—Ի բիի—по свойству, по природѣ. Իի—Ի Իի-
իի—отчасти. Իի—Իիի, Իիիի—
сперва, сначала:

Ի. Ի Իիիի, զօր.

Աիի—աիիի կամ աիիիի—съ утра, спо-
заранку. Իիի—կիիի—ночью:

Ինչ որ անարար է արարելու, զօրք

Անարար — անարար — безмерно. արար — արար — слишкомъ.
 անարար — անարար — по справедливости. արար — արար —
 արար — արար — достойно:

3. Անարարի և անարարի և անարարի:

Բարեբաղի ի մակբայից բարեբաղ կամ բարեբաղեալ ան-
 ուսանիք են, յորոց յուրովք ձևացեալ են յերկուց կամ
 յերեց բառից:

Բարեբաղի և անարարի, զօրք

Անարարի և անարարի և անարարի և անարարի և անարարի,
 արար. ինչ անարարի և անարարի — по человечески.

Անարարի և անարարի — (անարարի և անարարի) }
 Անարարի և անարարի — (անարարի և անարարի) } по человечески.

Անարարի և անարարի — (անարարի և անարարի, որ անարարի և անարարի և անարարի
 մաս է անարարի մակբայի) — извне:

Անարարի և անարարի բարեբաղի անարարի և անարարի և անարարի և անարարի և անարարի,
 զօրք. արարեալ — (անարարի և անարարի) — тогда. անարարի-
 անարարի — (անարարի և անարարի) — столько. արար — (անարարի և անարարի) — се-
 годня:

Անարարի յուրով անարարի և անարարի և անարարի կամ կրկնե-
 լով զանի և անարարի անարարի, զօրք. անարարի և անարարի — (անարարի և անարարի) —
 совокупно, вдругъ. արարարար — быстро, скоро. ան-
 անարարի — (անարարի և անարարի) подобно, какъ. անարարի — (անարարի և անարարի) ար-
 կերար — подобно. անարարի — (անարարի և անարարի, արարար) — подоб-
 но. անարարի — (անարարի և անարարի արարար) — подобно. անարարի երար-
 անարարի անարարի, անարարի և անարարի

Անարարի բարեբաղի մակբայի և անարարի ինչ անարարի և անարարի և անարարի,

ի մակբայից և ՚ի շաղկապից, զօր. «այժ» — теперь. «այժ» — тотчас. համբռն — совокупно. ընդմայր — напрасно. «ընդ» «այժ» — смешенно. ընդամենայն — повсюду. և «ս» զև — слишкомъ, болѣе и болѣе. էն է և էն է — точь въ точь:

Բաժանումն ճանկարից ընդ նշանակութեան:

Բայ նշանակութեան մակբայք բաժանին յերկարասն տեսակս, որք են — Որակական, Քանական, Ժամանական, Տեղական, Թուական, Հարցական, Սորասական, Երկբայական, Բացասական, Չտանական, Յուրական և Բաղդատական:

4. Որակական

յուրանէ զորակսի լինելն զործողութեան, զօր.

«յոյզէ», «ոյնզէ»	} такимъ образомъ:
«յոբզէ», «ոյնբզէ»	
«յնզէ», «ոյննզէ»	

Եճանազէ, Բօբննէ — равнымъ образомъ, одинаково. ոբզէ, զէբբ — подобно, какъ. շոբբննէ — напимѣрь. Բոբոս, Բոբոսոյէ — хорошо. Էբբոս, Էբբեբբ — дурно, жестоко. «ընդզէ», «ընթբբ» — иначе. յոյոյնէ, յոյոյնոյնէ — открыто. Բննէ, Բննոբբննէ — ясно, явственно. Էոբ ՚է Էոբ — открыто, вслухъ. Ժոբոննէ, ՚է Ժոբոննէ, Ժոբոննոյնէ — тайно, скрыто. շոննէբբբբ — тайкомъ. Էոննէբոյնէ, Էոննէ էնն — тихо-молкомъ. Բննբբ — легко. Բոննէ, Բոննէբբբ — сильно, насильственно. Բոբոբբբբ — съ трудомъ. ՚է հոբբնէ, հոբբնոյնէ — принужденно. յոննէբոյնէ — неволей. Էոննէբոյնէ, ՚է Էոննէբոյնէ — волей, охотно. Էոբբ ՚է Էոբբ, Բոբբոբբբբբ — напрасно. Էոբբոբբբբ, ընդմայր, ՚է նոննէբբ — тщетно, всуѣ.

յանկիւրս — неумышленно, незная. Կեղծարարս — коварно. Կեղծարարս, Կեղծարարս — ПЬШКОМЪ. Ինչ որ Կեղծարարս — ГОЛИКОМЪ. Կեղծարարս — СНОВА:

2. Քանիս քանիս

յուրանի քորրանու թիւն քործողու թեան, զօր.

այսչառի, այսքան }
 այսչառի, այսքան } СТОЛЬКО.

այսչառի, որքան — СКОЛЬКО.

Կամայնի, Կամանկամայնի }
 Ժանկամայնի, ինչ ճանկանի, }
 և Կամայնի } СОВСѢМЪ, СОВОКУПНО.

շատ — МНОГО. արեւել, արեւել ևս — БОЛѢЕ. ևս քան զևս — СЛИШКОМЪ. քանիս, քանիս քանի, քանիս ինչ ինչ — МАЛО, НЕМНОЖКО. քանի քանի, քան ինչ ինչ, քանի քանի, քանիս ինչ — НЕМНОЖКО. քանիս ինչ շատի — ПО НЕМНОГУ. Բարեբանի — ДОСТАТОЧНО:

3. Մանկանիս

յուրանի զժամանակ քործողու թեան, զօր.

այժմ, այժմ, այժմ, այժմ — ТЕПЕРЬ. այժմի, այժմի — СЪ ЭТИХЪ ПОРЪ, УЖԵ. այժմ, ինչ քանիս, ինչ քանիս — СЕГОДНЯ. վաղի — ЗАВТРА. երեկ, քանիս, երեկ, քանիս — ТРЕТЬЯГО ДНЯ. ընդ երեկ — ПОДЪ ВЕЧЕРЬ. Կենքի, Կենքի — НОЧЬЮ. զինչուս — ОКОЛО ПОЛУДНЯ. վաղի — РАНО УТРОМЪ. այժմի, այժմի — СЪ РАЗСВѢТОМЪ. վաղիս, վաղիս ևս, ինչ վաղիս — СЪ ДАВНЯГО ВРЕМЯНИ. այժմ Կեղծարարս, այժմ Կեղծարարս — ПОСЛѢ ЭТОГО, СЪ ЭТИХЪ ПОРЪ. քանիս, քանիս, քանիս — ПОСЛԵ. Ինչի, երեկ, այժմ, քանիս — КОГДА. քանիս, այժմ, այժմ, այժմ, այժմ, Կեղծարարս — ВСЕГДА. քանիս, քանիս ևս, քանիս

і--і--еще. *і--і--і*—между тѣмъ. *і--і--і*—до тѣхъ поръ. *і--і--і*, *і--і--і*—пока не. *і--і--і*, *і--і--і*—вдругъ, неожиданно. *і--і--і*—едва. *і--і--і*—поздо. *і--і--і*—мало-по-малу:

4. *і--і--і*

і--і--і *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і*.

і--і--і, *і--і--і*—здѣсь. *і--і--і*, *і--і--і*—отсюда. *і--і--і*, *і--і--і*—сюда. *і--і--і*—оттуда. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—туда. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—тамъ. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—оттуда. *і--і--і*, *і--і--і*—по сю, по ту сторону. *і--і--і*, *і--і--і*—внѣ. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—внутри. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—далеко, вдаль. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—изъ далека. *і--і--і*, *і--і--і*—близь, вблизи. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—внизъ. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—вверхъ. *і--і--і*, *і--і--і*—свыше. *і--і--і*, *і--і--і*—гдѣ, гдѣ-нибудь. *і--і--і*, *і--і--і*—гдѣ бы то ни было. *і--і--і*—откуда-нибудь. *і--і--і*—всюду. *і--і--і*, *і--і--і*—спереди. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—сзади. *і--і--і*—съ тылу. *і--і--і*, *і--і--і*, *і--і--і*—гдѣ, въ какую сторону. *і--і--і*—въ другомъ мѣстѣ. *і--і--і*—изъ другого мѣста:

5. *і--і--і*

і--і--і *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і* *і--і--і*.

і--і--і—однажды, одинажды. *і--і--і*, *і--і--і*—разъ. *і--і--і*—дважды. *і--і--і*—трижды. *і--і--і*—четырежды. *і--і--і*—пять разъ, пятеро. *і--і--і*, *і--і--і*—прежде. *і--і--і*—впервые. *і--і--і*—второй. *і--і--і*—прежде и послѣ. *і--і--і*—тотъ и дру-

гой. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —сколько разъ. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$,
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —множественно. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —
 по одиначкѣ. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —болѣе другаго. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —попеременно. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —другъ за другомъ.
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —вторично, дважды. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —вторично, въ другой разъ. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$,
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —наконецъ:

6. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$

$\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$.

$\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —зачѣмъ? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —для чего?
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —на что? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —кѣ чему? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —что? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —какъ? ка-
 кимъ образомъ? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —развѣ не? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —
 сколько? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —чѣмъ? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —не ужели? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —если? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —откуда? $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —когда?

7. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$

$\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$.

$\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —да. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —дѣйствительно, въ самомъ
 дѣлѣ. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —дѣйствительно. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —въ самомъ
 дѣлѣ. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —безсомнѣнно, вѣрно. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$,
 $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —безсомнѣнно, точно. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —
 будто. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —такъ и такъ, клянусь:

8. $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$

$\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}\text{т}^{\circ}$.

$\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$, $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ $\text{к}^{\circ}\text{т}^{\circ}$ —можетъ быть, что если.

Երբև, որբեւս, էյե էե, էյե շէ—статья может. Բ' էե,
Բ' որբեւս—неужели:

9. Բայարիանն

զբայարութիւն կամ զարդելումն գործողութեան ցու-
յանէ, զօր.

ն'ւ, շ—не, нѣтъ. н'ւ ևս, н'ւ էեւս, «Բեկէն ն'ւ, ն'ւ երբեւս—
не, совсѣмъ не, никогда. н'ւ էեւ—ни какъ. այլ ն'ւ
ևս—болѣе не. Բ', Բ' էեւս, Բ' շէյէ, Բ' երբեւս, «Բեկէն Բ',
Բ' էեւս—не, никогда, не быть. օն «նոր—прочь.
ս'—прочь:

10. Օգրիանն

ցուցանէ զգրտ և զմիայնիկ լինելն գործողութեան, զօր.
Բայն, և էէ, շն, «նի—только. Բայնի, Բայն ընդ Բայն—
особо, отдѣльно. Բ' Բ'—по одиначкѣ. Բ'նորէ, որայն—
особо, особнякомъ. «նիյէն, «նիյնիէ—одинъ, самъ
по себѣ:

11. Յայարիանն

զնշանակումն կամ զցուցանելն գործողութեան յայտ-
աւանէ, զօր.

«հ—вотъ. «հ—«նիյն, «—«նիյն—вотъ здѣсь.
«հ—«տիյն, «—«տիյն—вотъ тутъ.
«հ—«նիյն, «—«նիյն—вотъ тамъ:

12. Բայարիանն

ցուցանէ զընտրութիւն գործողութեան, զօր.

նո', ճանապարհ, նո' ճանապարհ, այն շէ—и, даже, скорѣе.
յայնոր, «նիւլ—болѣе. Բ', Բ' նո—прочь:

ՅԵՂԱԳՍ ՇԵՂԱԿԵՊԻ:

Շաղկապն զկապակցութիւն նախադասութեանց յայտ առնէ և բաժանի ՚ի պարզ և յաժմանցեալ:

Պարզն կամ բուն շաղկապ է, զօր. և, ևս, ի՞ճ, շէ, թէ, ևն. կամ յայլոց մասանց բանի է առեալ, զօր. պր, ալ, նո, պս, քան, ևն:

Իսկ աժմանցեալ շաղկապն ձևացեալ կամ բարդեալ է յայլ բառից, զօր. և ևս, ի՞ճ թէ, քանչէ, թոյց պր, վան որոյ, ևն:

Բայտ նշանակութեան շաղկապն բաժանի յերկարասն տեսակս, որք են. Բաղճիւսական, Տրոճական, Բացառուցական, Անկատարական, Մեկնական, Սկզբնաւորական, Պատճառական, Մակաբերական, Համեմատական, Թէսական, Վարանական և Թարմատար:

1. Բաղճիւսական

Կոչի շաղկապն, որ կապակցէ զբառս կամ զբանս մտա առ միմեանս եղեալս, և են այսորիկ. Աս, և, ոս, ևս—ն. էս և, և ևս, ալ, ալ—ն, ո ո ո. նա, նաև—ն, даже. ինչ, Կարճեալ—ո. ի՞ճ, և ի՞ճ, ի՞ճ թէ—или, или же. ն էս—даже. և աո—н то. թէ, էթէ—н-н:

Ծանօթ. 1. Ոս նոյն է ընդ և շաղկապին և գոգցես միշտ մտանէ ՚ի բարդութիւն բառից, զօր. այրո՞ճի, երո՞մուտ, ևն:

Ծանօթ. 2. Շաղկապս ևս, ալ, ինչ, Կարճեալ զնին և՛ յառաջոյ և՛ ՚ի վերջոյ բառից կամ բանից, իսկ մնացեալքն սովորաբար յառաջադաս լինին:

2. Տրոճական

Եսի շաղկապն, որ գորոճումն կամ զանջատումն բա-

ուից կա՛մ բանից յայտ առնէ, և են. է՛մ, և է՛մ—или.
է՛մ է՛ե—или же. է՛ե, է՛ե—если:

Ծանօթ. Սորա միշտ յառաջադաս լինին:

3. Գայտոց-ի-ն

Կոչի շողկապն, որ վկայակցութիւն բանից նշանակելով՝ ցուցանէ զյարաբերութիւն առ նախասաց խօսս և են այսորիկ. «ոչ—но. Բայց, «սի-յն, Կամ-յն—но, впрочемъ. «ոչ «սի-յն, Բայց «սի-յն—но впрочемъ. Բայց Բայն, Բայց է՛ե—но только, но если. Բայն, Բայն է՛ե, Բայն է՛ե—только, если только. է՛ե «չ—если не:

4. Անկարգի-ն

Շողկապն ո՛չ լրացուցանէ զմիտս բանին, այլ կամի պինի իւր սովորաբար զբացառոցական շողկապ—և են այսորիկ, է՛ե, է՛եղեք, է՛եղեք—хотя, если даже. է՛ե «չ, «չ է՛ե, է՛ե «չ է՛ե—не то, что. «չ Բայն—не только:

Օրէն-ի—«Թեղեք և ամենքին գայթակղեսցին, «ոչ ես ոչ .« (այլ բացառոցական է):

5. Մեկն-ի-ն

Շողկապն բացատրելով վնասասաց բանն՝ կապէ զայն՝ բնդ յետողային, և են այսորիկ. «յն է, «յն է, է՛ն է, «յն է, «յն է—то есть. «բղե», է՛բ, է՛բ է՛ե—какъ бы. «բղե» «յն է՛ե, է՛բ «յն է՛ե—какъ будто. բարդ—по этому. «բղե է՛ե, շարժե-ի—напримѣръ:

6. Անբնասար-ի-ն

Կոչի շողկապն՝ որ ՚ի գործ ածի սովորաբար ՚ի սկզբան բանի, և են այսորիկ. «բար, և օբար, «ոչ «բար, Բայց «բար,

էնի որդի—и такъ, теперь. «դուքն», «յի շէ», եւ «ստեղծի»
между тѣмъ:

7. Պարզութիւն

Շաղկապն կատարակցէ զբանս ընդ միմեանս՝ ցուցանելով
զպատճառս նոցին, և են այսորիկ. շէ, բնշէ, վնն շէ—
потому что, что бы. «բնշէ» շէ—что, что бы. «բնն»
հնքն, «նննննն» շէ, «յնն» շէ—такъ какъ, потому что.
«յնն» շէ, եւ շէ—потому что. «ննն»—такъ какъ. «բ»—по-
тому что. «բ»—что бы:

Ծանօթ. Սորա կամին զներկայ և զանցեալ ժամանակ
բայից և սովորաբար յառաջադաս լինին, բայ
յերկուցս—«բնշէ» շէ, շէ, որք ընդ ապառնի բայից
վարին, զօր. «Աբնշէ» շէ բայն (ապառնի) նոցա վիա-
յութիւն, շէ մի և նորա հայցն (ապառնի) յայս
տեղի տանջանայ: «Չունիմ սիրտ, որ ցաննում»
недостаётъ духу, чтобы сердиться:

8. Ստեղծիչութիւն

Շաղկապն հետևեցուցանէ զլեռադաս բանն ՚ի նախա-
սաց բանէն, և են այսորիկ. «դ», «բնն», «դննն»—то.
«դ» «բնն», եւ «բնն»—то н. «ննքն», վննննն—по это-
му. «յնն» «ննն», «նննննն», «նննննն», «նննննն»—по этой
причинѣ. «յննննն»—за тѣмъ:

9. Հարստութիւն

Շաղկապն բարդատելով ընդ միմեանս զերկու բանս՝
ցուցանէ զառաւելութիւն միոյն ՚ի նոցանէ. և են այսո-
րիկ. բն, բնննն—нежели. «ննննն», «նննննն», «ննննն», եւ—
особенно, особливо. «ննննն»—не говоря уже о. «նննն»

Տե՛ն և — ДО ТОГО, ЧТО. Տե՛ն շէ՛, «նձ» — ДО ТОГО, ЧТО; ДА-
ЖЕ. Տե՛ն և — «նձ» — ДАЖЕ. շէ՛, շէ՛ և — ЧТО:

Ծանօթ. Անձամբ սովորաբար դնի զինի բայից կամ բա-
ռից և կամի յառաջոց Տե՛ն և, Տե՛ն շէ՛, շէ՛ և, զօր՝
»Այ հայ «նձ» չժամանէին ուտել «—(զօրութեամբ
խմանի շէ՛. փոխանակ ասելոյ, շէ՛ և հոյ, և ն)»: »Օ՛ն
և թողելոյ «նձ» չէին բաւական կենդանիքն:»

40. Թե՛ն շէ՛

Շարկապն զթէութիւն կամ զկախութիւն բանից զմի-
մեանց յայտ առնէ. և են այսորիկ. Ե՛կ, ե՛կ — ЕСЛИ. է՛ն
Ե՛կ, «չ» Ե՛կ, «չ» ե՛կ, «չ» ե՛կ — НО ЕСЛИ. «չ» Ե՛կ, և ե՛կ,
«չ» ե՛կ — НО ЕСЛИ. «չ» Ե՛կ ո՛ւ — НО ЕСЛИ НЕ:

41. Անձամբ

Շարկապն ցուցանէ զտարակուսանս յընտրութեան
երկուց իրաց, և են այսորիկ. Գե՛ն, Գո՛ն, Գո՛ն — ПОКРАЙ-
НЕЙ МЕРѢ:

42. Թե՛ն շէ՛

Շարկապն աւելորդ է ՚ի նախադասութեան, այլ ա-
ռանց նշանակութեան միայն զարդու աղագաւ վարի ՚ի
խօսս. և են — Ե՛կ, ե՛կ, և՛կ, շէ՛, Ը՛ն, Ը՛ն, «չ», զօր. »Առա-
ջութ շէ՛ ասացաւ առաջնոցն:» »Ասացի Ը՛ն ցրեցից զնո-
սա:» »Պատմեցին և ասեն՝ Ը՛ն, հուր ինչ մեք անդ ո՛չ
գտար:»

Յօրինակադ ՚ի բաց թողլով զթարմատար շարկապսդ՝
միտք բանին մնայ կատարեալ:

ՅԱԳԱԳՍ ՄԻՋԱՐԿՈՒԹՅԱՆ:

Միջարկութիւնն է մասնիկ կամ բառ ինչ, որ ՚ի խօսակցութեան զկիրս կամ զշարժումն հոգւոյ յայտ առնէ, և են յարոհի և թանցեալ:

Յարոհի բուն միջարկութիւն է և չէ առեալ յայլ մասանց բանի, զօր. ո՛ւշ, զ՛շ, ո՞ւ, ո՛ւ, ո՞ւ, յ՞, և՛ն:

Իսկ թանցեալն յանուանց կամ ՚ի բայից առեալ է, զօր. երոհի՛, ու՛շ, բի՛ր, քո՛ւ, և՛ն:

Բաժանին յեօն տեսակս, որք են.—Ղշական, Հրաշական, Աւաղական, Հեշտական, Հեզական, Խորխառական, Յորդորական:

1. Ղշականն

Յուցանէ զիղծ, զցանկութիւն, զյօժարութիւն հոգւոյ, և են. երոհի՛, երոհի՛ քե—o, если бы! յանարծ, էյե՛ քե, էյե՛ն, ո՛ւ, ո՞ւ—если бы!

2. Հրաշականն

Յուցանէ զզարմացումն և են. ո՛, ո՞ւ, ո՞ւ քե, բե՛քե, զ՞շ—o! что за!

3. Աւաղականն

Յուցանէ զցառ կամ զհառաչանս սրտի, և են. ո՛ւ, ո՛ ո՛, ո՛ւ, ո՛ւ ո՛ւ, ո՛ւ—увы! горе! զ՛ւ, զ՛ւ, ո՛ւ ո՛ւ, ո՛ւ—увы! жаль! ու՛շ, երո՛հի, բե՛քե—горе!

Ծանօթ. Սորա վարին երբեքն արական հորովով. իսկ զ՛ւ, ու՛շ, ու՛շ, երո՛հի բուն անուն զորով առնուն զգանական ինդիրս ըստ նշանակութեան զօրութեամբ եղեալ բային, զօր. յ՛ւ ինչ կամ շէնն.—եզովկ արո.—եզովկ եմ ես.—եզովկ շէնն:

4. Հէշտիւնն

Օւրախութիւն, զինդութիւն, զցնծութիւն սրտի
յայտ առնէ. և են—ձ' 2, ձ' 2 ձ' 2, ո' 4 ո' 4—о радость!

Ծննդ. Վարին երբեմն ընդ տրականի, զօր. ձ' 2 է' 3,—
ձ' 2 ք' 2 է' 2. — յիբրև փող հարկանի, նա ձ' 2 ձ' 2
կարգայ: Ե

5. Հէֆնիւնն

Յուցանէ զծաղր, զծաղու գայն. և են—ձ' 4, ձ' 2, ո' 4,
յէ' 4—ей!

6. Խըտիւնն

Օբարկութիւն, զաստ, զցասումն, զսպառնալն ցու-
ցանէ. և են—ո' 3, ո' 2, է' 2 կամ հո' 2, տէ' 2, տէ' 2:

7. Յըտիւնն

Օյորդորանս ցուցունէ. և են—ո' 2, հո' 2, օ' 2, հո' 2:

ՄԼՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ:

ՀԼՄԸՆՅՆՈՒԹԻՒՒՆ:

ՅԱՂԱԳՍ ԱՆՈՒՆ:

Անունն միաւորի ընդ այլոց մասանց բանի սխալէս եղանակաւ.—

Կախ՝ ընդ այլում անուան քառեակ եղանակաւ՝

ա. իբրև սոսկ բացայայտիչ .

բ. իբրև յատկացուցիչ .

գ. իբրև խնդիր .

դ. իբրև ածական:

Արկրորդ՝ անունն միաւորի ընդ բայի կամ ընդունելութեան կրկնակի՝

ա. իբրև տէր բայի .

բ. իբրև խնդիր:

Արբորդ՝ անունն միաւորի ընդ նախադրութեան իբրև խնդիր:

Անուն բացայայտիչ և բացայայտել:

Բացայայտիչ ասի անունն, որ զայլ անորոշ անուն հասարակ կամ յատուկ՝ որոշաբար ծանուցանէ:

Սովորաբար բացայայտին դնի զինի բացայայտելի անուան, մինչ զի նախադաս եղեալ ինքն փոխի ՚ի բացայայտելի, զօր. »Շապուհ՝ արքայից արքայ. կամ՝ արքայից արքայ՝ Շապուհ:« —

Բացայայտիչ և բացայայտեալ ունին բազում անգամ զայլ անուն առ իւրեանս՝ իբրև յատկացուցիչ, ածական կամ խնդիր, որք և կարեն ընդ մէջ անկանիլ բացայայտչին և բացայայտելոյն:

Յօրինական անուն ինչ, այլ և բազում եզականք և յօրինականք կարեն լինել բացայայտիչ կամ բացայայտեալ միոյ եզականի: Նոյնպէս բազում բառք, նաև երբեմն ամբողջ բան լինի բացայայտիչ միոյ բառի:

Կ՝ն՝ն ։։

Բացայայտիչն համաձայնի սովորաբար ընդ բացայայտելոյն թուով և հոլովով, եթէ չիցէ այն անեզական կամ հանրական անուն, զօր. »Մնէ և «նէն ընտրութե՛ր՝ դուրս, գլուխ և լրումն օրինացն՝ զսէրն:« — Բայց Տէր՝ն՝ Կնն նորա, սրտագամն խիտոս յղեաց առ որդի իւր՝ Արշակ:« — Տուեալ նմա կին զհոյս էր՝ զԱրշակոսիս:«

Ծ՝ն՝ն. 1. Յատուկ անուանք քերական՝ նախադաս կամ յետադաս եղեալ, կարեն համաձայնիլ կամ ո՛չ հոլովով, զօր. »Ի Վայոյ ձորոյ, ՚ի Խողոցիմ՝ զեղջէ:« — »Եկին ՚ի Տերակատարն քաղաքէ:« — Իսկ ես կոչեցի զերկիցունս Տիսիոնի քաղաքի:«

Ծ՝ն՝ն. 2. Ի յետադասին բազում ուրեք դնին ՚ի սեռական իբր յատկացուցիչ, զօր. »Ար ՚ի շինին Նախնէ:«

Ծ՝ն՝ն. 3. Յատուկ անուանք քերական ՚ի նախադաս լինելն

Թէ և յաճախակի համաձայնին հոլովով, սակայն բազում ուրեք անհամաձայն տեսանին եղեալ, զօր. »ի Վարեհէ արքայէ:«—Ղակատ տուեալ ընդ Քա- կուր բղեշխի:«

Կ. Կ. Է:

Բացայայտիչ և բացայայտեալ մօտ առ միմեանս կա- լով՝ հեղինակս կամ հեղինակներն նոցա սովորաբար դնի կամ ՚ի վերայ առաջնոյն միայն, կամ ՚ի վերայ երկուցն ևս, զօր. »Աղաչէր առնուլ շորդի Արշակայ՝ Վասպ հան- դերձ ամենայն նախարարայն որդուլք պատանդ:«— »Բայ ՚ի նահապետէն Սերուժանայ և ՚ի նորին քեռառ- նէ՝ Վահանայ Սամիկոննէ:«—»Անդ էր տեսանել նոր զոմն Աբիլլևս ընդ Սկամանդրոս գետ վաղելով:«

Ծանօթ. 1. Ի հայցական հոլովս երբեմն նախդիրն առ յետադասն մոյն դնի, զօր. »Առաքեցին եղևոս ՚ի պատուաւոր իշխանացն՝ Վար՝ իշխանն Ծովաց և Ղազ՝ իշխանն Հաշտենից:«—»Ունիմք այսուհետև ի հանապաղէք մեծ անցեալ ընդ երկինս՝ շխուսս զորդի աստուծոյ:«

Իսկ յորժամ ՚ի մէջ բացայայտելոյն և բացայայտ- չին անկանին այլ բառք՝ յաճախակի նախդիրն կրկնի ՚ի վերայ երկուցն ևս, զօր. »Ամենայն օրէնք ՚ի մի Բն կատարին՝ ՚ի ինքեոցեոն շնչեցէր ի ինչն զմէն ի:«—»Օսրբոյ և զմեծէ և զերկրորդ նահատակէ և զմերոյ լուսաւոր վե- րակացուէ ճառելով, ՚ի Քրիստոսէ հանուրց եղելոցս ճշմարիտ թագաւորէ՝ հրաշափառադունիւ պարտ էր ան- ցանել բանի:«

Իսկ յայլ նախդիրն հոլովս հեղինակս սովորաբար ՚ի նախադաս բառն դնի, զօր. »Որ է ՚ի դաւառին Տարօն:«—

»Եւ դարձաւ անդրէն յիւր քաղաքն Տկզբնս— ք' 7 Տարօն, 7 Տկզբնս:

Ծանօթ. 2. 7 Տասարակ անուանս անտեղի է բացայայտիչ համարել զնշանն՝ եղեալ առ զոյականի, որպէս կարծիք են ոմանց 7 քերթողաց, քանզի յայդպիսի դիպուածս յնշանն բուն յայդոցոցն է: Օրինակ— »զգեհուլ զզբահն հասարոյս— աստ »հաւատոյս ոչ է բացայայտիչ »զբահս բառին, այլ յայդոցոցն նորին:

Կանոն 4:

Բացայայտիչն բազում անգամ վարի մեկնողական բառիւ կամ բայիւ:

Կախ՝ ուր կայ ոչ է կամ էն՝ բացայայտիչն յոչնէն հոլով զնի սովորաբար, զօր. »Օգոյշ լերուք 7 եհոյոյ վարխեցւոյն՝ որ է հեղեմորոնն:

Երկրորդ՝ ուր զնի յայնն, յայնն է, բացայայտիչն ընդ բացայայտելոյն սովորաբար համաձայնի հուշման զօր. »Օլի որ գալոցն է 7 ն հաւատասցեն՝ այսինքն է 7 յնորոս քերթոյս:

Երրորդ՝ ուր կայ բայ ոչն, էն, բացայայտիչն երբեմն զնոյն հոլով պահէ ընդ բացայայտելոյն և երբեմն քնի հայտնի ինքնի բային, զօր. »Ուսանել զզօրութի իմաստից 7 նորն զգորոնէ՝ յնն ասեմ զարտադրէս— Իբրև զբարինս էր ոսկէ և ոչ թմէ յերկրի մերում՝ զհոյոսնն իմն և զքերթոնն:

Ծանօթ. 3. 1. տեսանել առ խորնային և զայսպիսի անսովոր կերպութիւն բացայայտի, զօր. »Բնզէր հակառակ հոլոյն անմիաբանեցան յանն 7

սլտումագրաց, Վիւոոս ստեմ, Վազմավիպէն և Վաբիւղինայս—փոխանակ՝ զՎիւոոս ստեմ, զՎազմավիպէն և զՎաբիւղինոս:—Չէ՛ օրէն հետեւել օրինակիս:

Ծանօթ. ք. Սիջական անուանք և դերանուանք, մանաւանդ է՝նիւնք և ցոյցնիւնք, ըստ կանոնաց անուանց բաղում անգամ լինին բացայայտեալք այլով անուամբ, զօր. Ստ շէշ ՚ի բանտի՛ շէ՛ և շէ՛-դիւ-շէ՛րն:—Նաև այն իմաստով թիւն է՛ ճանաչել թի յուամէ է շնորհն:»

Ծանօթ. ք. Իսկ սակաւ ուրեք լինին բացայայտիչք, զօր. Սյ ասն զի «ճէնիւնք և քմ մահկանացու», այն որ բժշկէն և որ բժշկին:—Եւ երէն իրճանցք լինիցին մեղք, նոցա և յեշ:»

Անուն յարկոյցնէ և յարկոյցնու:

Յարկոյցնէ կոչի ՚ի նախադասութեան այն բառ, որ ցուցանէ զտուացուածս, կամ զոյր լինելն կամ զպատշաճումն օրեւիցէ անուան, և որ դնի միշտ «նիւն» հոլով: Իսկ զմիւս բառն, առ որ յարաբերի յատկացուցին՝ կոչեմք յարկոյցնու:

Կանոն Է:

Յատկացուցին կարէ նիւնք նախադասել կամ յետադասել յատկացելոյն, զօր. Ո՛վ հարք սուրբ և վարդապետք ճշմարտութեան ո՛վ բնութեան թողնչութեան զլուսք և հովիւք. ո՛վ րանն ատուածոյ վերակացուք և մատակարարք:—Սալարի նոցա ցլա՛ արբուցար արիւնս»

Կանոն Է:

Յատկացուցիչ և յատկացեալ կարեն լինել անուանք՝ առանց գոյականի եղեալք, ընդունելու լինիս և անէրկոյնի՝ իբրև անուն ՚ի գործ ածեալք, զօր. »Օ յոյս անշնորհակէն իբրև զսառն ձմերայնոյ հալեսցի:—Յուսալով զկանգնուամբ հարբելու:—Ո՛չ հայեսցի յիս ակն Գեորգի:«

Կանոն Թ:

Իշական և ցուցական դերանունք լինին յատկացուցիչ հայն և ո՛չ երբէք յատկացեալ, զօր. »Երբն շքութունք նոցա գոհութեամբ:—Մասցի՛ թ է միսթարեսցեն զիս մահիճք է՛ն:«

Ծանօթ. Յատկացուցիչն բազում անգամ դնի ՚ի հարձեանիս և ՚ի բոցառանիս հոլով:—

iii. Օրինակ հարձեանի.—»Բազում բանիւք ոչստեօսածէր զթագաւորն ՚ի հաւանութիւն, ք Վստանակ՝ բանիւք ոչստեօսոց: »Ի բեղ տեսանեմք զհրաժարեալսն յուսով յարունելու:—Միամտութեամբ ոչտէ լնդրեցէք վնա:«

iv. Օրինակ բոցառանի.—»Եւ ա՛ռ բոս տան այր ՚ի ծերոց ստեօսի, ք քաղաքի:—Որ էր ՚ի ցեղէն Սուրենեան Պահլու:« »Ո՛չ էր արբեալ նորա այնչափ յորէ ծնեպէն էր:«

Կանոն Ր:

Ներքէն յատկացելոյն զնի՛ կամ ՚ի նախադաս բառն, թէ յատկացուցիչ, թէ յատկացեալ և թէ այլ անուն պատշաճեալ միում ՚ի նոցանէ իցէ յառաջագաս—և կամ յերկուսն ևս՝ մանաւանդ յորժամ այլ բառք ան-

կանին ՚ի մէջ նոցին, զօր. »Օհրեշտակայն տեսանել պարառութիւն:«—»Տայց ասեմ ո՛չ շիմ բանս, այլ շհոգւոյն սրբոյ:«—»Մնակայադատ Վիւնեայն հրամայէ առնել շտոհմ:«—»Ո՛չ շբովանդակ բանին շպայծառութիւն անհաւատոյն արկանել առաջի:«—»Ո՛չ ընթերնուն շառ ՚ի նմանէ խօսեցեալ շատուածաբանական ճառն:«

Կ-ն-ն Է:

Պնակգրիւ հոլովս նակգրին կրինի ՚ի յատկացոյլին՝ յորժամ շար-է-մ-մէ կայ յատկացեալ նորին, զօր. »Օմարմին ՚ի մարդկանէ ասելով, զոյր ունել ասես նմա բնութիւն, եթէ ո՛չ շմարդկան:«—»Տո՛ւք շկայսերն կայսեր, և շատուծոյն ատուծոյ:«

Մ-ն-ն Է-Է և Է-Է-Է-Է-Է:

Ոմանք ՚ի դոյականայ՝ ունելով զնշանակութիւն այլ և այլ բայից, պահանջեն զգանազան խնդիրս:

Կ-ն-ն Է:

Պոյականք՝ որք ըստ նշանակութեան նոյն են ընդ ներգործական աներևութի, կամին երբեմն շար-է-մ-մէ խնդիր, զօր. »Տաղում անդամ և տկարանայ առ ճշմարտութիւն ՚ի նականձուն խաւարէ կուրացեալ,« քի առ ՚ի ընտրել զճշմարտութիւն:«—»Օար-է-մ-մէ առնել ընդունելութիւն,« քի ընդունել զօտարս:«—»Եւ անդ լինէր ար-է-մ-մէ և ճեւոյ առհասարակ կոտորած, և և-ն-ն և ճանկանց առհասարակ ստուակում:«

Իսկ երբեմն շար-է-մ-մէ խնդիր պահանջեն՝ և այս յա-

Ճախակի, զօր՝ քփովովամամբ շէփուն կայցին զգործ և զիշխանութիւն: — Այսուն հաստատուալ փովովամամբ զջուրց լուծանին լուսաւորութի: — Պաւանութեան պետրոսի շէփուն ՚ի բնութենէ հօր:»

Ա՛ն՛ն Է:

Պոյականք՝ որք ունին զնշանակութիւն աւ եզերեալ ընդունելութեանց կամ էւ անուանց, պահանջեն շէփուն հոլով սովորաբար, զօր՝ քՈր փրկութիւնդ ես ա՛ն յնայ, ք ի որ էրէնդ ես անձանց: քՏիւրց ես ընդունելութիւն:

Ա՛ն՛ն Ը:

Պոյականք՝ ունողք զնշանակութիւն կրաւորական բաժնից կամին շէփուն ինդեր, զօր՝ քՈր զաւարտն ա՛ն է հոյճ ծանուցեր, ք ի շէփուն ՚ի հօրէ: — քՄաշախա ծնունդ քո ՚ի աւարտն հոյճն, ք ի շէփուն քո ՚ի սուրբ կուսէն:

Ա՛ն՛ն Թ:

Պոյականք՝ ունողք զնշանակութիւն չհզոքական բաժնից ըստ պահանջելոյ նոցին աւնուն զինդեր ՚ի շէփուն հոլով, զօր՝ քՅիշեն զխոնարհութիւն ՚ի շէփուն, ք ի զխոնարհին ՚ի սիրոց: — քՊ խորին շէփուն կուսապաշտութեանն էլ, ք ի ելանել ՚ի շարութենէ: — քԼ զայս մասնաւորապէս յայտնէ նշանարտն շէփուն շարհայ հոգւոյն յնշանարտն արդեամբ զօրացեալ, ք ի ներգործելն յիւրաբանչիւրան: — քԼ սպասէին զի ՚ի շարութուն բժշկից, զի գտանիցեն շէփուն ՚ի շէփուն:»

ԱՆՈՒ ԳՅԱՅԻՆ ԸՆԹ ԻՆՏԻՆՆԷ

Պայականն լինի խնդիր ածականին:

Աճականն թէ պարզ իյէ և թէ նախատիպ, թէ բաղադրեալ և թէ ածանցեալ՝ ունելով զբայական նշանակութիւն, կարէ առնուլ զխնդիր:

Պէտքէս ածականը առնուն զխնդիր յայլ և այլ հոլովս:

Կ-ն-ն ւ:

Աճականք՝ ոչ, էչ, ոչ, և չն եղերեալք, ունելով զնշանակութիւն ներդործական բայից, պահանջն սովորաբար շնորհակալ, զօր. »Առանց չափոյ արբաք զինի՝ պարտէն խորհրդոյ և մտայ:«—Մի՛ թաւ ամուր շնորհակալ լինիր նենգաւոր թշնամւոյն: »Ազնն վարդապետք ճշմարտէս բանտարդելեայն:« Քախստեայ լինէր իբրև գաւառի և քաղաքի հարկէ:«

Իսկ երբեմն կամին շնորհակալ հոլով, զօր. »Ո՛վ դու տիեզերայ բամբասող և ոչ շնորհակալ անձին ճանաչող:«— »Աճանցեայ բաշխիչ զհոյն պարտէս:«— »Օգիւտս նորդս՝ անախորժելիս հաստողին շնորհակալ:«

Կ-ն-ն ւ:

Աճականք՝ ունողք զնշանակութիւն կրաւորական ընդունելութեանց՝ եւ, չ. եղերելոյ, սովորաբար պահանջն զբայառական խնդիր, զօր. »Այլքն շարժուն է՝ հարկէ,« քի շարժեալ:

ԽՆԴԻՐ ԻՆՏԻՆՆԷ ԿՐԱՎՈՐԱԿԱՆ ԻՆՏԻՆՆԷ

Կ-ն-ն: Վրական և բաղադրական ածականք, որք պարզապէս զառաւելութիւն յույաննն՝ պահանջն խնդիր

Նախագրութեամբ բն, ա, զօր. Վաջ և արի երևեալ
 բն զԼքիւլիւս:—Օ՛ի վառաւորայոյն էր բն զամե-
 նեանն: Վնեթ և ազոյնք բն զարծուխ: Վմենեյուն
 բն զքեզ նախագունիյն ճանաչիս վեհագոյն: Ե

Իսկ յորժամ յուցանեն զառաւելութիւն ՚ի մէջ նմն
 իրայ՝ կամին զհոլով սեռսն, կամ բոցոսն, կամ ներ-
 հոյսն և կամ նախագրութեամբ ՚ի հէլ, զօր.

Սեռսն.—Վերստ տայ մեզ զիսաւոր սեռսն ՚ի պետ-
 րոս:—Վրովք նմանայոյնս արդեւք երբայեցւոյն պար-
 ճարոց ՚ի վերուստ ՚ի քեզ իջուցանեմ անսխալ:—Վա
 գրիգոր՝ կրտսեր քահանայ, յետին բնոսն և կրտսեր
 վարժարչոց:—Վշխեաց ձեռնամուխ լինել ՚ի սուրբն
 ամենայն սշուհոց: Ե

Բոցոսն.—Վր ծերագոյնքն էին ՚ի նոյնէ:—Վնծն
 ՚ի հէլ: Ե

Ներհոյսն.—Վմէսօրհնեալք ՚ի նոյն:—Վնծն ՚ի
 ճարձարչոց: Ե

Նախագրութեամբ ՚ի հէլ.—Վ հէլ էնօրինոց իմաստ-
 նագունիս Ե

Խնդրոսն էն հէլն ուսն:

Միջական անուանք ածական զոլով առնուն բազում
 անգամ խնդիրս ըստ կանոնի ածականայ:

Անն Ե:

Օտտական թուականքս հն, երկն, և՛ն. ո՛չ բնաւ
 վարին խնդրով: Ե

Անն Զ:

Արկնական թուականք երկրորդն, և՛ն. կա-

բնն ունել զինդիր նախադրութեամբս ևն, զօր. յԱր-
ծացաւ մասն բերկամբնի հնգապատիկ ևն շնն նոցա:

Կ-ն-ն 4:

Սնացեալ թուականք և առհասարակ այլ միջական
անուանք պահանջն կամ զբացարական, կամ զսեռա-
կան, կամ զներգոյական հոլովս, զօր.

Բաց-ն-ն.— յբբև զմի ն ծ-ն-ն իմոյ համարի
զանձն: յԼղև իբբև զմի ն շնն-ն-ն թրխտուխ:—
Եթէ պատուիրեաց մեզ ոք ՚ի սրբոյնս— յկին ոք Սա-
նեայ անուն շնն-ն-ն սրբոյ հովիտանայնս

Սե-ն-ն.— յԼև եղև ՚ի հասանել նորա ՚ի մի և-ն-ն:—
Եկ եղև ՚ի միում և-ն-ն և ինքն ուսուցանէր:— յԼև
ժողովեաց Սողոմոն եւթանասուն հազար և-ն-ն բն-ն-ն-
ն և ութսուն հազար և-ն-ն-ն ՚ի լերինս:— Ոչ ոք
ընթերցցի զայս աղերս՝ ծեղոց և Կոչոց, և-ն-ն և շնն-
ն-ն-ն և և-ն.— ՚ի վերայ միոյ շնն-ն-ն:

Ն-ն-ն.— Ոչ ոք եղև նման քեզ ն ը-ն-ն:—
Եկ ոչ ոք կարօտէր ն ն-ն-ն

Ն-ն-ն և-ն-ն շնն-ն-ն:

Յորժամ ածականն ներգործութեամբ ունի զիւր զո-
սական՝ զիտելի է ընդհանրապէս,

Նախ՝ արտ Կոչոց-ն-ն ածականն կարէ դասիլ յ-
ն-ն կամ շնն զոյականի իւրոյ, ևն այնմ կամ և-ն-ն ՚ի
նմանէ. ք. յոլով անգամ զոյականն եղեալ տեսանի ն
Կչ երկուց կամ բազում ածականաց՝ կապելոյ ընդ մի-
մեանս շաղկապաւ կամ ոչ:

Արկրորդ՝ ըստ համայնական ածականն ազատ է ունել կամ ո՛չ զնոյն հոլով և թիւ ընդ գոյականի:

Կանն Է:

Մի կամ բազում ածականք՝ ներդրու գոյականին, ըստ յատկութեան լեզուի մերոյ՝ կարեն համաձայնիլ կամ ո՛չ ընդ գոյականի իւրեանց հոլովի, զօր. »Նուաճել համայնական կամ բնական բանիւ՝ առաւել էր թագաւորին շնորհ:«—Իբրև տիրեաց Խոսրով Բար Ռեյնի նախարարայն հայոց:«—Յորժամ անշշոյ անոց խաւարան պատեցան՝ իւրաքանչիւրոք իւրոյ դրացս ելս ընդլէր:« »Կայ ՚ի վերայ քո բէլ հաւերէ՛ք քաջօր, և երկնայէջս հասակօք սկայլք մրցողօք:«

Միտմանկ կամ երկավանկ ածականք, նաև ածանցեալքն մասնկամբքս կն, կն, որ, հոյն, լէ, շէ՛ ունելով զլիմորոշ տառ, ՚ի ներդրու լինելն սովորաբար համաձայնին ընդ գոյականի, թիւ և զոն անհամաձայնք, զօր. »Ի վերայ Բերդս պարանոյի նորա:«—»Ի բնաւորականաց կամ յանհոյսակցայն ակտից:« »Նաջնորդել ընդ շաւիղս անհոյս բանից հետեւել:«—»Նահայտի.—Յանձն առ ընդունել զմահ քո անուամբ:«—»Տողնապէին գնոսա՝ պսակեալս Բոստօր, սանդարամեաին կաբաւել:«—»Տիրեաց ՚ի վերայ դիւայն հակաակորդաց զբարն բազկօք:«

Անցեալ կամ ներկայ ընդունելութիւնք վարեալ իբր ներդրու ածական բազում ուրեք ՚ի վերջահոլով համաձայնին ընդ գոյականի, զօր. »Ս հատեսցին տարապատուց ՚ի վերայ ելիւոյ, հոյսեւոյ բազմութեան հեթ անուաց զնդին:«—»Օ անցելոյ անցիլն ընդ նոսա՝ անցիշատակութիւն ՚ի միտս արկանէին, զի շոյելոյ տանջանաց լցյնն զպատիժս:«—»Նշուոյ մատանց:«

Կ՝ՆՈՆ Է:

Աճականն՝ յեփրայիմի գոյականի իւրում, թէ կէ և երեալ իյէ և թէ հէ, մի կամ բազում՝ համաձայնի սովորաբար հռչակ և խոսակ թէ և գոն անհամաձայնք, զօր. »Արդք Բե՛ն-Բե՛ն պաշարեալ էին:«—»Ուր և լսիցէ գանուանէ քումմէ Բե՛ն, և զձեռանէ քումմէ հըրէ, և զբազկէ քումմէ յնէ:«—»Ամուրա Բու՛ն-Բու՛ն Բու՛ն-Բու՛ն քաջութեամբ ունէին:«—»Քաջ և արի երևեալ քան զԱրիւլեւս՝ իսկ արդեամբք Թերսիտեայ նմանեալ էր: և ուրիշ խոսք:—»Ահա՛ն յայն. —»Յամօթ արար զձեռան լուր:«—»Յաւք սաստիկք և անհնարէն ոսկերաց ՚ի վերայ հասանէին:«

Օ՛ՆՆՆ 4. Աճականն եղև թուով կրպի ընդ անեղական անուանս, զօր. »Ան՛ն-տառասականօք թշուառութեամբ անկեալ ՚ի վառայն հանդերձէ:«

Օ՛ՆՆՆ 2. Զանրական, բազդատական, հաւաքական անուանք կապին ընդ գոյականի եղև թուով, զօր. »Ժողովրդեան՝ ելևոյ յԱզխալոսի:«—»Խորհէր արևել Բու՛ն-Բու՛ն հայոյ:«

Կ՝ՆՈՆ Ը:

Յորժամ ՚ի մէջ երկուց կամ բազում շողկապեալ ածականաց անկանի գոյական, վերջադաս ածականն բազում անգամ սրահէ վայն հոլովս՝ զոր ունի նախադասն, զօր. »Աժնդակ վարուց և ուրիշ:«—»Իսկանակ՝ դժնդակ և աղտոյի վարուց:«—»Նմուռաց անուամբ և հռչակէ:«—»Զրամայեաց արծաթ բազում տալ նմա՝ իբր քաջաբանի և ուժգնասրտի սուն հրդարմոն:«

Այնպալ ընդունելութիւնք՝ վարեալք իբր յեփրայիմի

ածական սովորաբար համաձայնին գոյականի, թէ և ՚ի վայելուչ գրուածս դնի երբեմն անհամաձայն, զոր՝
»Վործակցութեամբ և լբօր իմոյ ընդունի, յովհաննէս
հնէնէն:«—»Վստն ուխտիցն եղելոց և իրաւանցն շնորհ
ջանայր խաղաղութեամբ անցանել:«— Մանգոյն:—
»Օտուոյ վարսաւորայ՝ շնորհունիս ՚ի պտուղս և ՚ի տե-
րես:«— վոխանակ՝ վանաղանելոյ:

Կ-ն-ն ք:

Մծականք ՚ի հն, էն, ու եղերեալք՝ ՚ի յետադաս լի-
նելն սովորաբար համաձայնին, թէ և գոն անհամաձայնք,
զոր՝ շաճեցաւ ՚ի սմա բնակել, քան ՚ի կառս յերոն-
էնունի:«—»Օանեաւ զմերինայս նետիոյ օձին Էռնանդէ:«
»Վսականն ինքնունի:«

Կ-ն-ն ք:

Եղերեալքն ՚ի էն, եո, ունի, որոյ հոլովումն չէ սո-
վորական՝ ՚ի յետադասին յաճախ անհամաձայն մասն,
զոր՝ ՚իւղոյ ներքին:— սականն ինքնունի:«

Կ-ն-ն ք:

Օնեղելի գոյականին դնել պարտ է ՚ի յետադասն Էռն,
թէ ածական և թէ գոյականն իյէ նախադաս, նա և
կրկնել մարթ է զայն յերոնիս ևս, եթէ ՚ի մեջ նոցին
վայցի այլ բառ, զոր՝ Որպէս յորոնքն գտանեմք
ասայեալ պատմութիւնս:«—»Շաճի շինել շքազարն ար-
պաւանդահող, շատաջուր և բերրի:«—»Շամարելով փոքր
շաղապս մեր նուաստայեալն:«—»Յանապատէ եկեալ
յերկրէ:«

Կ-ն-ն ք:

Եթէ բազում ունիւնի ածականք ներքին իյեն նախ-

Էլ չ'նոյնն յաճախակի կրկնի 'ի վերայ անհնգոն, թէ և մարթէ դնել 'ի վերայ աստիճան միայն, զօր. յՍակայն չես ինչ ասլրելոց յամենագէտ, յամենակալ դատաստանայն աստուծոյ:—Օտէր ամենակալ աղայէին՝ ասլրիլ յանօրէն, յանարժան ձեռանէ 'ի կականովայ:»

Իսկ եթէ շահագործ իցեն ածականք և յարգութեամբ, սովորաբար անհնգոն դնի 'ի վերայ անհնգոն և աստուծոյ 'ի վերայ առաջնոյն միայն, զօր. յՅանբաւ և յանկոխ և յանջուր և յանպտուղ երկրին:—Ի նեղեալ և 'ի խնարհ ժողովոցնէ:»

Եթէ շողկապեալ ածականք անհնգոն յարգութեամբ գոյականի՝ անհնգոն մարթէ կրկնել 'ի տրական և 'ի հայցական հոլով, այլ ոչ 'ի բայտականն, զօր. յ'նչ ամենայն անապատն շտ մեծ և շտ ահագին. «Տայ պատերազմ շտ նախարարն շտ այնոսիկ. «մարթէ ասել—ընդ անապատն մեծ և ահագին—կամ—ընդ նախարարն այնոսիկ:»

Իսկ յորժամ այլ բառ անկանի 'ի մէջ գոյականին և յետադաս ածականաց՝ յաճախակի կրկնի անհնգոն առ նոսա, զօր. յՏեսանէին զանհնարին հարուածս և զմեծամեծս յոյժ:»

Կ-ն-ն շ:

Ածականն թէ նախադաս իցէ և թէ յետադաս, թէ շողկապեալ և թէ անշողկապ՝ յորժամ ունի շտ յարգութեամբ սովորաբար անհնգոն անհնգոն:

ՀԱՄԱՉԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆՑ:

Բացարձակ թուականք:

ԿՆՆՆ Է:

Բացարձակ թուականք՝ հարգանքս զոյականին, հաւ-
ձե՛լ կարեն համաձայնիլ կամ ո՛չ, զՎԹ. յՈր ժողովեաց
զձեղ ՚ի Երէնց հողմոց երկնից:— Երէք հարէ՛ր ո՛չ և ո՛րե-
ք ո՛րեք ընդոճնօր:— Ո՛չ է արբեցու թ իւնս այս զինւոյ
ձեքէք ժամու առուր:— Հինգ հարէ՛ր և երէք հարէ՛ր հեծե-
լաղօր զնշաւ, և քոս և երէք փղօր, երէք հարէ՛ր զերան-
դապէն կառօր:

Ծ՝նէ. Բաւբս Է, երէք, Երէք, միայնակ եղեալք Էշք հա-
մաձայնին. բաւս երէք յաճախ համաձայնի. իսկ
այլ միաւորքն աղատ ևն համաձայնիլ կամ ո՛չ,
զՎԹ. յՄէք աշխարհի երկու դեհասպետք ո՛չ լինին,
և ոչ Էք, արարածոց երկու անք:— Ե՛ժ ՚ի Երէնց
եղեբաց զճարտարապետս իմատուռնս:— Օ՛ւրք սն-
զին աշխարհի մարդ մի և անձն մի արարին:—
Էրէք քոս ամիսս.— երէք ամսոց:

ԿՆՆՆ Է:

Բացարձակ թուականք՝ յորժամ յեք քոսն, զնին ՚ի
հաւձ զոյականի՛ և եթէ Էնց կայրն մեծ և վորք թ իւք,
յետինն հաւձէ սովորաբար, զՎԹ. շամաց ո՛րեքնց.— զի
էր ամաց ու թ սուն և Երէնց:

Ծ՝նէ. Երբեքն ո՛չ պահի այս համաձայնութիւն, որ-
պէս և յայլ անականս, զՕԹ. և ասպարիզօք հէնգ.—
ասպարիզօք հնգետասան:

Կ՝ՆՆՆ Գ:

Աղակի կամ յոբնակի բայարձակ թուականք՝ Դ՝ Ե՝-
 Ի՝-Դ՝-Ե՝-Զ՝ կամին սովորաբար շնորհաբար զոյականն յեւրոպէս,
 զօր. »Առ ունէին ինն դո՛ւն ՚ի ձեռին:—Յետ եօթանաս-
 սուն «Զ. —» Զին անդ երկոտասան «ԶԷ՛-ԶԸ՛-ԶՅ՛-ԶԶ՛-ԶՅ՛-ԶԶ՛-
 քեաց վեցհազար «ՅԸ՛ ՚ի վերայ նորա: — Արկերիւր ՚ի
 ետուն եկեղեցւոյն:»

Իսկ Դ՝ յնորհաբար թուականք զնորհաբար
 զոյականն «ԶԶ՛ յոյնացի կամին, զօր. »Մ՛ յոյնացի երկու՝ յեր-
 կունն ձեռին, մինն արեամբ և միւսն կաթամբ:» Ահան
 ՚ի նմին քաղաքէ քրիստոնեայս «Զ՛ Տինգ:—» Ի լայնու-
 թիւն Կ՝ՆՆՆՆՆ երկոյ, և յերկայնութիւն ՚ի վեց Կ՝ՆՆՆՆՆ:»

Ծ՝ՆՆՆ. Ե. Ի նորհաբար հոլանդ յոբնականին բայ ՚ի բա-
 ուիցս երկու, երէտ, չորս, մնացեալ բայարձակն ո՛չ
 յանդին ՚ի «՝ թիպէտ և յետադաս իցին յոբնա-
 կի զոյականի, քանզի ասեմք սովորաբար,» արս եր-
 կու», ամիս ելի», զուուրս չորս,» բայց ո՛չ բնաւ՝
 արս Տինգ», վեց», և՛ն:

Ծ՝ՆՆՆ. Զ. Բայարձակ թուականք ո՛չ կամին զերկու-
 թիւն Կ՝ՆՆՆՆՆ:

Դ՝ՆՆՆՆՆ Ե՝ՆՆՆՆՆ:

Կ՝ՆՆՆ Ե:

Դասական թուականք յետադասեալ զոյականին միշտ
 համաձայնին հոլանդ, զօր. »յուուրն ձեցեղորդի:— յամ-
 սեանն «Զ՛ՆՆՆՆՆ, և՛ն:

Կ-ն-ն Է:

Նախադաս եղեալք համաձայնին կամ ո՛չ, զօր. յի վեցհարէ-բերորդէ և ՚ն հոս ամի. — ՚ն Կ-ն-ն երորդ ամի Տի-րանայ:

Կ-ն-ն Ը:

Ն-ե-բ-է-ն կարէ կրկնել ՚ն թուականն և ՚ի գոյական նորին՝ մանաւանդ ուր հեռի ՚ի միմեանց իցեն, զօր. «Ար-պէս և ՚ն սաղմոսին գրեալ է յերկրորդում:»

Կ-ն-ն Թ:

Ուր գտանին մեծ և փոքր թիւ՝ իւրաքանչիւրն հոշ-մէ սովորաբար, զօր. «առակ ե-թ-ն-ն-ն երկրորդէ երկրորդէ սաղմոսին ազգէ:»

Կ-ն-ն Կ:

Վաստականն եւ-ի-ն Ե-ն-ն կապի ընդ եւ-ի-ն գոյականին՝ բաց յանեզական սնուանց, ընդ որս վարի յոքնակի, զօր. յի կառան «-ը-ն-ն».— պահքն շորորդս:

Ս-ն-ն-ն Ե-ն-ն-ն:

Վ-ն-ն. թուականքս երկոսե-ն, երեքե-ն, և ՚ն. նշանակու-թեամբ յոքնական գոլով՝ յարին միշտ ՚ի յոսն-ի-ն գոյա-կան, համաձայնեալ նաև ըստ հոշմչո, թէ նախադաս իցեն և թէ վերջադաս, զօր. յի խորհուրդ մտին նախ-բարն երեքե-ն:— Ի յևո-ցն սղնձեայ երկոտասանեցունց:— Ի չորեցունց իո-մ-ն-ն:»

Օգոստոսի թուականն քս ֆեյ, երկուսն, և քս. ֆեյ նախա-
 դասեալ գոյականին ո՛չ՝ համաձայնին նմա ո՛չ Երեւել և ո՛չ
 հուրդով, զօր. քս ֆեյ տարերցոյ. — երկուսն գաւակօր։

Ի երկուսն թուականաց կէն մասնկամք կազմեալքն
 ՚ի նորոքն հուրդ համաձայնին ֆեյն յեզականն, զօր. քսայ-
 րի անդ ՚ի երկուսն։

Իսկ կազմեալք ուրէն մասնկամք նորոքն գոյակա-
 նին՝ համաձայնին ֆեյն ՚ի նախդրիւ հօլովս, զօր. քսնդ
 միոյն շահեւորոյն փոխանորդէ ֆեյն. — քսնդ ուրէն
 յաւելուածով։

Չմայնական և անհայտ։

Երկուսն կամ ֆեյ, երկուսն կամ ֆեյ՝ նախադաս կամ
 յետադաս եղեալ՝ միշտ համաձայնին ընդ յոքնակի դո-
 յականի, զօր. քամնեցունց Երեւելն մերոյ. — քսնդ
 ամենեքումք. — ֆեյն սորա կամօք մատնեցան ՚ի կա-
 սանս։

Երեւել եղեալ քսնականց ՚ի նախդրիւ հօլովս կրկնի
 նորոքն, զօր. քսնեցից շամնեցեան շոտա. — քամնեցին
 ն մեղ։

Իսկ յորոքն դերանուանց, նմանապէս ընդ անուան
 յառաջ կամ զկնի եղեալ և կամ խնդիր եղեալ նա-
 խադրութեան՝ նորոքն ազատ է կրկնիլ կամ ո՛չ, զօր.
 քան շոտա ամենեցին, — մարթ է ասել — քան շոտա շա-
 մնեցին։ — Երեւել ամենեցին ձեզ, կամ՝ շոտ ամենեցին շոտ
 ձեզ։ — Ի յանկալիսն քամնեցին։

Երեւել, ֆեյն ասին անձանց և իրաց։ — Երեւել ՚ի սեռա-

կան և ՚ի բացառական հոլովս վարի ընդ յորնակի գո-
յականի, իսկ յայլ հոլովս մնայ եզական, զօր. քառնննն
հոլուոյ.— քառնննն մասանց.— քառննն նորա։

Իսկ քառնննն եղեալ վարի նաև յայլ հոլովս, զօր.
տամբ վտխան քառննն.— քառննննն գտցէ վերազանցեալ։

Ծանօթ. Յաճախ յոտանաւոր բանս վարի։

Առնննն ստի անձանց և իրաց և նշանակէ քառնննն ոս,
քառնննն ինն. նախադաս կամ յետադաս եղեալ մնայ եզ-
նն, թէ և համաձայնի ՚ի հոլովս, զօր. Չարայաւ քան
քառնննն եղեալս յառաջ քան զնա։— զօրայն քառննննն։

Ծանօթ. 1. Անմիջաբար նախադասեալ կամ յետադա-
սեալ յորնակի գոյականի մնայ եզննն, զօր. Վրոճնք
քառնննն, կամ ամենայն դրոճնք։— Առնննն չարիք, կամ
չարիքն քառնննն։— Իսկ յորժամ այլ բառ անկանի
՚ի մէջ նորա և գոյականին՝ համաձայնի և՛ ինննն,
զօր. քառնննննն պայծառացեալ լինէին վաչս։

Ծանօթ. 2. Յառաջոյ կամ զինի գոյականի եղեալ, յոր-
ժամ այլ բառք անկանին ընդ մէջ՝ միշտ համա-
ձայնի հոլուոյ, — իսկ անմիջաբար յառաջ քան զգո-
յականն եղեալ՝ սովորաբար ո՛չ համաձայնի, զօր.
քառնննն գործոց.— քառնննն տամբն։

Յառաջոյ կամ զինի կալով բերնննն համաձայնի
հոլովով, զօր. Վասն այսր քառննննն։— Ի վերայ քառննննն
այսորիկ։

Բառս քառնննն ՚ի նախադասին կամ ՚ի յետադասին
գոյականին՝ կամի ընդեզննն ՚ի վերայ երկոցունցն ևս,
զօր. յամենայն ՚ի կեանս քո.— ընդ քաղաքն ընդ քան։

Բայցասական հանրականքս ո՛չ ոք, ո՛չ թէ ոք, սովորաբար իբր գոյական վարեալ՝ ասին անչանց և զնին նշանէ:

Ի նախդրիւ հոլովս նօթէն զնի սովորաբար ՚ի վերայ ոք կամ թէ մասնականայս և ո՛չ ՚ի վերայ բացասականին, զօր. »Ոչ չոք սիրէ ստտուած բայց զայն, որ ընդ իմաստութեան բնակիցէ:—Ոչ չոք տեսանէր:«

Օրինակ. Սակաւ ուրեք նախդիրն ՚ի վերայ ոչն զնի, զօր. յոչ ոք ասլաւնեցան, այլ միայն ՚ի մայրիս լերանց:«

Ու ինչ, ոչ թէ, ոչ թէ ինչ, ոչ թէ թէ՛ ածականք են ըստ նշանակութեան և ասին իրայ, միայնակ եղեալ իբր գոյական ձևանան:

Ունչ առանց գոյականի եղեալ ո՛չ առնու հայնչն նօթէն, զօր. »Տեսանէին և ոչինչ. «—Ունչ գլտում զանձնէ իմոյ:«

Ընդ գոյականի եղեալ կամ ՚ի նախդրիւ տրականն՝ առնու նօթէն, զօր. »Լա զստուղ նոյս անսխտան ՚ի կերակուր և յոչինչ պիտանացու:«—Եթէ երկայնակեացք եղիցին՝ յոչինչ համարեսցին:«—Սի՛ բանակուի լինել յոչինչ պէտս:«

Ու թէ, ոչ թէ թէ, ոչ թէ ինչ. ՚ի սոսա թէ և թէ հոլովին եզակի և համաձայնին ընդ գոյականի, զօր. »Ո՛չ կասկածէին և ոչ ՚ի թէնչ ինչ երկիւղէ:—Կարօտանամք և ոչ ի թէ:«—Ոչ թէ յ իրիք ներողութեան հանդիպեալ:«

Վերջէնսն անասնք:

Վերբերականքս այնչ, այսքան, այսչնչ, ևն. ածականք են ըստ նշանակութեան իւրեանց:

Բարդեալքն չ-ի բառիւ, որպիսի են՝ «յաւ-ի», «յար-ի», «յն-ի», և չն. սովորաբար 'ի նախդրիւ հոլովս նախադաս լինին գոյականի ել-ի միայն, զօր. «յաւ-ի գանձս.—յայն- չ-ի բաջութեան սրտի մանկանցն:»

Բարդեալքն «ն» բառիւ, որպիսի են՝ «յսք-ն», «յք-ն», «յնք-ն», և չն. սովորաբար նախադասին գոյականաց և կարեն համաձայնիլ Թոռով և հոլովով, զօր. «յսք-ն եօք ժողովչը- քով բազմացեալ.—յսք-նո՞՞ վայելուչ էր:»

Ծանօթ. 'ի նախդրիւ հոլովս յօքնականին չէ մարթ ասել—«յայսքան» բարիս—զայսքան» ժամանակս. «—իսկ հեռի կալով 'ի գոյականէն մարթ է ասել— «յայսքան» և 'ի սոյնպիսիս և յևս ընտրելական երգս:»

Բարդեալքն «դ» բառիւ, որպիսի են «յդ-դ», «յդ-դ», «յն-դ», և չն. կարեն նախադասիլ կամ յետադասիլ գոյականին, որում բազում անգամ համաձայնին Թոռով և հոլովով, զօր. «յայր այնպիսի—զբանս այդպիսիս—յազգէ այնպիսոյ, և չն:»

Ծանօթ. 1. Ուրիշէ միշտ նախադաս լինի:

Ծանօթ. 2. Ե, յորիկ վերբերականքս բազում անգամ 'ի նախադասին եզակի ձայնիւ վարին ընդ յօքնակի գոյականաց, զօր. «յայն-դեռ» կասանաց, «փոխանակ՝ յայնպիսեաց:»

Հարցականքս «ն», «ն», գոյականք են՝ ասին անձանց և յաճախ վարին ընդ մասնականին «ն»:

'ի նախդրիւ հոլովս ն-ի բառի զնի 'ի վերայ առաջնոյն

միայն, իսկ յայլնն հոլովին երկաբանչիւնն, զօր. քո՞ ոք
ասնն զինէն. — Ընդ. 2-ճ աւեր համարեսցի այնա:

Օւն. 1. Վարին երբեք իբրև ածական ՚ի տեղի 2-ր,
զօր. 2-ճ ոք իբրև զիս այր:

Օւն. 2. Լազական ձայնիւ փոխանակ յոքնականի դնին
բազում անգամ, զօր. 2-ճ այն էջէն՝ որ օգնական
իցեն ձեզ. քո՞ 2-ճ 2-ճ 2-ճ, և 2-ճ. 2-ճ ին սոքա:

Որ ածական է և ասի անձանց և իրաց. միշտ նախ
դրոյ գոյականին և սովորաբար համաձայնի ընդ և և և
և և և, զօր. 2-ճ 2-ճ 2-ճ աշխարհէ ես. — 2-ճ 2-ճ զօրութեամբ:

Օւն. 3. Դ յոքնակի ուղղականն և ՚ի նախդրիւ հոլովս
է մարթ ասել — 2-ճ 2-ճ անկարգութիւնք, 2-ճ 2-ճ
գործս, — բայց եթէ այլ բառ անկցի ՚ի մէջ նո-
րին և գոյականին, զօր. 2-ճ 2-ճ հետեցից շարս և
տողս բանից:

Որ 2-ճ 2-ճ ի վարին իբր հարցական և վերբերական:

Որ 2-ճ գոյական է ըստ նշանակութեան, բայց վարի
երբեք իբր ածական: Դ հոլովին նախէն դնի ՚ի վե-
րայ ուր միայն, զօր. 2-ճ որ ես առաքելից: — Իսկ
յայլ հոլովս երկոքին հոլովին, զօր. 2-ճ 2-ճ 2-ճ. — 2-ճ 2-ճ
2-ճ:

Օւն. 4. Բազում անգամ ՚ի մէջ երկուցն անկանի այլ
բառ, զօր. 2-ճ Որ ուտից 2-ճ ՚ի սմանէ:

Որ էն կամ էն ոք միայնակ վարեալ՝ գոյական է և
ասի իրաց:

Դ հայցական հոլովս կարէ նախէն դնիլ ՚ի մին կամ
՚ի միւսն, զօր. 2-ճ ինչ, որ ինչ, ինչ որ. — յայլ հո-

լուս նախդիրն դնի Քչո՞ր ՚ի վերայ ոչին և ՚ի վերջահո-
լուս ոչն լինի նախադաս՝ թէսլէտ երկոքին ևս հոլո-
վին, զօր. քորց կրկք, որով կւիք, ևն. ւ զոր ինչ գոր-
ծէր նա.— քոր շինչ ասիցէ ձեզ.— ոչ ո՛վ է՝ է՞ յաղթ կցի որ։»

Ի՛նչ, Օ՛վ՛նչ:

Ի՛նչ նախդրիւ վարի, զօր. յէ՛նչ, «» է՛նչ:

Օ՛վ՛նչ ունի վայլ հոլուս և վարի ուղղական և հայ-
ցական, զօր. »Օ՛վ՛նչ է չարութ իւնդ այդ։»

Նախադասեալ գոյականի համաձայնին ՚ի նախդրիւ
հոլուս եզական ձայնիւ և նշանակեն՝ ոչ, զօր. յՎ՛սն
է՛նչ սլատճառի— ի՛նչ վասն ո՛չ սլատճառի:— Վ՛ն ՚ի շէ՛նչ
կատարել գործ,» ի՛նչ առ ՚ի կատարել զո՛չ գործ։»

Շ՛նչ. Հարցական անուանք ունին հասարակաբար զօ-
րութ իւն հանրական անուան, յորժամ հական բա-
յիւ կամ շղկապաւ լծորդին, զօր. »Ո՛վ և է՛ցէ,
ո՛վ ո՛ս և է՛ցէ, ոչ և է՛ցէ, ևն. նշանակեն՝ КТО БЫ ТО
НИ БЫЛЪ—КОТОРЫЙ БЫ ТО НИ БЫЛЪ:

Ո՞ս, Ո՞չ:

Մծականք են՝ ասին անձանց և կենդանեաց, իսկ ՚ի
յոքնակին՝ իրայ ևս. դնին յառաջոյ և զինի գոյականին
և սովորաբար համաձայնին թուով և հոլովով, զօր.
Նարս ոմանս.— զոմն երկտասարդ.— կչուօք ուամբք.— յու-
մեմնէ ոչ սլարտաւորէ։»

Ն՛իչէ: սոցա դնի կամ ՚ի յետադաս մասնականն և
կամ կրկնի երկուցն ևս, զօր. յՎոչեւ շխմոն զոմն.—
թապաւոր զոմն ասեն յխուս.— ևզիտ հրէսոյ զոմն՝ ա-
նուն Մկիւղասու

Ո՞ն եզակի հոլովով լծորդի ընդ յոքնակի գոյա-

կանաց կամ բայից, զօր. »Որպիսիք « երբեքն էին:—
 Նազմաց ուրիշ ՚ի ձէնջ յանձն արարեալ «— քի որպիսիք
 ուրիշ և բազմաց ուրիշ:

Մէ:

Բառք մէ վարի ևս իբր լոկ մասնական, դնի յառա-
 ջոյ կամ զինի գոյականին և միշտ համաձայնի հոլովով,
 զօր. »Ան միտջ, յառաջ միում, ևն:»

Միայնակ եղեալ սովորաբար աննախդիր հայցական
 վարի, զօր. »Տեսանէր մէ ՚ի գազանաց անտի վառեալ:«—
 »Արձակեցին մէ ՚ի զօրավարաց անտի:»

Ինչ, Ինչ:

Իբր մասնական ածականք ասին սովորաբար իրաց և
 սակաւ ուրեք անձանց:

Միայնակ վարեալ ո՛չ երբէք նախադասին գոյակա-
 նայ, զօր. ո՛չ ասի—»Ինչ գործ, Ինչ բան. « այլ կամ
 յետադասին գոյականին, կամ նախ քան զինքեանս պա-
 հանջեն զբայ կամ զածական ինչ, զօր. »Եթէ ունին
 Ինչ ընդ ումք Ինչ:«—»Խօսեցաւ Ինչ վասն քո լաւութեան, «
 քի Ինչ Ինչ, լաւութեան Ինչ:

Ծանօթ. 1. Յամենայն հոլով և ՚ի թիւս միշտ անփո-
 փոխ մնան:

Ծանօթ. 2. Յոլով անգամ վասն ազգուութեան կամ գե-
 ղեցկութեան յարին յանուանս, ՚ի բայս և ՚ի մակ-
 բայս, զօր. »Յայտ Ինչ այսպէս առնէր. « զի յան-
 կարծակի Ինչ եղաք. « — ո՛չ եթէ երկուցեալ Ինչ
 յումեքէ:»

Մէ:»:

Նախադասի սովորաբար գոյականին համաձայնեալ ՚է

հռչակք, զօրք. »՚Ի հեռոստ աւուր.—»՚ի գալ հեռոստ շարա-
թուհու

Ծանօթ. Ստիպաւ ուրեք յետադասի և անհամաձայն մնայ:

Եւլ:

Ստ նշանակութեան մերձաւոր է բառին հեռ. սո-
վորաբար նախադաս զնի գոյականին և ազատ է համա-
ձայնիլ կամ ոչ, զօրք. »Եւլակ բանիւք բազմօք.—»յյ-
լոյ թագաւորաց և յյլոյ քաղաքաց.—»յյլ մարգարէ-
իցն, ևն:»

Ծանօթ. Նախադաս եղեալ հասարակ անուանց՝ ոչ ասի
՚ի յոքնակի նախդրիւն, յառ յյլ քաղաքս, յյլ
տեղիս, ևն:» Իսկ հետի ՚ի գոյականէն՝ կամ ընդ
միջական անուան ասի, —»շյլ սոյնպիսիս, շյլ
ովանս,—առ յյլ ամենեսին, ևն:»

Իւրօրօնէլէր, Երէօրօնէլէր:

Սովորաբար նախադասին գոյականի և ազատ են հա-
մաձայնիլ կամ ոչ, զօրք. »Յէրօրօնէլէր մտաց.—երէօրօն-
էլէր կողմանցդ.—»յէրօրօնէլէրոց կողմանցդ.—երէօրօնէլէ-
րոց միջնորդաց:»

Ծանօթ. Իւրօրօնէլէր ուղղական ձայնիւ վարի վոխանակ
սեռականի և տրականի՝ թէ՛ եղակի և թէ՛ յոք-
նակի, և յետադաս եղեալ յոքնակի գոյականի՝ ինքն
մնայ անփոփոխ, զօրք. »՚Ի դառնալ ձեզ էրօրօնէլէր
՚ի չարեաց ձերոց,» վոխանակ՝ ձեզ էրօրօնէլէրոց:»
Օկշիւ էրօրօնէլէր մարմնոց նոցա ոսկի առնուին:»
Յրուեցան ՚ի տունս էրօրօնէլէր, ևն:»

ՅԵՂԱԳՍ ԴԵՐԱՆՈՒԼՆԵ՛

Էականքս է՞, Գ՞, է՞ն՞ միշտ գոյական վարին. առնուն ածականս յանուանց և ընդունելութեանց՝ նախադասեալ կամ յետադասեալ նոցա, համաձայնին թուով և հոլովով, զօր. »Սեք անդէս զվարս դորամորորութիւն համարէար. — վասն ձեր է՞նդէ՞—դրոցա:

Ի՞նչ բաց յերրորդ դիմէն՝ նշանակէ է՞ն՞, է՞նչ—самый, և ըստ այսմ՝ յարի՛ ՚ի գոյական անուն յառաջ կամ զինի, զօր. »Տեղին է՞նչն—самое место.— է՞նչն ամուրն—самая крепость:

Ըստ այսմ ևս նշանակութեան է՞նչ յարի յայլ էական դերանունան՝ յետադաս միշտ և համաձայն ՚ի հոլով և ՚ի թիւ, զօր. »Աս է՞նչն մարդ եմ.— առ իս է՞նչն ամփոփեցայ:

Յուցականքս Գ՞, Գ՞, ն՞՞ յստկապէս ՚ի վերայ անձանց ասին, և գոյական գոլով՝ առնուն ածական անունս և ընդունելութիւնս յառաջոյ կամ զինի, համաձայնեալ հոլովով և թուով, զօր. »Վորա յետինքդ, և էն:

Սոյնպէս յարին ընդ է՞նչն ածականի— Գ՞ է՞նչն, Գ՞ է՞նչն, և ըստ այսմ է՞նչն կարէ յառաջել, զօր. »Ինչն սորա ասասցեն:

Օ՞նչ. Վարին սորա երբեմն իբրև շողկապ, զօր. »Ն՞՞ ես տեսի անզգամաց արմատս ձգեալ, այլ վաղվաղակի հարան յարկը նոցա: — Ս՞՞ ո՛չ կարէ հանդարտել անձն իմ, զի շարաւով տեսանեմ զկերակուր իմ: — Վ՞՞ և դուք աւագիկ անողորմ հասէք ՚ի վերայ իմ: :

Յուցականքս Գ՞նչն, Գ՞նչն, ն՞նչն՝ ածական գոլով անմիջաբար դնին ընդ գոյականին, սովորաբար նախադաս և

կարեն համաձայնիլ կամ ո՛չ թուով և հոլովով, զօր՝
մարթ է ասել—»ի ոռն աւուր, կամ ՚ի ոռն աւուր, ևն:

Ի վայելուչ գրուածս հռչակով միայն համաձայնն և
այս յաճախակի, զօր՝ »Մտ նոն բանից—նովն շաւորք:«

Յեզակի բացառականն կամ անհռչակ զնի, զօր՝ »Ի
նոն ցեղէ, ՚ի նոն նիւթոյ.«—կամ տրական փոխանակ
բացառականի, զօր՝ »Մբրահամ սարկաւազ ՚ի նոն զեղ-
ջէ.«—»ի նոն կաւոյ, ՚ի նոն բերանոյ:«

Ծանօթ. Միայնակ առանց գոյականի մարթ է ասել վա-
յելչաբար յոքնակի՝ նոնք, ոռ նոնք, զնոնք, ևն.
բայց ընդ գոյականի օտար է ասել՝ նոնք քանք, ոռ
ոռնք հործոս այլ կամ եզակի ասեմք՝ նոն քանք, զնոն
չարչարանք, և կամ զմիւս յոքնական նոցա վարեմք՝
որպէս նոնք բանք, առ նոնք գործս:«

Յուցականքս ոռ, ոռք, ոռն՝ ածականք են՝ ասին ան-
ձանց և իրաց, զօր՝ »Օլինչ գործեցեր զոռք.«—Մ» են
ճնունդք որդւոց նոյի.«—Մ»ս ամենբեւան էին,« ք ոռս
ամենբեւան:

Մնխտիր յառաջ կամ զինի դասին գոյականի՝ այսու
միայն զանազանութեամբ, զի ՚ի նախորդէն զերանու-
անցս՝ վարեմք սովորաբար զհոլովան՝ ոռք, ոռն, ոռց,
ևն. իսկ ՚ի յետորդէն՝ զնին ոռորդէի, ոռոյի, ոռոցի, ևն:

Կանոն 11:

Ի յառաջորդէն ցուցականքս սովորաբար համաձայնն
հոլովով և թուով, և նախորդէն զնի առաջնոյն միայն,
զօր՝ »Մ» աւուր,—չայս օր.—»ոռս օրինակաւ:«

Ծանօթ. 1. Ի բայ առնուլ պարտ է ՚ի կանոնէս զյոր-
նակի նախգրիւ հոլովան, զի ո՛չ ասեմք՝ »ոռն գործս,

յայտ բանս, այլ կամ եզակի դնեմք և կամ յայլ հոլով, զօր. »Յոն գործս կամ յանհնէն գործս:»

Ծանօթ. 2. Սակաւ ուրերք համաձայնին ՚ի քաղաքական հոլովն, զօր. »Յոնհնէն իրակուժեանց. այլ փոխանակ ասելոյ—յոնհնէն գործոյ, յոնհնէն օրէ, և ասեմք—յոնհն գործոյ, յոնհն օրէ:»

Յորժամ յառաջ քան զցուցականն կայ այլ ածականն ՚ի նախըրիւ հոլով, նախնէն սովորաբար կրկնի ՚ի վերայ ցուցականին ևս, զօր. »Օմեծ շայս մարմինս. — յարտաքնոցն յայնմանէ հրոսակաց:»

Կանն ք:

Ցուցականք յետադասեալ գոյականին ըստ կանոնի ածականաց համաձայնին գոյականի հոլովով և թուով, այսու միայն զանազանութեամբ, զի նախնէն կրկնի սովորաբար ՚ի յետադաս ցուցականն, և ՚ի գոյականն դնի դիմորոշող յօդ ըստ ցուցականին, զօր. »Յերբմանէ յայդմանէ.— լնտ այրտ լնտ այդ:»

Ծանօթ. 1. Երբեմն ննայ նախադաս գոյականն, զօր. «՚ի քանննէն յայմիկ.— յորոհայնէն յայմանէ:»

Ծանօթ. 2. Նոյնպէս ևս ննայ նախադաս գոյականն, յորժամ ունի զգերանունն որոցանիս կամ զմի ՚ի բառիցս որդէ, յորդէ, նորդէ, ևն. զօր. »՚ի քանննէն աստի յայմանէ.— քորդիքդէն քում այմ:»

Ստացական դերանունք:

Կանն ք:

Ստացական դերանունն միայնակ առանց գոյականի վա-

ընալ՝ ունի սովորաբար զլիմորոշող յօդ կամ զմի ՚ի բառիցս՝ «բէ, «նէ, ևն. զօր. «Քո՛ է ամենայն ինչ, և ՚ի քոյոցք տուաւ քեզ.— յանդեալ յեւրոյ գործոյ «նէ:»

Կ՝ն՝ն ֆ:

Ըծանցեալ ստացականքս՝ էճայնն, յեւայնն, էճոյնն, յեւրոյնն, սորայ, դորայ, ևն. քշո նախադաս լիննն գոյականին և ոչ յետադաս:

Ոյնն վերջաւորեալքն ըստ հոլովոյ ոչ համաձայնին գոյականի, զօր. «Իւրոյնն նախնեացն—քոյնն մարմնով:— Իսկ այն կամ այնն վերջաւորեալքն համաձայնին սովորաբար ընդ գոյականին թուով և հոլովով, զօր. «Տառ «նէ» բանի.— էւրոյնն, վառայնն:»

Կ՝ն՝ն ֆ:

Ստացականքս՝ էճ, քո, քեւ, յեւ, էւր կարեն

Նախ՝ անխտիր դնիլ յառաջոյ կամ զինի գոյականին.

Երկրորդ՝ համաձայնին թուով և հոլովով.

Երրորդ՝ նախդիրն դնի առաջոյն միայն, զօր. «Որ է քեւս մտի և է խորհրդեան քեւս էք:— «Տառ պատկերի քեւս.— յետ էճոյ մեկնելոյ:—

Կ՝ն՝ն ք:

Ինչոքո՞ յօքն յարի ՚ի գոյական անուն հասարակ՝ ուր և կայցէ այն, նաև ՚ի նախադաս ստացականն՝ բայց ոչ երբէք ՚ի յետադաս ստացականն, զօր. մարթ է ասել՝ «Լիմոց բանից», այլ ոչ—բանից իմոց:»

Ծանօթ. Յատուկ անուն յետադաս ոչ աւնու զյօդ, զօր. ասեմք—«ի մերոյն Հայկայ—զիմն Տրդատ—և կամ՝ զՊարոյրն մեր.—բայց ոչ ասի՝ ՚ի մերմէ Հայկայն. զմեր Պարոյրն:»

Յարաբերական Որ:

Կ-ն-ն ւ:

Յորժամ յարաբերականն ներդրո՞ւմն ունի զյարաբերեալն՝ սովորաբար յերկու լինի, քանզի պաշտօն նորա է՝ ՚ի մէջ բերել զյառաջասացեալն, զօր. »Այս՝ որո՞չ ո՞չ տեսանիցեն և ականջս, որով ո՞չ լսիցեն:»

Սակայն ՚ի վսեմ դրուածս յարաբերականն բազում անգամ ներդրեալ յարաբերեալ բառին, զօր. »Իբրև գիտացին՝ որ ՚ի թեսաղոնիկէ հրէայն էին.» փոխանակ—իբրև գիտացին հրէայն, որ ՚ի թեսաղոնիկէ էին:— »Ուստի ՚ի նմանէ վասն որ ՚ի Յիսուս Քրիստոս հոգն,» փոխանակ—վասն հաւատոյն, որ ՚ի Յիսուս Քրիստոս:

Կ-ն-ն ւ:

Ուր զորո՞ւմն կայ յարաբերեալ դերանուն, յարաբերական նորա երբեմն դնի յայն հոգն՝ յոր դների էր յարաբերեալն. իսկ երբեմն ըստ պահանջելոյ բային դնի յայլ և այլ հոլովս, զօր. »Կարգային առ որ յամենայն ժամանակի օգնական և պաշտպան լինէր ազգին իւրեանց,» իմ կարգային առ նա, որ յամենայն ժամանակի, և ն:—»Որո՞՞ն ինդրէ ՚ի քէն՝ տուր, և որ կամի փոխ առնուլ ՚ի քէն, մի՛ դարձուցաներ զերեսս,» իմ. այն, որ ինդրէ ՚ի քէն, տուր և մի՛ դարձուցաներ զերեսս յայն:» որ կամի փոխ առնուլ ՚ի քէն.»

Կ-ն-ն ւ:

Յորժամ յարաբերականն ներդրութեամբ ունի զյարաբերեալն՝ դների է յայն հոլով, զոր պահանջէ բայն կամ այլ բառ, որոյ է լեզբը, կամ տէր կամ յատկացուցիչ, զօր. »Ի վախճան առուրցս այսոցիկ խո-

տեղաւ ընդ մեզ որդւոջն, շոք եղ ժառանգ ամենայնի,
որով և զյաւխտեանսն արար, ոչ է լոյս փառայց:

Կ-ն-ն Գ:

Յարաբերականն պարտ է Էռ-ով համաձայնիլ ընդ
յարաբերելոյն, զօր. »Պաշտօնեայք, որով հաւատացէքն.—
»յաւուրս նոյն, յոր տապան կազմէր:»

Հեղինակք մեր բազում անգամ առ յօրնական յա-
րաբերեալն դնեն զյարաբերականն եզակի, մանաւանդ
յուզղական, ՚ի տրական և ՚ի բացառական հոլովս, նաև
բայն երբեմն եզական դնի՝ ունելով զբազմաւորական
նշանակութիւն, զօր. »Սայր իմ և եղբայր իմ սօքա
են, ոչ զբանն ատուծոյ լսեն և առնեն:»—Մ, յիշեցու-
ցանել նոցա զմարտ պատերազմաց, ոչ ՚ի ձեռս նոցա
իտրեցեցաւ,» փոխանակ՝ որք ՚ի ձեռս նոցա կատարեցան:

Կ-ն-ն Ե:

Յարաբերականն յորժամ լինի յատկացուցիչ, խնդիր
անուան, տէր կամ խնդիր բայի՝ դնի միշտ յառաջոյ և
ո՛չ երբէք զկնի անուան կամ բայի, քանզի ո՛չ ասեմք՝
էմարտ-էն-նն որոյ, նման որո՛ճ, հե՛տէ յորժե, Կե՛սե՛ւ շոք, և ն-
այլ ասեմք—որոյ իմաստութիւնն, որո՛ճ նման, շոք տե-
սեալ, և ն:

Բացարձակեանն ՚ի կ-ն-ն-ն: Քանի մի նախադրութիւնք
սովորաբար յե՛ր-տ-տ կամին զյարաբերականն, որպիսի
են՝ վսե՛ն, ստե՛նց, ստ, ըն՛ք, ըստ, ըն՛ք, զօր. վսան որոյ,
առանց որոյ, առ որո՛ճ, ընդ որով, ըստ որո՛ճ, զհետ որոյ:

Նախքէք կամ նախադրեանն նախադաս անուանց կամ
այլոյ հոլովելի բառից՝ դնի կամ ՚ի վերայ յարաբե-
րականին, կամ յետադաս անուան, կամ երկուցն ևս՝
մանաւանդ յորժամ այլ բառ անկանի ընդ մէջ, զօր.

»Յորոց դունն է՝ խնդիր ելթեալ էիր. «—յորոց ձեռաց կատարին ամենայն չարիք:»

Ծանօն. Նախդիրքս է, յ, շ միշտ դնելի են ՚ի նախադաս յարաբերականն, զօր. սովորաբար ասեմք՝ շորոց արիւնն կամ շարիւնն—յորոց ՚ի խռովելն:»

Կ. Ե. Ե. Է.

Բազում անգամ ունենալով ընդ յարաբերականին դնի և այլ անուն կամ դերանուն, որ չէ բացայայտիչ՝ որպէս ասեն ոմանք ՚ի քերթողաց, այլ աւելորդութեամբ եղեալ և կրկնութիւն, զօր. »Մ. ու մատուցեալ է ձէ՞ն կենդանի,» փոխանակ՝ մատուցեալ ՚ի վէ՞մն կենդանի:—»Յորոց զարհուրին յոյ՞ս էլ է փոքուէ,» փոխանակ ասելոյ—զարհուրին յայտ՝ իրէ փոքուէ:—»Տեղիդ՝ յորո՞՞ս կաս է ք՞՞ս,» փոխանակ՝ տեղիդ, յորում կաս:

Ծանօն. Յարաբերական դերանունն ըստ համաձայնութեան և ըստ նշանակութեան ունի ևս զայլ կիրառութիւն:

Ն. Ե.՝ փոխանակ հայցականի կամ այլ հոլովոյ՝ դնի ուղղական կամ աննախդիր հայցական, զօր. »Տեսեալ զայն, ու յառաջն ուրանային, քի՞ շոք:—»Մ. յնու՝ ու պակաս գտար, եղեր ամենայն օրինայն պարտական,» քի՞ ու ո՞՞ պակաս գտար:

Ն. Ե. Ե.՝ բազում անգամ դնի ՚ի նախադասութեան իբրև թարմատար առանց համաձայնութեան, զօր. »Ոչ տկարանայ առ ՚ի քէն և ոչինչ... ու ՚ի ծապել անըստուեր նշուլից հալին մեղք,» և էն:

Ն. Ե. Ե. Ե.՝ ՚ի վայելուչ գրուածս կրկնելով ՚ի գործ ածեալ՝ ունի բազում անգամ զնշանակութիւն մասնա-

կաննացս՝ ոհն, ոճանք, էհն, ճանն էնչ, և էն. զօր. յՍողոմոն-
ցինն ոչ շատ և ոչ սակաւ, յի՛ ոճանք շատ և ոճանք սա-
կաւ:—Օ՛ ի որ զօրք պարսպապահ՝ ՚ի վեր անդ կային՝
ոչ ՚ի ներքս, ոչ արտաքս ՚ի վայր թօթավիէնն, ք յի ոճանք
՚ի ներքս, ոճանք արտաքս:

Չրբոչք՝ երբեմն ուղղական յարաբերականն և բա-
զում անգամ հոյժէականն վարի իբր շաղկապ սլտոճա-
ռական և նշանակի՛ որովհետեւ, ինչպիսի շէ, վտն յայտնէի,
չէ, և էն. զօր. յԵկնայք՝ օրհնեալք հօր իմոյ յարբայու-
թիւնս, ոչ ոչ (յի որովհետեւ) ՚ի սակաւուդ հաւատարիմ
եղէք, ՚ի վերայ բազմին կայուցից:—Օ՛ ինչ հատուս-
ցուք փոխարէն այս մեծի յաղթութեանս, ոչ (յի փոխա-
նակ զի) ո՛չ ոք կարաց ելանել ընդդէմ՝ մեր պատե-
րազմաւ:—Թողեալ ՚ի բաց զկատակելու՝ յանցանել ընդ
հուր դարձո՛ զքեզ, ոչ և ես զինի քո, ք յի շէ և ես
զինի քո:

Ինչո՞ւ յոչ Ս, Դ, Ն:

Ինձորոչքս Ս, Դ, Ն յարեալ ՚ի վերջ բառոց՝ որո-
շեն զնշանակեալն նոցին ըստ դիմաց կամ ըստ կարգի
մերձաւորութեան և հեռաւորութեան, և ըստ սրահան-
ջեոց բանին տան զզօրութիւն եհն, ցոյսական և ցոյ-
սական դերանուանց. քանզի յասելն՝ յտէրս և վարդա-
պետս, ք երրակի իմանի, նոն՝ իբր հական—էս տէր, էս
վարդապետ. — երկրորդ՝ իբր ցուցական — յս տէր, յս
վարդապետ. — երրորդ՝ իբր ստացական—էճ տէր, էճ վար-
դապետ: Օ՛ այս իմա՛ զընձորոչականաց՝ յարեոց յայլ
բառս:

Նախադրութիւնք, շաղկապք, միջարկութիւնք և վեր-

բերական անուանք ո՛չ առնուն զգլխմորոշական յօդ, այլ յորժամ ՚ի գործածին իբր անուն, զօր. »Օ՛րնչ իցէ այն փոքր միւս ևսն.«—»Ո՞րն» զմի ցուցանէ:—Յօրինակսդ նն և ո՞ն յօդիւ են եղեալ, քանզի վարին իբրև անուն:

Դ երանուանց միայն յարբէրէնն չառնու զյօդ. իսկ անուանք, մնացեալ դերանուանք, բայք, ընդունելութիւնք և մակբայք ընդունին զյօդ զանազան եղանակաւ և նշանակութեամբ:

Նախ՝ յորժամ ՚ի խօսս զօրութեամբ իմանի դերանուն ինչ, զոր պահանջէր անունն կամ բայն, զօր. »Արբայք իսրայելի«—յի քոն արբայ իսրայելի: »Տեղի» անապատ է և օրն տարածամեալ,« յի, »չ» տեղի, »չ» օր: Յորժամ յխս խորհրդոց լինիք վերահասու—յի յորժամ վերահասու լինիք »չ» խորհրդոց, որ յխս:

Արկրորդ՝ ուր զօրութեամբ կայ յատկացեալ անունն, կամ գոյականն և կամ այլ ևս անուն, գլխմորոշ յօդն՝ մանաւանդ ն, դնի ՚ի յատկացուցիչն, յածականն և կամ ՚ի ինդիք անուան, զօր. »Օ՛ր ծերութիւն սատուական ո՛չ բազմաժամանակեայն է.« յի ո՛չ բազմաժամանակեայ ծերութիւնն է:—»Եթէ ընդ փայտ դալար զայս առնեն, ընդ չորն զինչ լինիցի«—յի ընդ լոյսն էն զինչ լինիցի:—»Նտիւք խոցոտել զի վերայ պարսպին.« յի զեղեանն ՚ի վերայ պարսպի:

Արբորդ՝ բազում անգամ գլխմորոշ յօդք վարին ՚ի խօսս վասն վայելչութեան, ազդուութեան կամ պարզութեան:

Դէճորոշ յոգս 'է վերայ անունն:

Կունն ւ:

Ուր գոյականն անուն, բայանուն կամ աներևոյթ ներգործութեամբ կայ 'ի խօսս' անխտիր կամի գյօղ' թէ նախադաս իցէ ածականին և թէ յետադաս, զօր. »Ա՛ռ դու զորդիդ քո սիրելի:« — Արտաքին մարդս մեր: — »Օ՛րնչ իցէ 'ի մեռելոյն յառնել:«

Յորժամ գոյականն ունի զկնի իւր զգուցական դերանուն՝ սովորաբար ընդունի զյօղ, զօր. »Յերդմանէդ յոգս՝ անն:« Ոսկերքդ յոգսէն:

Կունն ւ:

Բազում ուրեք մի և նոյն յօղն կրկնի 'ի վերայ ածականին և գոյականին, յատկացելոյն և յատկացուցչին, մանաւանդ յորժամ այլ բառք անկանին ընդ մէջ. զօր. »Հան զարսդ եկեալսդ առ քեզ:« — Ա՛կայելով զանձինդ զպարտականդ մահու զանբուժելիդ բեկուժի:«

Դէճորոշ 'է վերայ դերանունն:

Բաց 'ի յարաբերականէն ամենայն դերանունանք ընդունին զզիմորոշ յօղս. զօր.

Առնչն դէճ: »Յոր եսդ իջանեմ,—իմ յոգս՝ յոր ես իջանեմ.—»զոր ինչ եսս գործեմ—իմ զոր ինչ ես քննէն գործեմ. որպէս մերս լուար:

Արնչ դէճ. »Օ՛ր դուդ առնես. իմ—զոր դու քննառնես:» Իբրև զձեզդ էլ—իմ յոգս, որդե՛ս դուք այժմ էք, ևհն:

Արնչ դէճ: Դերանունն էս իբրև հական՝ ընդունի միայն զն, զօր. »Որ զլուրեալն էին:«—Իսկ հականս քնն

կարէ զերիս ևս յօդս առնուլ, զօր՝ Խնքն*, Խնքն*,
 Խնքն*: Արբեճն 'ի բայ թողանի վերջին և, զօր՝ յՎ ան
 զի Խնք* է բաշխող և նոյն Խնք* բաշխի 'ի միջի մե-
 րում միշտ անծախսապէս:

Կական և ցուցական դերանունք՝ յորժամ մերձ
 ունին զբայայայտիչ կամ զածական անուն՝ դիմորոշ
 յօդն դնի 'ի վերայ անուան, զօր՝ յՎ. և ձեզ Ելչանք*.
 յՄեզ վկայից*.—յԱ հովիւ*, և Կն:»

Պոյական ցուցականքս *ո, *ո, և *ո ընդունին զյօդ ըստ
 դիմաց, և 'ի հոլով՝ եզերեալս * 'ի մէջ վերջաւորու-
 թեանս և դիմորոշին վասն քաղցրութեան դնի սովո-
 րաբար յ. քանզի ասեմք. սայս, դոքայդ, նոքան, փո-
 խանակ, սաս, դոքադ, նոքան, զօր՝ Օ. որ նոքան ժողո-
 վեցին: յՕ. որ դոքայդ անօրինեն զինէն: յՕ. որ նայն առ-
 նէ: յՈր նման հաւանեալ էին:»

Ըծական ցուցականքս *ոյն, *ոյն, և *ոյն միայնակ եղեալ
 կարեն առնուլ զյօդ. սոյն*, դոյնք, նոյնն. իսկ ընդ գո-
 յականի վարեալ՝ դիմորոշն դնի 'ի վերայ գոյականին,
 զօր՝ յՕ. դոյն բանք:»

Իսկ ածական ցուցականքս *ոյ, *ոյ, *ոյ միայնակ կամ
 ընդ գոյականի վարեալ՝ ոչ կամին զյօդ. և եթէ հարկ
 իցէ դնել զյօդ, յարեմք զայն 'ի նախադաս գոյականն,
 զօր՝ յՅարանց* յայսցանէ:»

Ստացական դերանունք ան. միայնակ վարեալք միշտ
 կամին զյօդ. ք. նախադաս եղեալ գոյականի առնուն
 զյօդ. իսկ ք. յետադասեալ գոյականին ոչ երբէք վա-
 րին յօդիւ:

Դիմորոշ յօդ* 'ի վերայ բանց:

'ի բայիցս բանց 'ի հրամայականէն, այլ ամենայն ե-

ղանակք և ժամանակք սովորաբար առնուն զգլխորոշ յօրս:

»Որ գլթայն՝ ողորմութիւն գտայէ՝ « քի նա՝ որ գլթայ:

»Ես այր տառապեալ՝ զլնուրդ կամ՝ հիայեալ՝ « քի ես կամ:

»Վխտացէ զոր գրեցիք՝ « քի զայդ՝ զոր գրեցի:

»Որ ընթեռնուն՝ ՚ի միտ առցէ՝ « քի նա՝ որ ընթեռնու:

»Եթէ զոր քակեցին՝ միւսանգամ շինեցեմ՝ « քի եթէ զայն՝ զոր քակեցի:

Յորժամ բայն անմիջաբար նախադաս ունի զանուն կամ զդերանուն իբրև տէր կամ խնդիր, յօրն սովորաբար դնի ՚ի նախադաս բառն, զօր՝ »Ես այն եմ, որ յաւիտենիյն եմ:—Պարտ է մեզ՝ որ կարողք՝ եմք: Որ ամուլն կոչեցեալ էր: «

Չայս գլտել պարտ է և զանցեալ ժամանակէ բայց, որ հական բայիւ ձևանայ, նաև գհականաց, որ միայնակ վարին. քի է՝ զգլխորոշ յօրն դնել պարտ է ՚ի նախադաս բառն և ոչ երբէք ՚ի յետադասն, թէ անուն, թէ ընդունելութիւն և թէ բայ իցէ՝ նախադաս, զօր՝ »Ի վերնատանն՝ ուր հաքն ժողովեալ: « Դուք որ մեռեալն էիք ՚ի մեղս ձեր, և ն:

Վեճորոշ արտ ՚ի վերայ զնորմելութեան:

Մնցեալ կամ ասլաունի ընդունելութիւնն՝ վարեալ իբրև ածական, միայնակ կամ կից եղեալ ընդ գոյականի, առնու գյօղ ըստ կանոնի ածականաց, զօր՝ »Նոցին խկ կոչեցելոյն:—Փրկելոյն՝ մեզ: «

Խակ յորժամ ընդունելութիւնն վարի իբրև բայ, քի ընդ գլխաւոր բայի ձևացեալ՝ առնու գյօղ ըստ կանո-

նի բայից. որպէս եղաք 'ի վերոյ, զօր. »Օրը խօսեցեալն էր նմա:»

Միայնակ վարեալ առանց դիմաւոր բայի, ոչ ընդունի զյօր. զորօրինակ. »Խօսեցեալ զմայր նորա մարիամ Յովսեփու:»

Դիմաւոր յօրն 'ի վերայ հակառակից:

Մենայն մակբայ ընդունի զյօր. ոչ ըստ նշանակութեան, այլ զօրութեամբ եղեալ լռելեայն դերանուան կամ բայի, որում նախադասի, մինչ զի յետագաս եղեալ ոչ առնու, զօր. »Որ մտադիւրն ծառայեաց բաղմաց. « ցի — նա՛ որ մտադիւր ծառայեաց: »Որ այժմ՛ կեամ. ցի. ես՛ որ այժմ՛ կեամ:»

Բացասականն ոչ կամ չ յաճախակի առնու զյօրն, իսկ երբեմն է, զօր. »Որ ո՛չն ունիցի: »Որ ո՛չն է ձեր թշնամի:« — Մղաղակեա՛ որ ո՛չ է երկնէիր:« — Որ չե՛ք էք սրբեալ:»

Մակբայք՝ նախադասեալ աներևութի՛ վայելչաբար յինքեանս առնուն զյօր, զօր. »Յաճախն՛ ընձեռնել, 'ի շատն մատուցանել, յառաւելն՛ ողորմել:»

ՏԵՐ ԲԱՅԻ:

Տէր բայի նշանակէ զայն՝ որ առնէ ինչ, կամ կրէ, կամ լինի: Համաձայնի սա ընդ բայի Խ. ըստ հռչակոյ. ք. ըստ Բռչոյ. ք. ըստ ԳԻՅ:

Կանոնն ք:

Դիմաւոր բայն կամի շրէշ յուղղական հօլով, զօր. »Խորհորհրտի թիւրք անջատեն յԱստուծոյ: »Օրն ոյն է բաժին մեր:» Ծանր է մեղ և ճանաչելն՛ զնա:»

Ծանօթ. Խոտորմամբ 'ի կանոնէս երբեմն հեղինակք մեզ
 փոխանակ ուղղականի 'ի սեռական կամ 'ի տրական
 հոլովս դնեն զտէր բայի. սակայն այս հակառակ է
 առողջ դատողութեան, և չէ օրէն հետևել օրինա-
 կիս, որ թէև առ քաջ մատենապիրս տեսանի, սա-
 կայն առ անզգուշութեամբ մուծեալ վրիպանս ու-
 նել պարտ է, զօր. » Առաջաբան » որ յերկինս, յոր-
 ժամ տեսին զտէրն իւրեանց 'ի խաչին... շարհո-
 շէցան. » փոխանակ՝ լուսաւորքն:—» Իսկ Պարտաւոր, որ
 յորդուցն Շարայի, փոխանակէ զլեւան մթին:—» Այս
 առաջ 'ի մարդկանէ զչորս տիւս և զչորս գիշերս
 անընդհատ 'է քան լինէցէ, » փոխանակ ասելոյ.—» վ որ:

Կանն Է:

Բնդունելութիւնք և աներևոյթք բազում ուրեք
 վարին սեռականաւ, որ յուղղական կարէ փոխիլ, եթէ
 ընդունելութիւնքդ և աներևոյթքդ փոխիցին 'ի դիմա-
 ւոր բայ:

Օրինակ շարհոնէն: » Տեսեալ յարարոյ ծիծա-
 զեցան, անարարէն՝ և արհամարհեաց: » Արարարէ տեսեալ
 զչարագործն պատժեալ՝ հաստատութեամբ խրատէ
 զանձն, և անարար անցեալ զնորք փնտսեցան: » Օ, որ
 առեալ անարարչոյն և արարչոյն, արէն Վարարչակ. » փոխա-
 նակ—տեսեալ՝ ծիծաղեցան արարք և անարատն ար-
 համարհեաց: — Խորագէտն՝ տեսեալ զչարագործն. . .
 խրատէ զանձն, և անարար անցեալ զնորք փնտսեցան:
 » Օ, որ էաւ անձնագեղն և քաջաղեղն՝ արին Վարարչակ:

Օրինակ անարարէն:—» Մինչև Էրզնայ իսկ ասել, թէ
 մեռաւ. » փոխանակ—մինչև բազումք ասէին, թէ մեռաւ:
 » Մանալ երկնէն և իջանել հոգւոյն սրբոյ. » փոխանակ—

բացան երկինք և էջ հողին սուրբ: Այս ոճ յստուկ է լեզուի մերում, զոր յաճախ կիրառութիւն հեղինակաց յանդրդուելի կանոն է փոխեալ:

Ծանօթ. 1. Ընդունելութիւնք և աներևոյթք վարին նաև երբեմն հարկաւոր, սակայն չէ այս վայելուչ, և անտեղի այսպիսի կիրառութիւն՝ թէ և տեսանի առ հեղինակս, զօր. »Առճեալ յոչ ոտիցն և ձեռայնս:« »Ընդործ եղեալ գործիչն այսօրիկ:« »Ի՛նչպէս եղև երևել ընդ երկինս և ընդ երկիր ոչ հիշելու:« Կանայ հնազանդ լինել արանց իւրեանց:«

Ծանօթ. 2. Անցեալ ընդունելութիւնն մերձ ունելով զգիմաւոր բայ՝ վարի նոյնպէս հարկաւոր, զօր. »Յորմէ բոլոր քրիստոնէսն ի ստուծութիւնս վասիչին:« Կ. յորմէ բոլոր բարեհաւատքն վասիչին: »Յորդեալ ի ջանսն յորդահոս հիշելուց,« Կ. ի ջանսն հրեզէն գետք:

Ծանօթ. 3. Երբեմն անցեալ ընդունելութիւնն ըստ մերձակայ սեռականին և ինքն դնի սեռական, զօր. »Յայտնապէս Աստուծոյ զօրութեանցն երևելոց:« — Կ. Աստուծոյ զօրութեանցն երևեալ կամ երևելելով:

Ծանօթ. 4. Եթէ աներևոյթն եղեալ իցէ ընդ դերանունն՝ փոխանակ սեռականի դնի այն ոչ հարկաւոր, յորժամ աներևոյթն է հարկաւոր կամ ՚ի նոյնպէս հարկաւոր իսկ յայլ հոլովս դերանունն կամ անուն դնի տակաւին հարկաւոր, զօր. »Եթեալ անցանել է՛յ յաշարհ իմ:« »Ի դնան ի՛նչ զհետ սրբոյն իսրայելի:« »Ի ջանելով հո:« »Ի զործել հարկաւոր:« »Ի խօսել ճարտար,« և ՚ն:

Ծանօթ. 5. Կնցեալ ընդունելու թիւնն՝ վարեալ ընդ եզակի երկուրդ դիմի հական բայից՝ առնու զսեռական դերանուն կամ՝ անուն յառաջին կամ՝ յերկրորդ դէմ՝ որպէս յեզակին նոյնպէս և յօրնակին, զօր. »Տեսեալ է իճ, տեսեալ է քո, տեսեալ է նոբ. տեսեալ էր իճ, քո, և ն. տեսեալ իցէ իճ, քո, և ն. »Որոչ զմանկունս իւրեանց թիւատեալ էր: »Ո՛չ զիտէր. Յակովբ՝ թէ Ռաֆէլ:» Կնոջ էրոյ զոգայեալ էր զնոսա:»

Ծանօթ. 6. Հայցական հոլովն ոչ լինէ տէր բայի:

Յոճ արբունական հրովարտակի տեսանի եղեալ հայցական հոլովն ընդ կրաւորականի, զոր չէ՛ պարտ համարել տէր բայի, այլ նոյն իսկ հայցական հոլով, քանզի յայդպիսի դիպուածս կրաւորականն ունի զնշանակութիւն ներգործականի, զօր. »Օ՛րէշիւնն զամբիդ ՚ի ներքս քոն էլ լինէ ցրահանայապետդ, քի տամք: »Օ՛քոն Վտղոմայեցւոյ քոն էլ լինէ նոցա պարզև. « այսինքն՝ տային:

Կանոն Է:

Տէր Բանն պատշաճի միայն քիմարդ Բանց և ո՛չ երբէք աներևութից կամ ընդունելութեանց, որպէս անտեղի ընդվայրաբանութեամբ ասնն բազում քերթողք. քանզի ունիլ շքից յարուի է Բանն քիմարդաց. ուստի՛ Գէր բային սովորաբար համայնի է բնդ քիմարդին Բոնով, քի, եթէ բայն իցէ եզական կամ յօրնական և տէր նորին դնի նոյնպէս եզական կամ յօրնական. թէև բազում ուրեք տեսանի առ հնդինական եզական տէր առ յօրնակի բայի և կամ յօրնակի տէր առ եզակի բայի, զօր. »Օ՛ր տակաւին Գոյ յիս Բոնի: »Լև քոն կնոջն երկու

էնք: »Որ առ իս կրին յիւլճոռնիս հիւսուանցն քան զհեղեղին
 յորդուծ իւն: »Ն, յԼ յաղծական էն համայնից քոյդ հու-
 րոսիւն-էնն:« »Յորժամ պարտ-էրոսուանցո-էնն ՚ի ներքս
 հրէն:—»Նստուծոյ յայսնի է անհրժի մարդկան:«

Կանոն Գ:

Բայն դնի յոսնի՛ն յորժամ որչի լինին նմա բազում
 շուքագետ անոռնիս, թէ և մարթ է եղական դնել ըլ-
 բայն՝ յորժամ անմիջաբար զինի գայ եղական անուն,
 զօր. »Փոփնիսոյն էնն և դատերք իւր: »Ն, ընթեր սու-
 ընիս հոյ արարչո-էնն և կշիւքն, վճիւն և հատույ-
 մունքն:«

Կանոն Ե:

Բստ նշանակուծեան բազմաւորական անունն անխը-
 տիր կարէ վարիլ ընդ եղական և ընդ յոքնական բայի,
 որպիսի են՝ բայարձակ թուականք, հանրականք, հաւա-
 քականք և մասնականք, զօր. »Ն, ինչ է-բարանիւ-բ ցեղբայր
 իւր: Վարչարո-ք է-բարանիւ-բ ՚ի ճանտարհէ իւրմէ չա-
 րէ:« »Ի թիկունս հոյնց հոռնիս հրէաստանի:« »Նստու-
 ճիւն հոռնիս Սակաբեան: »Նիւնն ՚ի նոյսնէ յիմարք էնն:«
 »Նիւնն յոսն երկուց դանգայ վճարէն:«

Ծանօթ. Օչայս զիտել սրճար է և զունեղական անուանց,
 որպիսի են՝ ճրտք, շիւրհք, իմք, իտք, ևն. որք վարին
 ընդ յոքնակի և ընդ եղակի բայեց:

Կանոն Զ:

Օրը դէմ ունի անունն կամ դերասունն, յայն դէմ
 և զնել սրճար է զբայն, զլր. »Ն,« միայն մնայեալ էն,
 և որոս ուր էնն:«

Յորժամ 'ի խօսս գտանին անուանք ըստ այլ և այլ դիմաց՝ բայն դնի ըստ դիմի Բրչառն անան, զօր. »Աշտմ-
 քեցն զքեզ քո քեռն և ո՛չ ես:— Բազմադիմի անուանք՝
 ունելով զմի բայ, կամին զայն սովորաբար յայն դէմ,
 յոր եղեալ է առաջին տէր բային, զօր. »Վարով Կայ-
 ցե՛՛հ էք և մայր քո և եղբարք քո և երկէրդ անհայտ քեզ:
 »Յորժամ Կո և նա միայն էջէ:«— Սակառ ուրեք համա-
 ձայնի մերձաւոր դիմին, զօր. »Եւ դու և մեծամեծք քո,
 Կորձս և Կանայք քո ընդէն նորօք զգինի:« փոխանակ ըմ-
 պէիք:

Օրինք. 4. Տէր բային անխտիր դատել կարէ յարայն կամ
 զայն:

Օրինք. 2. 'ի բանս տէր բային և երբեմն բայն, մա-
 նաւանդ էականն՝ բազում անգամ զօրութեամբ
 իմանին, զօր. »Քանզի ուր ոչ հաւատո՞ զիւրդ հո-
 րի, և ուր ոչ հոգի՞ զիւրդ զօրութիւն:« »Սեր
 կաւ և դու ստեղծիչ մեր և գործք ձեռաց քոյ
 ամենեքին մեր:«

Խնդրառութիւն բայից:

Կանոն 5:

Երկուրեւնի բայն կամի խնդիր զհայտնի և ունի:
 Հայցական խնդիրն 'ի հասարակ անուանս դնի բա-
 զում անգամ առանց շ նախդրի:

Յատուկ և միջական անուանք, դերանուանք, գոյա-
 կանք՝ որք ունին զյատկացուցիչ, զածականս կամ զլի-
 մորոշ յօդ՝ արձարեալ անհարձո-ճեմ կամին շնորհիւն զ,
 զօր. »Նա տայ ամենայնի կեանք և շունչ և զամենայն ինչ:

Յոբնակի աննախնայի Տայցականն երբեքն անփութիս պահէ զլոբնականայուցիչ Կ, զօր. »Ունէին զլուխ, որով ստոտակէին զանիրաւս. « Իմ զգլուխս: » Այլ թէ ժանիս խածանողք ինձ ցուցանիցէ. « զժանիս խածանողս: «

Ներգործականն բայք ինչ, որպիսիք են— առնէ՛մ, առնէ՛մ, իւրձնէ՛մ, համարէ՛մ, հարցնէ՛մ, որորցնէ՛մ, ևն. վարին երկու հայրնաւոր, յորոց մին ըստ նշանակութեան ունի զտեղի ուղղականի, տրականի և գործիականի, զլի. » Եւ զ՝ առնես զքեզ. «— փոխանակ՝ Կ՝ առնես զքեզ: » Ուսուցանէր զնոս բազում ինչ. «— փոխանակ՝ ուսուցանէր նոս բազում ինչ: » Օչ միայն աղաչեսցուք զՄատուած. «— փոխանակ՝ առնա՛ միայն աղաչեսցուք:— Մաւ չէ՞ զգործական և կրաւորական բայք բազում անգամ առնուն զՏայցականն հոլով, որ ունի նշանակութիւն գործիականի, զօր. » Զար զնոս հարցնա՛ն Թէ՛-Թէ՛ն: » Ամաչեցին զմե՛ն Թէ՛: » Առողջայան զանխորհրդան երկնաւոր « Իմ երկնաւոր անախտաւորութեամբ:— » Ինկեցէք յանձանց ձերոց զամենայն ամբարշտութիւնս ձեր, զի ամբարշտոցայք յիս. « փոխանակ— որով ամբարշտոցայք:

Բազում ներգործականն բայք՝ վարեալ իբրև չէ՞ զգործականք՝ փոխանակ Տայցականի կամին զայլ հոլով, զօր. » Աչնչ լուս առնոց Մըշակ. «— Իմ հաւանեցաւ: » Ար ընդ հարցնալն կամիցի օրինայն. » հաճել: Տես ՞ Իսորն ինչն զղջման. «— հայել:

Ըստ այսմ ասեմք— » հարցանել զողջոյն կամ զողջունէ. «— վկայել զայս կամ այսմ. « անիծանել զայլս կամ այլոց. « հոլուել զհոս կամ հոտին. «— աղաչել զնա կամ առ նա, կամ նմա. « արբուցանել զգալանս կամ խաշանց: «

Ինչ հակաւանն բազում չէ՞ զգործականն բայք՝ վարեալ

իբրև ներդրածական կամ հասարակ բայ, առնուհանդէպ
յական հոլով. այսպիսի են—երեւել, շուշ, հաճել, էնդաւ,
էնէնէլ, յոսու, ևն. զժ. »Յասոն դաւով զիւրոյ եղբոր
հաւանանքէնն ինքն շուշու,« յի յսիշտակեաց: »Անդ
սպանեալ լինէր նոցա շէնէնէն:«—»Յօժարութի յե-
նորէնցս շուշ ինչ, որ է միտիժարութիւն սիրելեաց,« յի
յայն ինչ: »Օսնբուն սկն ՚ի պահանջէնն յայլէն—
յի ինդրեան: »Այլէնն շէնէնն յանասարհին:«

Անն է:

Արաւորական բայն առնու զինդիր ՚ի բացուինն հուշ,
զժ. »Նանալեմ զիմն և ճանչի՞ յէնոյն: »Պատուելիք
զհայն մեր և պարտէ՞ս ՚ի նմեք:«

Ծանօթ. 1. Բաղում ուրեք կրաւորականն փոխանակ բա-
յատականի առնու ւն. շէնէնէնն, զժ. »Նովն բա-
ղումք պղծիցին.«—ի. շէնէնէն, զժ. »Նայ թիւ
նոյն իսկ յէնն Մշտնէ էին ստացեալ ամենայնքն,
զիւն սրտաճառաւ են անընդունելի,« յի. ՚ի սրբոյ
Մաշտոյ էին ստացեալ: »Նորէն ինննն Քրէտոսէ
Աստուծոյ մերոյ զարկուցեալ հրէայն,« յի. ՚ի նոյն
ի Քրիստոսէ զարկուցեալ:

Ծանօթ. 2. Արաւորական բայքս — հարցանէ՞ս, պահանջէ՞ս,
վարժէ՞ս, վարդապետէ՞ս, վարեալ իբր հասարակ բայք՝ առ-
նուհանդէպ հոլով, զժ. »Օնը էնն յԱստու-
ծոյ՝ և ոչ յայլմէ ումիւրէ հարցանի: »Ան ՚ի շէնն
էրն ՚ի խորհրդականայն հարցանիլ՝ յերկարէ ժա-
մանակս ինչ պատասխանի.« փոխանակ—հարցանի
վասն ուր լինելոյն, կամ սակս պատճառին: »Այսու
շէնէնէնն վարդապետիմք—յի ուսանիմք:«

Կանոն Գ:

Ներդրածական բայքս՝ սանձ, սոճ, սնասանձ, իղնձ, յրջոյնձ, դասանձ, վարչանձ, իւրկնձ, հիւրնձ, ճարացանձ, ևն. բաց ՚ի հայցականէն կամին ևս ուղղակի լինելը, զօր. »Ուրի՛ Եստուծոյ զանձն իւր անուանէ: »Քանզի զիտէր զնա ոչ արդար և սուրբ: »Սուրբ զքեզ վարկանելով:»

Կանոն Դ:

Բայքս՝ համբնել, հասանել, իւրօրել, շնորհ ունել, քոփոհնել, քանել, հեղանել, զնոյշ իւր, սոբել, կամին զվերջահուրձ տրական, զօր. »Ուրո՛ճ համբերէին բազում տառապանօր: »Եւ՛րճ հաւանեալ երանելին Տրդատ: »Ճշմարտութեան բանից մերոյ կարօտեալ: »Շնորհս ունիմ Եստուծոյ յազգս զքեզ պատրաստել մեզ յապաւինութիւն: »Վարկազելով մերոյ հայրենաց: »Պարտ է փոքր մի տանել էրդութեան աւն: »Նետեալ վարդացն Բրբիչայն: »Օգոյշ կայէր իբրանց և զործեցէր զարդարութիւն: »Նախ այն երգանն ստեաց:»

Կանոն Ե:

Բայք՝ նշանակիչք զանուանս զնոյ, արժողութեան, դաշին, ևն. որպիսիք են—բու, սոբանել, վաճանել, վարչել, ՚ի վարչոմ բու, սոբնիւր, ևն. կամին զլինելը ՚ի սեռանիս, ՚ի հարձական և երբեմն նախարարութեամբ ընդ, զօր. »Տայէ լինձ սրձանն որչափ և արժան իցէ: »Վաճառեցին զՅովսէփի համայերացոյն քսան դահնիւն: Սորթ է ևս սակ. տանալ սրձանն, ընդ սրձանն:»—Տալ, վաճառել, սակ արկանել դահնիւն զնոյ, դահնիւնս, կամ ընդ դահնիւն, ևն:

Կանոն 7:

Բայքս՝ հայցել, ծաղիկել, խնդրել բաց ՚ի բացառականէն, առնուն երբեմն զնախդրիւ տրական, զօր. »Նայցել առ երէ: »Յո՞ր խնդրիցէ որդի իւր հաց:« ցր յորմէ:

Բայքս՝ պարտել, խորհել, խօսել, հոռուել, համբուել, քաղցել, բողոքել, ամբողջանել, բարեխօսել, լարեխօսել, լարեբանել, լսել, իրօքել, արել, ևն. կամին զպատական հոլով, զօր. »Օգտաւորութիւնն նորա լուար: »Ասէին զնմանն:—»Ասացաւ զնմաննն:—»Օրոյ խօսեցան մարգարէքն:

Պ սոցանէ ոմանք վարին ևս հայցականաւ, զօր. »Սորհել զայս կամ զայնմանն: »Նարցանել զնա կամ զնմանն: »Մաքատանել զննն կամ զնննն:

Բայքս՝ այգանել, այգն առնել, իարտել, զգողութիւն, ծխողութիւն, զլուսաւ, արհամարհել, խորել, առնուն զպարառական, զօր. »Այգանել զնմանն: »Այլ Տէր ճիծաղացի զնորս: »Կատակել զաշտարով: »Արհամարհել զնորելոնն: »Փարէին զարտիւ և զնորս նորա, ևն:

Բայքս՝ խօսն առնել, բռնն հարկանել, կամին զպարտական, զօր. »Կոստ առնել զարտիւ:—Բռնն հարկանել զնմանն:«

Անկոյն առնել կամի զպարտական, զպարտական և զպարտական, զօր. »Անկոյն առնել հարտիւնն, զհարտիւն, զիրարով:«

Անն առնել, առն առնել վարին պարտական, զօր. »Անն առնել յորտնն:« »Առն առնել իրարանն:«

Բայքս՝ որոնհանել, պարտել, կամին զնախդրիւ կամ զվերջահոլով տրական, զօր. »Ստուգանել զարտիւնն:—»Առն և թէ ստուգանն: »Օրոնն հարտու թեանն պարտակալ.—պարտակալ յորտննն:«

Բայս անհանել յորժամ նշանակէ զնն առնել, խորհել վարի պարառականաւ կամ նախադրութեամբ, զօր. »Անցանել զարտիւ կամ զնոր օրէնս:«

Բայս Բարիսնա՞մ վարի տրականաւ, զօր՛. »Բարկացեալ Տէ-
բէն՛ն, ընկննու զնա՛նի պատուոյ:« Իսկ յորժամ նշանակէ
Բարիսնա՞մն ՚ն Բոյ կալ՛ ասի—»բարկացան նորա՛ն ՚ն Գն:«

Բայս Բարիսնա՞մ վարի տրական, զօր՛. »Աւ
Տերանայ ինայեալ ՚ն Գրե՛ն Լու՛ր՛ Արշակ:—»Ինայեալ ՚ն
Գրե՛ն Լու՛ր՛:«

Բայս Գրե՛ն վարի կամ ներգոյականաւ, կամ նախդ.
տրականաւ, կամ նախադրութեամբ ՚ն Գրե՛ն, զօր՛.
»Վժայցաբ ՚ն Գրե՛ն—գժայցաբ Գրե՛ն Գրե՛ն Գրե՛ն—գժայց ՚ն
Գրե՛ն նորա:«

Բայքս՛ Գրե՛ն, Գրե՛ն, ՚ն Գրե՛ն Գրե՛ն, Լու՛ր. պա-
հանջն զննդի ի նախադրութեամբ Գրե՛ն, զօր՛. »Աւ ա-
ռաւել Գրե՛ն այս զարմանամբ:«

Բայքս՛ Գրե՛ն, Գրե՛ն, Գրե՛ն Գրե՛ն Գրե՛ն, պահանջն
զննդի տրականաւ կամ նախադրութեամբ ՚ն Գրե՛ն,
զօր՛. »Կամէր ՚ն Գրե՛ն արեայ ծովուն տատու:«—Իտր-
հեր տիրել բոլորուն Գրե՛ն:« Տիրել ՚ն Գրե՛ն աշխար-
հին Գրե՛ն:« — Օրդի Լու՛ր թաղաւորեցուցանէր Գրե՛ն
կամ ՚ն Գրե՛ն Գրե՛ն:«

Բայս՛ Գրե՛ն վարի նախադրութեամբ ՚ն Գրե՛ն, զօր՛.
»Սղայեալ ՚ն Գրե՛ն աշխարհիս Գրե՛ն:«

Բայս Գրե՛ն վարի պահանջն զնախադրիւ տրական, զօր՛.
»Արդուեալ է իմ ՚ն Սիհր մեծ Աստուած:«

Բայս Գրե՛ն վարի հայցականաւ և նախադրութեամբ
՚ն Գրե՛ն, զօր՛. »Ողբամ Գրե՛ն կամ ՚ն Գրե՛ն քո:«

Բայքս՛ Գրե՛ն, Գրե՛ն, Գրե՛ն, Գրե՛ն, պահանջն զվերջա-
հոլով տրական, զօր՛. »Ողբմիմ Գրե՛ն եկեղեցի՛ն հայաս-
տանեայց:«—Անրկիւղբար ժառանգել նոյնն Գրե՛ն Գրե՛ն
Գրե՛ն:« — Իբրև տիրեայ խտրով նախաբարայն հայոց՛
Գրե՛ն Գրե՛ն:«

Յուզի աներևութի:

Աներևոյթն իբրև անն՝ լինի դոյական, յստկացուցեւ, բացայայտեւ, տէր բայի, ինդիր անուան, նախադրութեան և բայի իսկ իբրև քոյ՝ առնու զինդիր:

Կերդոյական հոլով աներևութին ունի զնշանակութիւն ժամանակական մակբայիցս՝ յոքոմ, հիւ, զօր. յիւնն իմում անսացին ինձ, և է քոքոննն ուշ եղեալ հայեսցին յիս, և է իսննն իմում առաւել ասի ՚ի բերան լինիցին:— Երբեմն նշանակէ ձոն, զօր. յիւնն եկեալ եմ ես, քի վասն լսելոյ:— Ո՛չ աչաց պիտանութի էր է քոննն, ո՛չ ականջք ուննն, և ո՛չ ունջք ուննն յիւնն զօր, և ո՛չ մատունք ձեռաց ուննն յիւնն:—

Ըստ այսմ նշանակութեան բազում ուրեք աննախդիր աներևոյթ տեսանի ՚ի գործ ածեալ, զօր. յիւնն երկիր բանջար խոտոյ քոքոնն սերմն, ուննն պտուղ, ևն. քի վասն սերմանելոյ, վասն առնելոյ:—

Աներևոյթն յորժամ լինի ինդիր նախադրութեանցս ձոն, ըստ, հիւննն, յոք, ունն, որք պահանջեն զսեռական կամ զորական, բազում ուրեք աննախդիր, զօր. յիստ իւնննն մանկանց իմոյք— իոխանակ— ըստ կազդուրելոյ:— Վասն ոչ իսնն հայել ընդդէմ արեգական— իոխանակ— վասն ոչ կարելոյ: յիոխանակ համառոտիւ ունն, քի ասելոյ:

Գործիական հոլով աներևութին կրկնեալ ընդ իւրում բայի՝ ստոկացուցանէ զնշանակութիւն նորին— զօր. յիստննննն թագաւորեսցես ՚ի վերայ մեր:

Ըստ գործիական աներևոյթն բազում ուրեք առ հեղինակս մեր դնի յուղական հոլով, զօր. յիստ ևտու կնիք, քի արդարև իսկապէս մկրտեցի:— յիսննննննն ամերինն ընթանան— քի յիրաւի ընթանան:

Երբեմն փոխանակ աներևութի զնի անցեալ ընդունելութիւն, զօր. յԵրեւել երթ եյլ. — շէնն շինէին. — պահել սահէին:»

Արեւելիս եւս թոյն:

Եսկան բայն կամի ինդեր հոլովով, զօր. յԵրեւել տեսուն մերում ծառայ: յԵրեւել եր ինդերն եւ ինդերն: յԵրեւել հոյ բազմութեան ազգաց:»

Սոյն այս ուղղական տեսանի երբեմն երեւալ ՚ն երեւելիս զա. Եսկանս՝ եւսնէ՛, Էննէ՛, զօր. յԵրեւել մեզ ՚ն հոյ եւ մեր եւսնէ՛ քեզ յոյնէ՛: — Երեւելիք զուր մեզ ՚ն ծառայ:»

Ծանօթ. 1. Տեսանելք առ մատենագիրս մեր, զի յորժամ ընդունելութիւն Եսկան բայն հոլովեալ է, հոլովի նոյնպէս եւ ուղղական ինդերն նորին եւ զնի յայն հոլով՝ յոր երեւալ է ընդունելութիւն, զօր. յԵրեւել զաւակէ Երեւելի Մարաց եւսնէ՛ ինդերն. յփոխանակ—Երեւելի երեւելի Մարաց: Ո՛չ է օրէն չարի հոյնէ՛ կալ ՚ն նմին. յփոխանակ— ո՛չ է օրէն ումեր՝ երեւելի չար կալ ՚ն նմին:

Ծանօթ. 2. Եսկանս՝ որք նշանակին զքանակութիւն շէնն, ծաննէն, ինդերն, ինդերն, եւսն. այլևայլ հոլովով կարեն լինել ինդերն Եսկան բայն. քանզի միօրինակ մարթ է ասել—բարձրութիւն նորա վարթսուն ինդերն կամ ինդերն, կամ ՚ն ինդերն, կամ ինդերն: Երկայնութիւն նորա քսան ինդերն, կամ ՚ն ինդերն, կամ յոյնէն, կամ յոյնէն, եւսն:

Ծանօթ. 3. Յո՛ւ վայելու է Եսկանս է՛ կրկնեալ նոյն դիմաւ եւ թուով՝ զհաստատութիւն տայ բանին, զօր. յԵրեւել, է՛ն եւ ես մարդ մահկանացու՝ հանդոյն ամե-

ներցուն:» Այ՛ է՛ առաջնորդ մեղաց բանասարկուն,« և էն: Սոյն այս հականս յերրորդ դէմն եզակի կամ՝ յորնակի՛ վարեալ ընդ յարաբերականին ոչ, ունի զնշանակութիւն ոհ, ոհնէ մասնականաց, զօր՛. »Ան՛ ոչ մեծացուցանեն զանձինս և էն՛ ոչ խոնարհեցուցանեն,« յի ոհնէ մեծացուցանեն, և էն: »Տայր պոռուղ էր՛ ոչ հարիւրաւոր, էր՛ ոչ վաթմնաւոր, և էր՛ ոչ երեսնաւոր,« յի, ոհ հարիւրաւոր, ոհ վաթմնաւոր:»

Ծանօթ. 4. Ա՛ս բայի եզակի երրորդ դէմն անկատարի և էշնէ՛՛՛՛՛ կատարեալն՝ միայնակ, կամ ընդ անուան, կամ ընդ մակբայի վարեալ՝ նշանակէ երբեմն զժամանակ, զօր՛. »Այ՛ երբեմն զհետ երամակաց ցուց յանդինագոյնս արշաւել ընդ խորտաբորտս և ընդ վիճուտ տեղիս:—» Աւ էղ՛ իբրև յարեան ՚ի վերայ նորայ յամենայն կողմանց:»

Աւ և ո ծանօթութեան ՚ի վերայ ինչորոց բանց:

Ծանօթ. 4. Բազում խնդիրք՝ պատշաճեալք միում՝ բայի՛ և եղեալք ՚ի նախգրիւ հոլովս կամ հանդերձ նախադրութեամբ՝ սովորաբար կամին զնախգիր կամ նախադրութիւն առ իւրաբանչիւրն, զօր՛. »Օ՛ր զգիտութիւն և զհանճար ուսուցանէ և զարդարութիւն և զգօրութիւն: »Այա թէ զնչ զօրութիւն և զնչ ազդեցութիւնս զարմանայցին:»

Սակայն բազում ուրեք ՚ի շնորհալի խնդիրս թէ նախգրիւ ինն և թէ նախադրութեամբ՝ բաւական համարի կրկնել զնախգիրն ՚ի նախադասն միայն, զօր՛. »Ատես զվտղահարսն և ամբոխ յոյժ:» »Այժմ՝ դարձարուք ոհ հոլիւն և Գեորգ հոգևոց ձերոց:»

Ուր բազում խնդիրք անշուշտ կան եղեալ՝ զնախդիրն կրկնել պարտ է յիւրաքանչիւրս:

Ծանօթ. 2. Նախդիրն ՚ի երբեմն զանց առնի՝ յորժամ դնի անմիջաբար զկնի բառի՝ վերջացելոյ էն՝ գրուլ, զօր. »Քանզի էնքէն է հերովդէս կորուսանել զմանուկդ,« փոխանակ—՚ի խնդիր է: »Թաւալեցոյց վեմ թէ քոնն զերեզմանին«—փոխանակ՝ ՚ի քոնն:

Այսպիսի կրճատումն երևի և յայլ բառս, յորս նման ձայնաւոր կամ բաղաձայն մօտ հանդիպին, զօր. »Քանզի և էն քո յայտ առնեն զքեզ « քի, խօսք քո:—»Ուտէար զհաց քո,« քի. զհաց քո յար: »Օ՛ իմաստունք իմաստնոց լսեն,« քի. զն իմաստունք:

Նմանալիկութիւնն նախադրութեան:

Բուն նախադրութ իւնքս քո, ընդ ըստ, քոն, էնքն, էնքց, քոնք, թէն, ո՛չ երբէք յետադասին խնդրոց իւրեանց. իսկ մնացեալքն կարեն լինել յետադաս:

Ծանօթ. 1. Երբեմն ՚ի միում բանի տեսանեմք ՚ի կիր առեալ զնման նախդիրս կամ նախադրութ իւնս, զօր. »Ա՛յ որ ամենայն մեասակարութ իւնք խարդախութեանց՝ իբր ընդ վիմեղէն լերին սնդութեան բաղխեցեալ ցնդին:—»Ք՛ն զերաշխարհիկոք վարուք և քաղաքալարութեամբ խօսեսցո՛ւք քո կրօնաւորսդ՝ որք ՚ի վանորայս:«

Ծանօթ. 2. Երբեմն մի և նոյն նախադրութ իւն, որ պահանջէ զայլ և այլ հոլովս, առնու զայնս ՚ի միում բանի նովին նշանակութեամբ, զօր. »Սաղաղութ իւն և բարիք լիցին ընդ երեսորսն և ընդ հորձեմայեցոցս:—»Այտ նախադրութ իւնս ընդ նախդրիւ և

վերջահաջողով տրականաւ է վարեալ, փոխանակ ասերլոյ»—ընդ հրէաստան և ընդ հռովմէացիս: »Օգալի այն ասի՝ որ ընդ զհայրնացոցն ՚ի ներքոյ անկանի, կամ ընդ զմեծնացոցն, կամ ընդ զմեծնացոցն, կամ ընդ զմեծնացոցն:—Աստղագիտականն դնի սեռական, իսկ ածականն՝ գործիական:

Ծանօթ. 3. Խնդիր նախադրութեան երբեքն դնի անհաջողով, մանաւանդ յորժամ աներևոյթ է այն կամ ընդունելութիւն, զօր. »Սնծապէս զսոսն ՚ի տեսողացն պակույեալք.» քի վստան մեծապէս պակչելոյն ՚ի տեսողայ:

Ծանօթ. 4. Խոտորմամբ երբեքն նախադրութիւնն յետադաս լինի, և եթէ ունիցի վնասելի՝ կրկնի այն ՚ի խնդիր նորին՝ թէ մօտ եղեալ իցէ և թէ հեռի ՚ի նախադրութենէն, զօր. »Յամենայն ժամ զբարեաց զհեռ երթս՛յր:»—Յաւելոյր բարիս ՚ի բարեաց զհեռ: »Օգնեալ երթային բազումք զպողոսի և զբառնաբայ:»—Որպէս և ՚ի մարդկան հեջ պահի. »քի ՚ի մէջ մարդկան: »Ծանօթն էն բերանայ ՚ի ներհոյ:»—Փոխննն որ մինչև յայժմ հայհոյութեանցն. »քի ՚ի ներքոյ ծանրութեան, փոխանակ հայհոյութեանցն՝ որ մինչև յայժմ:

Ծանօթ. 5. Բազում ուրեք աւելորդութեամբ տեսանեմք կրկնեալ ՚ի միում բանի վնոյն կամ վնման նախադրութիւնս և նախդիրս, զօր. »Խաղաղութիւն արասցուք ընդ արս ընդ ազգիդ այդմիկ: Հատուցին ինձ չար զհոգնն ընդ բարուոյ: »Ո՛չ զնա աշակերտս գտանելոյ զհոգնն: »Վեր ՚ի զնոյն վնքն ասաց լինել զհոգնն զհոգնն և զվեհն ամենայն բերթողայ՝ հոմերոս:»

Ծանօթ. 6. Ուր սովորաբար կրկնելի էր նախդիր կամ նախադրուած իւն առ բազում խնդիրս, հեղինակը լռելեայն թողուն զայն՝ ՚ի յետինսն դնելով միայն զնախդիր, զօր. »Այ ՚ի վայի վերայ և գոյժ ՚է գուժի,« ցի ՚է վերայ գուժի: »Երկինք և երկիր վասն մարդոյն, և մարդն՝ պատուիրանին.« ցի, վասն պատուիրանին: »Եթայր ՚ի վերայ նորայ իբրև յորդայ.« ցի ՚է վերայ որդւոյ:

Ծանօթ. 7. Նախադրուած իւնք երբեմն անհամաձայն դնին ընդ խնդրոյ իւրեանց, զօր. »Այ որ ՚ի մեզ փրկուածեան ճանողսն,« ցի վասն ճանողսն փրկուածեան, որ ՚ի մեզ:

Ծանօթ. 8. Նախադրուած իւնքս էբր, էբրն, որդն, քն, թէ և ըստ բնութեան իւրեանց վարին ընդ հայցականի, սակայն ըստ պահանջելոյ անուան կամ բայի կարեն աւնուլ զխնդիր յամենայն հոլովս, զօր. »Փափարէ ՚ի մահ՝ քան ՚է կենս.« Խորշի ՚ի ճանապարհաց մերոյ՝ իբրև ՚է ուշոյ:

Նախադրուած իւնս հանդերձ՝ որ գործիականաւ վարի սովորաբար, կայ ընդ սեռականի ևս, զօր. »Ճանդերձ առանձին հոգի և առձեաց:« Գանդերձ ամենայն ստացուածոյ վասնաց:

Վասն, ըստ, ընդ գործիականի—զօր. »Տոտ այս գունակն փորձեալ վարստ. « Եւսն երկորս-ճէ գրանս ասայս—ցի ըստ վարուոյ, վասն երկոյունց:

Շորշ, ընդ պատմական հոլովոյ, զօր. »Շուրջ զարտաբնոյն հոգեանէ:

Ի վեր, ընդ բացառականի, զօր. »Նստուած ՚է յորհող հոգեոյ ՚ի վեր է:«

Չսն, ընդ պարառականի, զօր. »Օհոսոսն էն զնորս չափ:«

Համայնաբնական հանձնարարություն:

Պաշտօն մակբայի է՝ յայտնել զպարագայս գործողութեանց՝ վասն այսորիկ յարի այն ո՛չ միայն ՚ի բայս, այլ և յընդունելութիւնս, ՚ի բայանուանս և յաճականս, որք զներգործութիւն ինչ յայտ առնեն:

Ծանօթ. 1. Բազում անգամ պարզ կամ բաղադրեալ անուանք վարին ՚ի բանի իբրև մակբայ, և այն պէսպէս եղանակաւ:

Երբեմն առանց իրիք փոփոխութեան, զօր. »Ողորմելի հառաչեմ:« — »Մեծօրհն կարգացէք:« »Որչափ սքանչանայիր:«

Իսկ երբեմն անուանք և դերանուանք փոփոխութիւն ինչ մակբայանան, իմ կամ հայցման նորոգելու ռնելով, կամ ք և « ՚ի ծայրին, կամ զմասնիկսդ էն և էն ք զօր. »Օձեռան քաջաբեկք» տարածանէր: »Խոբանայն» մերձենալ: »Երբ» ընթանային և էնէն» դառնային: »Որք քանօրհն հարին զմեզ, և յուրօրհն հարեալ գտան ՚ի մէնջ,« իմ սակաւ անգամ, յորով անգամ:—»Եւ սա զայն օրէն» պատերազմեալ՝ յաշխարհէ փոխեցաւ,« իմ—այսպէս: »Օ, քոն և սիրելեօրն զուարճանայ,« իմ սոյնպէս:—»Ողորմելի էն ազգեալ... քոքանէն էն յեղանակէ: »Օ, որոյ զվրէժն ոչ էն... քոն էն ինդրեաց թագաւորն Հայոց՝ Խոսրով:«

Ծանօթ. 2. Երբեմն մակբայն վարի իբր անուն ածական ընդ գոյականի, և ընդունի զնախդիր, զօր. »Մարտեաւ յոյժ խորամանկութեամբ ընդ գիտունս:« »Յոյժ հանուս և հեռի ժամանակօր:«—»Ետեցեալ էն եսկիսկոպոսայն:«—»Մեծօրհն մեծարանօք արձակէր զնա խաղաղութեամբ:« »Յաղագս քոն լու-

տոյն՝ զոր ունէր:» Ա՛յլ հարցանեմք էջնայնից սիրով:»

Ծննդ. 3. Բազում անգամ նոյն կամ նման մակբայն կրկնի ՚ի միում բանի վասն տատկութեան, զօր. »Յուցից որո յո՛րոս զհնոյն յիս տեսալ:» Յուսալ զերորէն ուրբէն ինչն նախապարզելոյն վառազարդութեանց դարձեալ հասանել:»

Ծննդ. 4. Յո՛ւ վայելուց երբեմն կրճատի մակբայն, իմ փոխանակ ասելոյ—»յ՛ղէք, նոյնընթաց, որքան, յորո՛ս, յայնչն, և՛ն. զնի յոյն, նոյն, որ, յորո՛ս, յայն, զօր. »Յայամ հետէ, յորո՛ս ծանուցայ ձեզ՝ սուրբ և մութութիւն լերձութիւն:» Սինծին այլազգ ծառայանալ և փութուն յայն: »Բայց եթէ այսպէս և եթէ յոյն ՚ի վառս Աստուծոյ կատարեսցի:»

Ծննդ. 5. Բազում անգամ բարդ մակբայն բաժանի յերկուս՝ ՚ի մէջ առնլով զայլ բառ, զօր. »Սէն նա որո՛ւ կամէր քաջութիւն ինչ առնել:» Սին համարիր յայն ինչ արարեալ առ քեզ յայտնութիւն:»

Հարցական մակբայք վայելչապէս զնին զկնի բայելց, զօր. »Ա՛յլ և փրկէր իսկ շնորհի զայլոյ արարածս:» Որ կործանեացն, կամի զի կանգնեսցի. և կանգնէ յորո՛ս:»

Այսպէս և բայասականքս ո՛ւ, և, յո՛ր, զօր. »Իսող՝ զի թաթահերց է և որո՛ւ այ ո՛ւ, սիղծ իցէ նա ձեզ:» Բայց զիտէի ո՛ւ զնա:»

Հոյնիկնայնիցն շնորհից:

Շաղկապս և երբեմն աւելորդութեամբ զնի ՚ի խօսս և ունի զնշանակութիւն շտապական, որպէս թէ նոյն,

«Ի՞նչ է, զօրք. »Մինչդեռ աղօթեմս՝ և վրիպեմ. ՚ի յընթանալս իմում՝ և կտտիմ. յարդարանալս իմ՝ և մեղանչեմ :—Շարկապքս էն, շէ, ո՞րչէ՞ շէ, եբբ թարմատար կամ սրտոճառական սովորաբար սրահանջնն զբայ դիմաւոր, զօրք. »Նշտէր զնա ոմն փարիսեցի, շէ ճաշ կէրէցէ առ նմա :—Սակայն փոխանակ դիմաւոր բայի դնի երբեմն աներևոյթ, զօրք. »Որպէս զի ՚ի լուսթեան նստեալ, շէ ՚ի տուէ և ՚ի զիշերի,« փոխանակ՝ լայցէ :— »Պարտ և սրժան էր՝ շէ ուր առաւել եղնն մեղքն, ևս ուրիշն ՚ի նոսա չնորհայն Մտուծոյ.« փոխանակ՝ առաւելուցան :

Բայցառոցականքս բոյց, ուրիշն, սովորաբար նստադաս լինին ՚ի կարգի բանին, այլ զոյ սակաւ ուրեք և յետագաս, զօրք. »Օ՛ի ուրիշն և այս յօժարութիւն սրտի է : Տես ուրիշն նմին միաբան :«

Մեկատարականքս էնէ, էնչէր, կամին յառաջոյ դնիլ բային կամ անուան, ուստի սովորաբար ասի — »Թէպէս չար էր. — թէ և յարիցէ :«

Մակաբերականքս ուր, ուրիշն, ուրիշն, սովորաբար ՚ի սկիզբն բանի զետեղին. բայց յոճ վայելուչ չէ օտար դնել ՚ի միջոցին, զօրք. »Սպաներ ուրիշն. — այս ցուցանէ ուր. — զի հաստատութեամբ ուրիշն սրահնն զօրէնս :«

Թէական շարկապքս էնէ, էն, սովորաբար յառաջոյ առնուան կամ բայի կան — »էնէ կամիցիս, էնէ գազան մերձենայր :« — Բայց երբեմն վայելչաբար դնի յետոյ ուրիշն, իսկ ոչ երբէք յետոյ բոյն, զօրք. »Սով էնէ լինիցի, ժանգ էնէ լինիցի,« ևն :

Վ. Ե. Բ. Գ. :

Յ Լ Կ Կ

Երէս.

Յաղագս Տարուից Բնիկ	1.
Գնիք	2.
Կշանակէրս հայոց	2.
Յաղագս անասն	3.
Պարագայտ անասն	5.
Սէս անասն	5.
Թէս անասն	7.
Հողովս անասն	9.
Գնորեւէս շահողովաց	10.
Հողովումն	14.
Կաշմո-ճէնն հողովաց	16.
Օրենսի սասաջնն հողովման	18.
Օրենսի երկրորդ հողովման	19.
Օրենսի երրորդ հողովման	21.
Օրենսի չորրորդ հողովման	22.
Օրենսի հինգերորդ հողովման	25.
Օրենսի վեցերորդ հողովման	26.
Օրենսի եօթներորդ հողովման	27.
Օրենսի ութերորդ հողովման	28.
Օրենսի ճներորդ հողովման	29.
Չէս անասն	31.
Յաղագս Բարբառ-ճէնն անասնից	32.
Բաղաբարբառ անասն	37.
Տեսակս անասն	39.
Հայրանուանիսն Տարեկից	40.
Սրացաիսն Տարեկից	41.
Պարթողաիսն Տարեկից	42.

	Երև.
Աբրահամի մանկիք	44.
Անթիոյան մանկիք	44.
Պարանի մանկիք	45.
Ունիւնի մանկիք	46.
Ասորի մանկիք	48.
Նաաչանի մանկիք	49.
Յարեհոնի մանկիք	54.
Վիլիամի մանկիք	54.
Նոնի մանկիք	53.
Թոռի մանկիք	54.
Յուզի Դիւնի սնունդ	55.
Յուզի Գիլգամես	64.
Բայ	70.
Չիս Բայց	74.
Տիսի Բայց	74.
Եւնի Բայց	72.
Ժամանի Բայց	72.
Թիւս և Գիս Բայց	73.
Խանդուհան Բայց	73.
Լիպտոնի Բայց	73.
Բիպոնի Բայց	74.
Կարմոնի Բայց	77.
Խանդուհան երկու Բայց	82.
Աւլի Լիպտոնի	86.
Կարմոնի սնունդի Բայց	94.
Երկու Լիպտոնի	96.
Երկու Լիպտոնի	100.
Պիսոնի Բայց	104.
Պիսոնի Բայց	105.

Ներաբերութիւնն	406.
Հրէշտիկերո ներաբերութիւնն.	406.
Հրէշտոս ներաբերութիւնն	407.
Բնական պարզ ներաբերութիւնն.	408.
Պարզ ներաբերութիւնն յանասնց առեւելք.	409.
Ներաբերութիւնն բազալարեւելք	414.
Ներաբերութիւնն <i>Ura</i>	416.
Ներաբերութիւնն <i>Ura</i>	419.
Ներաբերութիւնն <i>Ura</i>	421.
Յարգոս Տնիկոյն	422.
Եփեսոսեւ Տնիկոյն	423.
Պարզ Տնիկոյն երկրորդ կորով	424.
Եփեսոսեւ Բազալարեւելք Տնիկոյն	425.
Բաժանումն Տնիկոյնց ըստ նշանկութեանն.	426.
Յարգոս շնչակով	431.
Բաժանումն երկնն ըստ նշանկութեանն.	431.
Յարգոս Տնիկոյն	435.
Հոմոսոյնութիւնն	437.
Հոմոսոյնութիւնն սնանն	437.
Ենանն Բացոյնոյնիւ և Բացոյնոյնեւ	437.
Ենանն յարկոյնոյնիւ և յարկոյնեւ	441.
Ենանն ինքերն և ինքերսոս	443.
Ենանն Գոյնիւն ընդ սփռնիւն	445.
Խնդրասոսութիւնն բրնիւն և Բազալարեւելքն սփռնիւնց	445.
Խնդրասոսութիւնն Տնիկոյն սնաննց	446.
Եփեսոսն սնանն ընդ Գոյնիւնիւն	447.
Հոմոսոյնութիւնն Տնիկոյն սնաննց	452.
Գոյնիւն ընդ սփռնիւն	453.
Սնիկոյն ընդ սփռնիւն	454.

Համայնութեան հանրահան անուանց	455.
Վերաբերման անուանց	457.
Հարցմանս Ո՛վ, Ո՞ր	458.
Որ ո՞ր, Որ է՞նչ	459.
Ի՞նչ, Օ՞րէ՞նչ	460.
Ո՞ր, Ո՞ր	460.
Մէ	461.
Ինչ, Ի՞նչ	461.
Մէ-ս	461.
Եւ	462.
Իրաւանէնք, Երկրանէնք	462.
Յարգիս Գերանուան	463.
Սրբայանիս Գերանուան	465.
Յարաբերման Որ	467.
Գէճորոշ յօդո՞ւ Ս. Գ. Ն	470.
Գէճորոշ յօդո՞ւ ՚ն Վերայ անուան	472.
Գէճորոշ ՚ն Վերայ Գերանուանց	472.
Գէճորոշ յօդո՞ւ ՚ն Վերայ Թոյնց	473.
Գէճորոշ յօդո՞ւ ՚ն Վերայ ընդունելութեան	474.
Գէճորոշ յօդո՞ւ ՚ն Վերայ Տակիթոյնց	475.
Տեր Թոյն	475.
Խնդրառութեան Թոյնց	480.
Յարգիս աներևութեան	486.
Կերտառութեան Էնիս Թոյն	487.
Եւ ևս Ժանութեան ՚ն Վերայ Ենդրոց Թոյնց	488.
Համայնութեան Էնդրոցութեան	489.
Համայնութեան Տակիթոյն	492.
Համայնութեան Չարչար	493.

Ի՛շ Ծ՛շ

Ս Ի Է Լ

Ո ւ շ ւ շ

5	5	՛ն	մէրոսոս	ղղրական և զբաղ-	զբաղաւտական և
				դատական . . .	ղղերաղբական :
20	12	՛ն	մէրոսոս	врачь	врачь.
20	14	՛ն	մէրոսոս	палачь	палачь.
20	3	՛ն	նէրքոսոս	опую	опуюю
22	2	՛ն	մէրոսոս	անւոյ	անուոյ,
30	2	՛ն	մէրոսոս	անղկայս	ղկանայս
35	8	՛ն	նէրքոսոս	անբ՛շնէնէ	անբ՛շնէնէ
54	10	՛ն	նէրքոսոս	դոնէ	դոնէ
55	13	՛ն	նէրքոսոս	նախդբիւր	նախդբիւ
55	14	՛ն	նէրքոսոս	ղերղիուս	ղերիուս
57	6	՛ն	նէրքոսոս	ղմաննիկս	ղմաննիկս
60	2	՛ն	նէրքոսոս	ղերանուայս	ղերանուանցս՝
70	5	՛ն	մէրոսոս	զորայս	զսորայս,
74	10	՛ն	մէրոսոս	կազմել է	կազմեալ է
72	7	՛ն	մէրոսոս	զէզոքական	էջզոքական
76	10	՛ն	նէրքոսոս	հեղջիւս	հեղցիւս
99	9	՛ն	մէրոսոս	հասարահ	հասարակ
109	10	՛ն	նէրքոսոս	վերջահալուլ	վերջահալուլ
114	7	՛ն	նէրքոսոս	ի ձաղմէ	ի ձախմէ,
119	5	՛ն	մէրոսոս	Թազաւորեայ	Թազաւորեայ
120	1	՛ն	մէրոսոս	ընդ գործիական	ընդ գործիականի
121	9	՛ն	մէրոսոս	զնայ	զնայ.
123	9	՛ն	մէրոսոս	այսմ՝ ամենայն	այս ամենայն
124	6	՛ն	մէրոսոս	ազգաւիմբ	ազգովիմբ
140	6	՛ն	մէրոսոս	յայտկացուցիւ է	յատկացուցիւ է:
149	10	՛ն	նէրքոսոս	յղկալտոսի	յղկալտոսի:
149	6	՛ն	նէրքոսոս	հոլուլս	հոլուլ
165	4	՛ն	նէրքոսոս	ղղերանունն	ղղերանունն

